

Grönt socialt arbete inom socialarbetarutbildningen

- studenters och nyligen utexaminerades
synsätt

Laura Yltävä

Helsingfors Universitet
Statsvetenskapliga fakulteten
Svenska social- och kommunalhögskolan
Socialt arbete och socialpolitik
Magisteravhandling
Februari 2021

Sammandrag

Fakultet: Statsvetenskapliga fakulteten

Utbildningsprogram: Magisterprogrammet i samhällsvetenskaper

Studieinriktning: Socialt arbete och socialpolitik

Författare: Laura Yltävä

Arbetets titel: Grönt socialt arbete inom socialarbetarutbildningen- studenters och nyligen utexaminerades synsätt

Arbetets art: Magisteravhandling

Månad och år: Februari 2021

Sidantal: 84

Nyckelord: Grönt socialt arbete, socialarbetarutbildning, klimatförändring

Förvaringsställe: Helsingfors Universitets bibliotek

Övriga uppgifter: -

Sammandrag:

Klimatförändring och miljöförstöring är en av vår tids största frågor men ändå har de fått liten uppmärksamhet inom socialt arbete och inom socialarbetarutbildningen i vårt land. Grönt socialt arbete behandlar hur de sociala, ekonomiska och ekologiska processerna påverkar varandra och vilken betydelse de har för människans mående och välfärd. Syftet är att ge en inblick hur socialarbetsutbildningen inkluderar grönt socialt arbete i Finland och ta reda på hur studenterna tänker i frågan.

Teorin professionell socialisering används som en tankeram för att förstå utbildningens betydelse för kommande socialarbetare. Intervjuerna gjordes med tio socialarbetarsstudenter och nyligen utexaminerade från finländska universitet. Informanterna intervjuades via semi-strukturerade datorstödda intervjuer och analyserades genom kvalitativ innehållsanalys.

Resultaten visar att informanterna upplever att klimatförändringen är vårt mest akuta problem. Klimatförändringen skapar ångest hos dem själva och de anser att de inte har tillräckligt med kunskap att bemöta brukarnas klimatångest. Informanterna reflekterar över sina egna konsumtionsval men anser att det framför allt krävs politisk styrning och internationellt samarbete för att kunna bekämpa klimatförändringen. Informanterna är positivt inställda till att grönt socialt arbete ingår i socialarbetarutbildningen. De önskar att grönt socialt arbete skulle nämnas redan under socialarbetets introduktionskurser, ingå som en obligatorisk kurs vid kandidatstudierna och som en valbar kurs på magisternivån. De önskar mera kunskap om praktiska tillämpningar av grönt socialt arbete och de önskar fördjupa sig i ämnet via deltagande i projekt, inom praktikforskning och workshops. Studenterna saknar en begreppsutredning av begreppen grönt socialt arbete, ekosocialt socialt arbete och green-care. Informanterna anser att ansvaret att tillämpa grönt socialt arbete måste förankras inom organisationen. Som socialarbetare behöver de stöd av ledningen, tid, resurser och ett klart formulerat mål för grönt socialt arbete.

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
1.1	Syfte och forskningsfrågor	7
1.2	Tidigare forskning.....	8
2	Socialt arbete	14
2.1	Strukturellt socialt arbete	15
2.2	Socialarbetarutbildningen i Finland och utbudet av grönt socialt arbete.....	16
3	Grönt socialt arbete	18
3.1	Green-care	22
4	Professionell socialisering.....	24
4.1	Socialt arbete och professionell socialisering.....	26
5	Metodologiska utgångspunkter	28
5.1	Kvalitativ forskningsmetodik.....	28
5.2	Intervjuer.....	29
5.3	Urvalsprocessen.....	31
5.4	Intervjuguide	33
5.5	Kvalitativ innehållsanalys	34
5.6	Trovärdighet och pålitlighet	36
5.7	Etiska frågeställningar	38
6	Resultat	40
6.1	Informanternas bakgrund.....	40
6.2	Personliga tankar om klimatförändring.....	40
6.3	Grönt socialt arbete inom utbildningen	45
6.4	Tillämpningar av grönt socialt arbete.....	56
7	Diskussion	63
7.1	Resultat sammanfattning	63

7.2	Resultatdiskussion.....	66
7.3	Metoddiskussion.....	68
7.4	Förslag till fortsatt forskning.....	69
8	Källförteckning.....	70
8.1	Lagstiftning.....	79
8.2	E-post kommunikation	80
8.3	Figurer och tabeller	80
9	Bilagor	81
	Bilaga 1. Intervjuguide för studenter.....	81
	Bilaga 2. Informationsbrev till informanter	84

1 Inledning

Klimatförändring och miljöförstöring är en av vår tids största frågor men ändå har de fått liten uppmärksamhet inom socialt arbete och inom socialarbetarutbildningen i vårt land. I och med att klimatförändringar får allt större konsekvenser blir så kallat *grönt socialt arbete* ett allt viktigare forskningsämne. Lena Dominelli (2012) betonar med begreppet hur sociala, ekonomiska, ekologiska och kulturella villkor påverkar människors levnadsförhållanden. Dominelli (2012, 25) definierar det som ett holistiskt arbetssätt som fokuserar på det ömsesidiga beroendet mellan människor och mellan människan och flora och fauna och kopplingen mellan socioekonomiska strukturer och miljö kriser som förstör människors och jordens välbefinnande. Grönt socialt arbete tar alltså i beaktande klimatförändringar, ekologiska kriser, hållbar utveckling och människorättsfrågor. Begreppet har många benämningar beroende på vilken filosofisk inriktning författarna har. Det kan nämnas som ekosocialt arbete (Matthies & Närhi 2015), djupekologiskt socialt arbete (Besthorn 2012), environmental social work (Ramsay & Boddy 2016), grönt socialt arbete (Dominelli 2012), ekologiskt socialt arbete (Coates & Gray 2012; Jones 2010) eller holistiskt socialt arbete (Katisko 2019). De här olika inriktningarna av socialt arbete behandlar hur de sociala, ekonomiska, och ekologiska processerna påverkar varandra och vilken betydelse de har för människans mående och välfärd.

Begreppet grönt socialt arbete är ännu relativt okänt i Finland och under mina studier i socialt arbete har jag saknat kurser i ämnet. Av den anledningen blev jag intresserad att undersöka vad andra socialarbetarstudenter tänker om ämnet. Under det senaste decenniet har det skett en viss utveckling även i Finland och kurser som berör grönt socialt arbete ingår i olika universitet. Ett relativt stort antal forskningsrapporter och böcker har getts ut i vårt land. Kati Närhi (2004) skrev i sin doktorsavhandling om tillämpningar av grönt socialt arbete i Jyväskylä under 1995–2000. Tidskriften Janus hade 2009/3 ett temanummer om klimatförändring och socialpolitik. I Finland har under det senaste årtiondet bl.a. Helne & Silvasti 2012; Katisko 2019; Matthies & Närhi 2015; 2017; 2018; Närhi 2004; 2015 och Ranta-Tyrkkö 2017 skrivit om ämnet. I magisteravhandlingen vill jag diskutera hur grönt socialt arbete kunde inkluderas i socialarbetsutbildningen.

Förenta Nationernas mellanstatliga panel om klimatförändringen (IPCC) definierar klimatförändringar som långsiktiga förändringar av temperatur och det genomsnittliga vädermönstret. Klimatförändring kan ske lokalt, regionalt eller globalt. Klimatförändring kan bero på naturliga interna processer såsom vulkanutbrott eller det kan orsakas av mänskliga aktiviteter.

Klimatförändringens effekter syns inom många sektorer som är viktiga för samhället: jordbruk, livsmedelssäkerhet, vattenförsörjning, energi, ekosystem och människors hälsa. (IPCC 2018.) I Finland verkar miljöskyddslagen (2014/527) som den lagliga ramen för miljöfrågor. Lagens syfte är bland annat att förebygga och förhindra föroreningen av miljön, stödja en hållbar utveckling, motverka klimatförändring, främja en hållbar användning av naturresurser och förbättra medborgarnas möjligheter att påverka beslut som gäller miljön. Ingen är fri från effekterna av klimatförändring, men de mest utsatta är personer som lever under fattiga förhållanden och som på olika sätt kan anses marginaliserade. Vi vet dessutom att klimatförändring hotar att ödelägga allt det som socialt arbete både i teorin och praktiken försvarar, och därför kan man inte förbise klimatförändringen inom socialt arbete. (Ranta-Tyrkkö 2017b, 120, 130.) Det finns således ett starkt samband mellan miljöproblem och fattigdom, ojämlikhet och tillgång till livsmedel (Schmitz, Matyók, Sloan & James 2012), frågor som kopplar till socialt arbete.

Under de senaste åren har, som en följd av klimatförändring, stora klimatrelaterade katastrofer hänt runt om världen. Som exempel på klimatförändringens inverkan lyfter jag fram vildmarksbränder i Australien. Vildmarksbränderna hösten 2019 till vintern 2020 är de största i landets historia. Australien har förlorat över 18 miljoner hektar som en följd av skogsbränderna. Australiens klimat har värmts upp drygt 1 °C sedan 1910 vilket har lett till en ökad frekvens av extrema värmehändelser. Över stora delar av Australien har antalet skogsbränder ökat och de har varat längre än normalt. (Australian Government Bureau of Meteorology 2020.) Förenta Nationerna listar upp tio följder av vildmarksbränder. Listan visar att många aspekter av samhället blir påverkade då en naturkatastrof sker. Australiens vildmarksbränder är ett exempel på vilka stora konsekvenser klimatförändringen har och hur bekämpning och politiskt ställningstagande är mer aktuellt än någonsin. Listan kan tillämpas på andra liknande situationer som sker runt om i världen som en följd av klimatförändringen: Vildmarksbränderna förstör både flora och fauna och biodiversitet i naturen förloras. De åstadkommer luftförorening som orsakar dödsfall för människor med nedsatt hälsa, människor förlorar sina hem, det är traumatiskt för befolkningens mentala hälsa, de innebär stora ekonomiska kostnader, de leder till återkopplingar i klimatsystemet (tex minskad kolsänka i nerbränd skog leder till ökad växthuseffekt), de förorenar inlandsvattnet och havet (havet blir förorenat av askan som sedan förstör det marina ekosystemet och dödar korallerna), och bränder förstör jordbruksmarker vilket leder till en minskad matproduktion. De offentliga attityderna håller på att förändras och Australiens bränder fungerar som ett alarmerande varningstecken för hurudan framtid vi kommer att ha om inte en förändring sker. (UN Environment program 2020.)

I Finland påverkas vi redan av klimatförändringen. Enligt miljöförvaltningen syns klimatförändringen i Finland genom våra snöfattiga vintrar i södra Finland. Finlands flora och fauna håller på att förändras. Vegetationszonerna drar sig norrut och sydliga arter sprider sig kraftigt. I Östersjön sjunker vattenkvalitén, grumligheten ökar och salthalten minskar. (Miljöförvaltningen 2016.)

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet är att ge en inblick hur socialarbetsutbildningen inkluderar grön socialt arbete i Finland och ta reda på hur studenterna tänker i frågan. Fokuset är att undersöka studenternas uppfattning om grönt socialt arbete inom utbildningen och jag använder teorin om professionell socialisering som en tankeram för att förstå utbildningens betydelse för kommande socialarbetare. Studierna är en viktig del av socialiseringen till professionen som socialarbetare. Mitt forskningsintresse är i vilken mån grönt socialt arbete ingår som en del av socialarbetarstudierna och hur de bidrar till studenternas kommande profession. Socialiseringen börjar redan innan studenterna börjar sin utbildning och jag är därför intresserad av vilken inställning studenterna hade till klimatfrågor innan de påbörjade utbildningen. Enligt Miller (2010) inleds socialiseringsprocessen under barndomen och fortsätter under utbildningen och efter utbildningen i arbetslivet. Därför innehåller interjuguiden frågor innan, under och efter utbildningen. Avhandlingen görs med en kvalitativ forskningsmetodik och en abduktiv innehållsanalys. Avhandlingens datamaterial består av semistrukturerade datorstödda intervjuer med socialarbetsstudenter och nyligen utexaminerade från finska universitet. Forskningsfrågorna lyder som följande:

- 1) Hur resonerar socialarbetsstudenter och nyligen utexaminerade kring klimatförändring?
- 2) Hur ser socialarbetsstudenter och nyligen utexaminerade på grönt socialt arbete inom socialarbetarutbildningen?
- 3) Vilka är socialarbetsstudenters och nyligen utexaminerades erfarenheter av praktiska tillämpningar av grönt socialt arbete?

1.2 Tidigare forskning

Forskning har gjorts om socialarbetarstudenters attityder till grönt socialt arbete och om grönt socialt arbete inom socialarbetarutbildningen främst i U.S.A. Antalet artiklar om grönt socialt arbete inom socialarbetarutbildningen har ökat sedan år 2015.

Forskning om socialarbetarstudenters åsikter angående miljörelaterade frågor

Anna Hayward och Shari Miller (2014) gjorde en studie om de amerikanska socialarbetarstudenternas attityder, intressen och praxis relaterade till miljön. De forskade också om socialarbetarstudenternas inställningar till grönt socialt arbete i undervisningen. Deras resultat visar att socialarbetarstudenters attityder inte skiljer sig från majoriteten av befolkningen. Studenterna är positiva till att grönt socialt arbete ingår i undervisningen och vill öka omfattningen av miljöfrågor i läroplanen. De anser, att miljö rättvisa är viktig del av social rättvisa, och önskar att läroplanen skulle vara tvärvetenskaplig. Till samma resultat har Shaw Terry (2013) kommit fram till i en surveyundersökning med 373 socialarbetare. Socialarbetare är inte mer eller mindre miljövänliga än majoritetsbefolkningen. Enligt Shaw måste miljöfrågor inkluderas i socialarbetarutbildningen och en förändring ske i det sociala arbetets policy. Ramsey och Boddy (2016) har också funnit att det överlag finns en brist på miljö- och klimatfrågor inom socialarbetarutbildningen och att studenterna inte har bättre miljökunskaper än den genomsnittliga befolkningen. De menar, att det här kan bero på att socialt arbete befinner sig inom ett individualistiskt, materialistiskt och kliniskt paradig. Ändå har mängden publikationer ökat märkbart under de senaste femton åren vilket talar för en förändring. Studenterna frågar också efter mer kunskap om hur man kan engagera sig i miljöfrågor.

En annan orsak till bristen på utbildning inom klimatfrågor kan vara svårigheten att definiera vad *environmental social work* innehåller och olika tolkningar av närliggande begrepp (Ramsey & Boddy 2016). Jill Chonody, Vickey Sultzman och Jennifer Hippie (2020) intervjuade 724 socialarbetarstudenter om deras åsikter om miljön och deras beteende. De fann, att de studenter som är ekomedvetna är liberalt politiskt inriktade. Studenter som är politiskt mer vänsterinriktade och som identifierar sig som icketroende lägger en större personlig vikt vid miljöfrågor, har en större ekomedvetenhet och har ett större förtroende för forskares förståelse om klimatförändringen. Ålder var också en faktor i hur ekomedvetna socialarbetarstudenter är. De äldre socialarbetarstudenterna var mer ekomedvetna. (Chonody et al. 2020.) Jessica Decker Sparks, Katie Combs Massey & Jennifer Yu (2019) har studerat socialarbetarstudenters perspektiv på miljö rättvisa. De konstaterar att integrationen av miljö rättvisa i socialt arbete, utbildning, forskning och praktik har vuxit kraftigt under det senaste decenniet. De fann, att socialarbetare upplever, att de inte är förberedda att möta

klimatflyktingar eller andra konsekvenser av klimatförändring och miljöorättvisa. Deras studie visar, att utbildningen för socialarbetsstudenter kring de här frågorna är bristfällig. Inom den finska kontexten har Iina Aro (2018) gjort en litteraturöversikt och enkätundersökning med 24 socialarbetare och socialarbetarstudenter i sin pro gradu. Hon fann, att klimatförändringen har väckt ett behov av ett förändrat perspektiv på socialt arbete och på socialarbetarutbildningen. Hon kom i sin studie fram till att det krävs miljöutbildning inom det sociala arbetet och samarbete med många sektorer för att göra påverkningsarbete mot klimatförändringen.

Forskning om grönt socialt arbete inom socialarbetarutbildningen

Många författare pratar för en större inkludering av miljöorättvisa, hållbar utveckling och miljöfrågor i de befintliga läroplanerna för socialt arbete (Kemp, 2011; Melekis & Woodhouse, 2015; Philip & Reisch, 2015). Ande Nesmith & Nora Smyth (2015) gjorde en surveyundersökning med 373 socialarbetare i U.S.A och fann att många ansåg att miljöfaror såsom brist på tillgång till hälsosam mat, osäkra lekplatser för barn och exponering för toxiner som bly, hade en betydande inverkan på brukarna. Socialarbetarna var missnöjda med hur socialarbetarutbildningen har hjälpt dem att förstå miljöproblem. De önskar, att miljöorättvisa integreras i socialarbetarutbildningen, så att de som socialarbetare kan vara förberedda att ta itu med miljöfrågor. (Nesmith & Smyth 2015, 484.) Samantha Teixeira & Amy Krings (2015) använder hållbar utveckling och miljöorättvisa som en ram inom socialarbetarutbildningen. Enligt författarna har socialt arbete redan den kunskap, verktyg, teorier och perspektiv som behövs för att handskas med miljöproblem. Socialarbetarstudenter måste enligt författarna förberedas att möta den globala klimatförändringen. De anser, att ifall miljöorättvisa och miljöfrågor inkluderas i utbildningen så är sannolikheten större att socialarbetarna i deras arbete tar itu med miljöfrågor. (Teixeira & Krings 2015, 524.) Kelly Melekis & Valerie Woodhouse (2015) menar att socialt arbete måste ta ställning till klimatkrisen och att socialarbetsutbildningen måste inkludera frågor om hållbarhet. Socialarbetarstudenter måste förberedas på att möta klimatflyktingar och den globala miljökrisen.

Många författare betonar betydelsen av tvärvetenskapligt samarbete. Schmitz & Matyók & Sloan & James (2012) beskriver i sin artikel hur viktigt tvärvetenskapligt samarbete är för att förhindra och bromsa klimatförändringen. Enligt dem är socialarbetare bra kandidater för att fungera som kollaboratörer mellan olika yrkesgruppen. Socialarbetare har de kärnkompetenser som behövs för nätverksarbete, att länka och engagera flera sektorer av marginaliserade grupper tillsammans. Därför är yrket idealiskt för att främja hållbar utveckling och miljöorättvisa. (Schmitz et al. 2012, 1–2.) Gray & Coates (2012) anser, att en förändring kräver ett samarbete mellan olika vetenskapsområden och

yrkesgrupper för att skaffa sig en så bred kunskap som möjligt. Susan Kemp (2011) menar att förutom tvärvetenskapligt samarbete krävs det också ett nära samarbete med lokala samhällen, där miljöhoten och ojämlikheter syns i vardagslivet. Hon menar, att för att få fram omedelbara kreativa, effektiva och rättvisa lösningar på globala miljöutmaningar behövs gränsöverskridande samarbete. Enligt Kemp (2011) kan detta tvärvetenskapliga samarbete ske mellan socialarbetare och landskapsarkitekter och mellan urban och regional planering. För att socialt arbete skall ha en verklig inverkan på klimatrelaterade frågor menar Kemp (2011) att det också krävs insatser på flera nivåer, utvecklande av teorier, modeller för interventioner som stöder sig på praktisk erfarenhet, forskning och ett ökat fokus på miljöfrågor inom socialarbetarutbildningen. Irma McKinley (2004, 1) har i sin doktorsavhandling kommit fram till att hållbar utveckling består av tre pelare; miljöskydd, ekonomisk utveckling och sociala framsteg. Målet med hållbar utveckling är att den skall lindra fattigdom, förbättra hälsa, jämställdheten mellan könen och en god förvaltning av naturen. Den nya paradigmen för socialt arbete som ser på hållbar utveckling som en del av arbetet, behöver nya interventionsstrategier. McKinley menar, att socialt arbete behöver en plattform för informationsutbyte genom interprofessionellt samarbete.

Verktyg och modeller inom socialarbetarutbildningen angående miljörelaterade frågor

Amber Holbrook, Ginneh Akbar & Julia Eastwood (2019) behandlar pedagogiska strategier som kan användas inom socialarbetarutbildningen. Praktiskt kan studenterna förberedas på att bedöma miljöfrågor t.ex. genom att känna igen miljöfaktorer som påverkar mental ohälsa såsom extrema temperaturer, ljus- och bullerföroreningar och brist på tillgången av gröna utrymmen. Studenterna kan göra bedömningar på exponering av miljöfaror såsom bly, närhet till kemiska anläggningar, användning av bekämpningsmedel eller hur man säkert kan bli av med industri- eller hushållsavfall och utbilda brukarna om dessa faror. För att socialarbetare skall ha behövlig kompetens, krävs det tvärvetenskapligt samarbete och kunskap från olika vetenskapsområden. Socialarbetare kan förberedas att bemöta brukare med trauma från miljökatastrofer och erbjuda ekoterapeutiska modeller (tex. skogsbad). (Holbrook et al. 2019.) Utbildningen kan innehålla insikt om personliga hållbara beteendeförändringar för både brukare och socialarbetare. Det kan vara t.ex. bedömningar av studenternas personliga koldioxid- och vattenavtryck som kan starta en diskussion för att hitta miljövänligare åtgärder i vardagen. Holbrook et al. (2019) och Jones (2010) rekommenderar att studenterna reflekterar kring sin egen konsumtion. Holbrook et al. (2019) ger som exempel gratisräknarna <https://www.footprintcalculator.org/> och <http://waterfootprint.org/> som mäter fotavtrycken av vår konsumtion. Sarah Bexell, Subhasis Bhadra & Eric Des Marais (2016)

rekommenderar också att studenterna tar online testet <http://www.slaveryfootprint.org/> som mäter hur vardagliga konsumtionsval bidrar till slavarbetet i olika produktionskedjor.

På meso- och makronivån föreslår Holbrook et al. (2019) såsom Teixeira & Krings (2015) att miljö rättvisa skall ingå i socialarbetarutbildningen. De ekonomiskt utsatta och minoritetssamhällen blir oproportionerligt påverkade av ohållbara metoder. Miljöproblem är starkt kopplade till etnicitet och socioekonomisk status. Deras bostadsområden är ofta nära fossila bränslen och avfallshanteringsanstalter. Socialarbetarstudenterna kunde lära sig att se på socialt arbete genom en ekosocial lins och analysera olika ekologiska problem. Man kunde analysera produktion, distribution och konsumtion av olika varor. Studenterna kan analysera hur produktionskedjan påverkar samhällen och arbeta för att identifiera potentiella hållbara och rättvisa alternativ. Analysen kan hjälpa studenter att koppla deras vardagliga aktivitet och omgivningar till större miljö- och sociala frågor. Såsom Jon Hudson (2019) rekommenderar också Holbrook et al. (2019), att föreläsningar kan innehålla dokumentärfilmer som behandlar miljö rättvisa. Andra praktiska uppgifter kan vara att delta i projekt och forska om hur det lokala samhället påverkas av miljö orättvisor. Studenterna kan utveckla hållbara lösningar för återvinning inom det egna universitetet. Lokala fältbesök kan hjälpa studenterna att förstå kopplingen mellan teori och praktik. Studenter kan utbildas i psykisk första hjälp med traumafokuserade interventioner i samarbete med organisationer som arbetar med miljö katastrofer. Enligt Holbrook et al. (2019) är det viktigt att också utbilda kompetenta utbildare. De föreslår, att utbildarna deltar i nationella och internationella konferenser och utbildningar om grönt socialt arbete, ekoterapeutiska tekniker och nya pedagogiska verktyg för att stärka sin kompetens. De föreslår också, att universitet delar sinsemellan nationellt och internationellt sitt kursmaterial och praktiska modeller.

Av samma åsikt är Meredith Powers, Cathryne Schmitz och Micalagh Moritz (2019). De för fram i sin forskningsrapport att socialarbetarutbildningen kan inkludera miljö frågor genom två modeller: infusion av ett *transformativt ekosocialt tillvägagångssätt* och *integrationen av ekosocialt innehåll*. Genom det transformativa tillvägagångssättet tillsätts ekosociala strukturer i det sociala arbetets utbildning. Enligt Powers et al. (2019) & Holbrook et al. (2019) kan det sociala arbetets utbildning ändra den rådande paradigmen till en ny ekosocial lins att se på problem. Det sker alltså med ett transformativt ekosocialt tillvägagångssätt och innebär en förändring som genomsyrar hela nuvarande policyn och synsättet på socialt arbete. I University of South Carolina College of Social Work har det transformativa ekologiska tillvägagångssättet praktiskt satt i bruk under ledning av Powers. Den andra modellen kan ses som ett första steg till att introducera grönt socialt arbete i utbildningen. I den integreras ekosocialt material i den existerande läroplanens innehåll. Författarna

tar också upp hur viktigt tvärvetenskapligt samarbete är för båda modellerna. (Powers et al. 2019.) Ett annat praktiskt exempel på hur miljö rätt kan införlivas i socialarbetarutbildningen ger David Androff, Chris Fike och John Rorke (2017) i sin forskningsrapport om tre studentledda praktikprojekt. Studenterna har organiserat matmarknader i de så kallade ”*food deserts*” (stora geografiska avstånd för matdistribution i innerstadsdelar), gemensamma trädgårdar för bostadslösa och politisk kampanjverksamhet mot gruvdrift. Studenterna lär sig via praktikprojekt att tillämpa praxis som kopplar socialt arbete och miljöfrågor. De lär sig också att samarbeta med lokala organisatörer och att sammankoppla sociala rättvisa, mänskliga rättigheter och miljö rätt inom hälsa, fattigdom och samhällpåverkan. (Androff et al. 2017.)

Andra modeller som inkluderar miljöfrågor i socialarbetarutbildningen i U.S.A. presenteras av Hudson (2019). Enligt honom kan socialarbetarutbildningen anpassa miljöfrågor genom teoretiska-, praktiska-, forsknings- och policyaspekter. Studenternas ges skriftliga arbeten som kräver att de forskar, reflekterar och skriver om kopplingen mellan miljön och socialt arbete. Inom utbildningen används också visuella hjälpmedel som dokumentärer och representativa modeller för att hjälpa studenterna att förstå kopplingen mellan de mänskliga och naturliga systemen. Andra metoder är fältutbildningar. Det viktigaste enligt Hudson är att begreppet miljö rättvisa införlivas i det sociala arbetet. (Hudson 2019.)

Andra alternativ för socialarbetarutbildningen att inkludera miljöfrågor och miljö rättvisa är teorin *transformativt lärande* (transformative learning theory) utvecklad av sociologen Jack Mezirow. Dawn Philip & Michael Reisch (2015) har gjort en case studie om miljö rättvisa inom socialarbetarutbildningen. De har kommit fram till såsom Jones (2010) att teorin transformativt lärande skulle vara ett effektivt sätt att förändra socialarbetarstudenters uppfattningar om världen genom att ändra deras fasta antaganden till flexibla och reflekterande nya idéer. (Philip & Reisch 2015.) Fran Crawford, Savana Sabine Agustine, Leah Earle, Ahmed Bawa Kuyini-Abubakar, Yoni Luxford och Hurriyet Babacan (2015) är av samma åsikt. De visar i sin forskningsrapport att det transformativa lärandet passar bra in på socialt arbete och miljöfrågor. De gjorde en surveyundersökning om 47 socialarbetarstudenters och deras 39 fälthandledares åsikter om hållbarhet och socialt arbete i Australien. De fann i sin forskning kritik från studenter och fälthandledare. En fälthandledare (med magisterexamen i socialt arbete) sa ”*ekosocialt arbete är ett löjligt förslag eftersom socialarbetare har ingen vetenskaplig kunskap*” och en annan fälthandledare sa ”*socialarbetare är inte forskare och grönt socialt arbete är inte casework*”. Forskarna uppmuntrar

ändå studenterna att testa grönt socialt arbete i universitetsmiljön med sina studiekollegor, handledare och brukare. (Crawford et al. 2015.)

En annan teori som kan stöda miljöfrågor och miljö rättvisa i socialarbetarutbildningen är *reflexive development*. Det traditionella sociala arbetet är en del av det rådande nyliberala samhället som påverkar globala miljöfrågor. Konsumtionen har ökat speciellt i västvärlden och de nuvarande konsumtionsvanorna är ohållbara. Teorin om reflexive development kan hjälpa socialarbetarstudenter att göra bättre konceptualisering, analysering och agerande på globala sociala ekologiska system. Reflexive development hjälper studenterna att förstå hur den individuella/ lokala konsumtionen är starkt knuten till frågor om rättvisa i utvecklingsländer. Teorin hjälper på så sätt socialarbetare att bättre förstå hur deras eget agerande och brukares liv kan stöda miljö rättvisa, hållbarhet och social rätt. Teorin om reflexive development innebär en gränsöverskridande analys och att utveckla lösningar. (Bexell, Bhadra & Des Marais 2016.)

Tidigare forskning visar att socialarbetarutbildningen behöver en ny ekosocial lins med betoning på hållbar utveckling, tvärvetenskapligt samarbete, miljö rättvisa och kurser om praktisk tillämpning av grönt socialt arbete. Socialarbetarstudenters inställning till grönt socialt arbete i utbildningen är till största del positiv. Forskning och utbildning inom socialt arbete har ett ansvar då det gäller kunskap om globalt beroende, ekologisk jämställdhet och social- och ekologisk rättvisa. Socialt arbete har teorier och färdigheter att inkludera miljöfrågor i arbetet. Men det behövs kunskap. Socialarbetarstudenter och socialarbetare har inte en större kunskap än majoritetsbefolkningen om klimatrelaterade frågor. Socialarbetare känner, att de har en kunskapslucka, de kan inte vägleda brukare och kan inte heller se sig själva ta itu med miljöfrågor i arbetet. Forskarna uppmuntrar socialarbetarna att reflektera över sina egna konsumtionsval och att stöda brukarna att göra detsamma. Tidigare forskning har visat på flera lämpliga teorier och praktiska sätt att inkorporera grönt socialt arbete i utbildningen. Forskningen i Australien visar att det finns en kritik mot att inkludera grönt socialt arbete i utbildningen. Studenterna och deras fälthandledare hade svårt att veta vad grönt socialt arbete innebär och vilken roll socialt arbete har inom miljöfrågor.

2 Socialt arbete

Historiskt sett har socialt arbete bestått av fattigvårdsarbete och välgörenhetsarbete. Socialarbetare har bidragit till stora socialpolitiska förändringar i samhället. Socialarbetare hade bland annat en aktiv roll att få till stånd strängare lagar för barnarbete i början av 1900-talet i U.S.A. (Thompson, Spano & Koenig 2019.)

Olika metoder, teorier och rådande paradigmen är i en konstant utveckling inom socialarbetet. För att ge ett exempel på hurdana paradigmen det sociala arbetet utgår ifrån lyfter jag fram exemplet om Jane Adams (1860–1935) och Mary Richmond (1861–1928). De ses som socialarbetets mödrar. Jane Adams var den första kvinnliga vinnare av Nobels Fredspris i U.S.A, hon skapade det legendariska Hull House i Chicago. Hull House var en hemgård (settlementhouse) som tog emot immigranter som kom till U.S.A. Men senare utvecklades gården till ett center för rekreation och utbildning, ett center för kvinnors och invandrares rättigheter och för filantropi. Hull House verksamheten hade ett miljöperspektiv och lade vikt på organiserad avfallshantering, rent dricksvatten och rena matvaror. Adams var oroad över att barnen, som lekte på gatorna, utsattes för en miljö där råttinfektioner var vanliga. Genom Hull Houses verksamhet ordnades sopsortering tillsammans med Chicago stad, gatorna kontrollerades och soporna tömdes ansvarfullt. (Matthies & Närhi 2015, 99, Philip & Reisch, 2015; Shaw, 2013; Chonody et al. 2020.) Enligt Jane Adams modell till socialt arbete bidrar de svaga sociala strukturerna till individernas problem. Om de sociala strukturerna reformeras kan individen förbättra sitt liv och bli fri från den orättvisa samhällsställningen. Det här synsättet kallas för människan-i-sin-omgivning. (Shafer Lundblad 1995.) Mary Richmonds synsätt om individen var motsatt till Adams, hon betonade *a person in a situation*. Socialarbetare analyserar individens problem, och arbetar tillsammans med individen så att hen klarar av sin situation (Kemp 2011, Närhi 2015). Men Richmond förespråkade också att socialarbetare skulle tänka på den fysiska miljön i arbetet med individer (Philip & Reisch, 2015; Chonody et al. 2020).

Det moderna sociala arbetet på 2000-talet har ett mer holistiskt tillvägagångssätt som inkluderar både Adams och Richmonds synsätt om uppkomst och lösning av sociala problem (Thompson & Spano & Koenig 2019, 3–5). Socialt arbete görs på många olika nivåer i samhället, med olika kundgrupper och arbetsuppgifter (Meeuwisse & Swärd 2006, 49, 62; Socialvårdslagen 2014; Närhi 2015). Enligt 15 § i vår socialvårdslag (2014) kan man göra socialt arbete på tre olika nivåer: samhälls-, grupp- och individnivå. Kemp (2011, 1206) menar att det krävs insatser på flera nivåer inom socialt arbete för att åstadkomma en verklig inverkan på klimatrelaterade frågor. International Federation of Social

Workers (IFSW) globala definition från 2014 av professionen socialt arbete är: *”Socialt arbete är en praktikbaserad profession och en akademisk disciplin som verkar för social förändring och utveckling, social sammanhållning, skydd och stöd för utsatta, empowerment och frigörelse av människors resurser. Mänskliga rättigheter, social rättvisa, barnets bästa, kollektivt ansvar samt respekt för mångfald är centrala principer för socialt arbete”*.

2.1 Strukturellt socialt arbete

Det finns en stark koppling mellan grönt socialt arbete och strukturellt socialt arbete. Närhi & Matthies (2018) har studerat det ekosociala perspektivet som en teoretisk ram för strukturellt socialt arbete. Man kan påstå att strukturellt socialt arbete ger ramar och verktyg för grönt socialt arbete i Finland. Socialvårdslagen ger alltså finska socialarbetare rättigheter att jobba med grönt socialt arbete och ekologiska frågor.

Strukturellt socialt arbete började i Finland redan på 1970-talet och har blivit ett allt mer forskat område inom socialt arbete. Socialvårdslagen 2014/1301 7 § styr strukturellt socialt arbete och de rättigheter som socialarbetare har i Finland. Lagen stadgar att strukturellt socialt arbete skall omfatta *”1) produktion av information som bygger på klientarbetet inom socialvården och som gäller klienternas behov och behovens samhälleliga kopplingar samt verkningarna av den socialservice och den övriga socialvård som möter behoven, 2) målinriktade åtgärder och åtgärdsförslag för att förebygga och rätta till sociala problem samt för att utveckla kommuninvånarnas boende- och närmiljöer, och 3) införlivande av sakkunskapen inom socialvården i de andra kommunala sektorernas planering samt samarbete med privata serviceproducenter och organisationer genom utveckling av det lokala sociala arbetet samt det övriga utbudet av service och stöd”*. Fastän socialvårdslagen ger dessa rättigheter, är det också viktigt att socialarbetarna skall ges rätta verktyg och metoder för att kunna praktisera grönt socialt arbete (Matthies & Närhi 2015, 101). Strukturellt socialt arbete är påverkningsarbete. Socialarbetarna kan föra fram kunskapen från kunderna vidare till beslutsfattare, öka kundernas empowerment (kunderna uppmuntras att inkluderas i samhällsarbetet), arbeta för jämställdhet och rättvisa mellan alla grupper i samhället och arbeta för en hållbar samhällspolitik (påverka lagstiftningen). (Pohjola 2010, 207–224 & Matthies & Närhi 2015, 89.)

2.2 Socialarbetarutbildningen i Finland och utbudet av grönt socialt arbete

I det här kapitel kartläggs kort hur socialarbetarutbildningen ser ut i Finland. År 1943 började utbildningen för socialassistenter och socionomer i Finland. I början av 1960-talet började diskussionen om behovet för en skild utbildning för socialarbetare. (Eskola 2003, 26, 34.) År 1966 blev socialt arbete ett yrke i Finland, men varannan socialarbetare saknade en utbildning. Socialarbetarutbildningen reformerades och begreppet socialt arbete etablerades år 1972. Man delade in socialt arbete med individer och grupper samt samhällsarbete. Man betonade social forskning, planering och social administration och att kombinera teori och praktik inom utbildningen. (Zechner & Rinne 2018, 149.) I slutet av 1970-talet blev socialt arbete en del av universitetsutbildningen. Så sent som i början av 1980-talet definierades de första behörighetskraven för socialarbetare. (Satka 1994, 332–333.)

Socialarbetare är numera legitimerade yrkesutbildade personer inom socialvården. Lagen om behörighetsvillkoren för en yrkesutbildad personal inom socialvården 272/2005 3 § stadgar att för att arbeta som legitimerad yrkesutbildad socialarbetare i Finland krävs en högre högskoleexamen eller högre yrkeshögskoleexamen samt universitetsstudier i socialarbete. Valvira är tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården i Finland som kontrollerar och beviljar ansökan om att arbeta inom socialarbetaryrket som en legitimerad yrkesutbildad person. (Valvira 2020.) Lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården 2015/817 stadgar att *”En socialarbetare ansvarar för den yrkesmässiga ledningen av det sociala arbetet, för det sociala klient- och sakkunnigarbete som svarar mot individens, familjens eller gemenskapens behov av socialt stöd och service samt för uppföljningen och bedömningen av effekterna av detta arbete”*. Sex av fjorton universitet utbildar socialarbetare i Finland: Östra Finlands universitet, Jyväskylä universitet, Lapplands universitet, Tammerfors universitet, Åbo universitet och Helsingfors universitet. Lagarna som styr universitetsutbildningen i Finland är Statsrådets förordning om universitetsexamina 794/2004 och Undervisningsministeriets förordning om precisering av universitetens utbildningsansvar, universitetens utbildningsprogram och specialutbildningar 568/2005. Socialarbetets utbildning kräver också enligt lagen en praktikperiod. (Sosnet 2020.)

För att kartlägga innehållet av grönt socialt arbete i den finska universitetsutbildningen har jag granskat studiehandböcker från Östra Finlands universitet, Jyväskylä universitet, Tammerfors universitet, Åbo universitet och Helsingfors universitet. Från kurskatalogerna lyfts följande teman som tangerar grönt socialt arbete fram: internationellt socialt arbete, strukturellt socialt arbete och ekosocialt socialt arbete. Studiehandböckerna från de sex universitet som utbildar socialarbetare

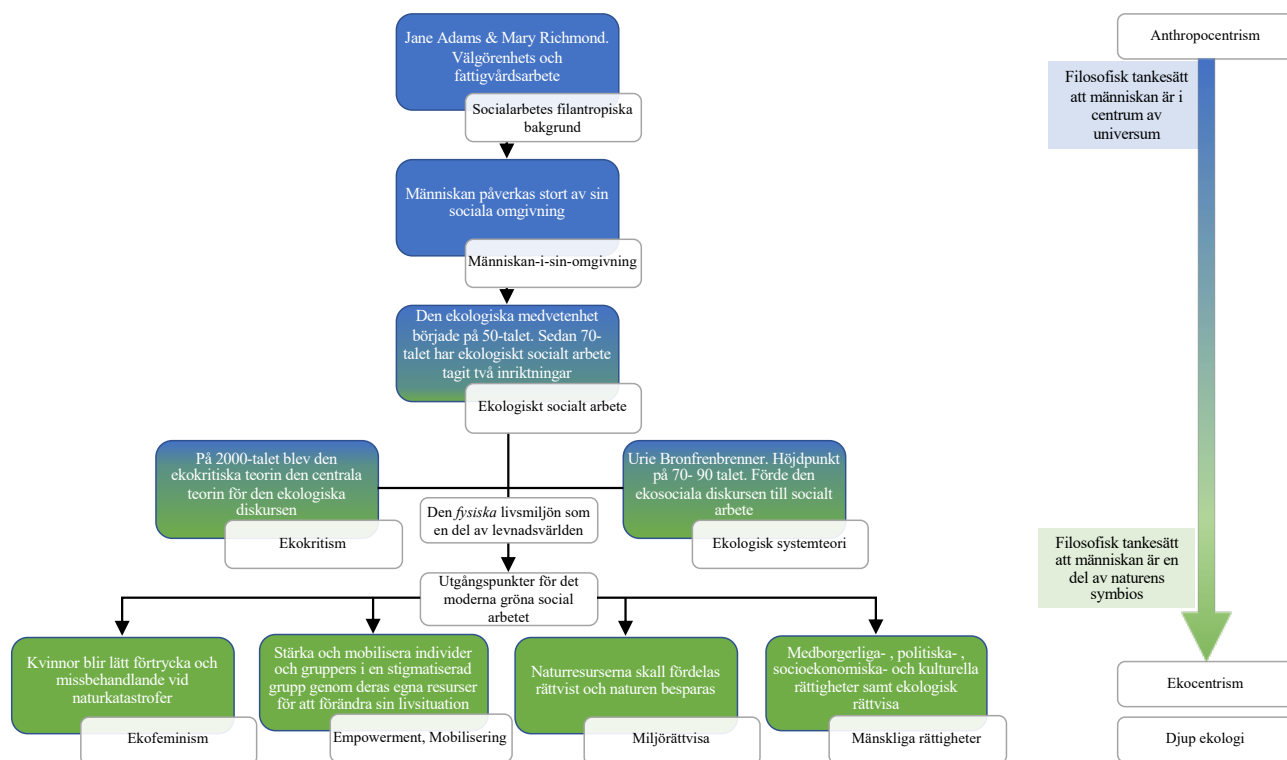
visar, att det inom tre universitet ingår kurser som direkt tar fram ekosociala perspektiv och vid de tre andra finns kurser som tangerar grönt socialt arbete. **Östra Finlands universitet** har en obligatorisk kurs "*Rakenteellinen ja vaikuttava sosiaalityö*" och "*International Social Work*" som tangerar ämnet grönt socialt arbete men nämner inte grönt socialarbete/klimatförändringen i kursbeskrivningen. (Östra Finlands universitet 2020.) Vid **Jyväskylän universitet** finns två kurser inom ämnesstudier "*Ekososiaalinen sosiaalityö*" och inom fördjupade studier "*Sosiaalityö ekososiaalisessa siirtymässä*". Andra kurser som tangerar ämnet grönt socialt arbete är "*Kansainvälinen sosiaalityö I, II*" och "*Rakenteellinen sosiaalityö*". (Jyväskylän universitet 2020.) Vid **Tammerfors universitet** finns inom obligatoriska kurser på kandidatnivå "*Sosiaalityö maapallolla – Paikallisuus, ylirajaisuus ja yhteisöllisyys sosiaalityössä*" med kurslitteratur som berör ekosociala perspektiv (Tammerfors universitet 2020). Vid **Åbo universitet** finns en obligatorisk kurs "*Rakenteellinen sosiaalityö*" som tangerar ämnet grönt socialt arbete men nämner inte grönt socialt arbete/klimatförändringen i kursbeskrivningen eller i litteraturen (Åbo universitet 2020). Vid **Helsingfors universitet** finns en obligatorisk kurs på kandidatnivå "*Människan i det finländska välfärdssamhället*" som behandlar ekologisk och socialt hållbar utveckling och klimatförändring (Helsingfors universitet 2020).

Katisko (2019) menar att en ekosocial förändring av läroplanerna i socialt arbete skulle innebära ett paradigmskifte. En ekosocial transformation av socialt arbete betyder en förändring i vår världsbild och vetenskapsfilosofi. Paradigmskiftet kan leda till en ökad medvetenhet om globala beroendeförhållanden, ekologisk jämlikhet och gränserna för tillväxt. Socialarbetarutbildningen och forskningen spelar en nyckelroll i en ekosocial transformation, men möjligheten till förändring sker endast i samarbete med andra vetenskapsområden och yrken. (Katisko 2019.) Framtidens krav för det sociala arbetet påverkas enligt Zechner & Rinne (2018, 149) av globaliseringen och migration. Den globala rörelsen av människor och varor påverkar den sociala välfärden, både orsaken för problemet och botemedlet är transnationellt. Migration och den ökade mängden av flyktingar skapar nya krav på det sociala arbetet såsom språkkunskaper och kulturkännedom. (Zechner & Rinne 2018, 162.) Samma megatrender tar Lähteinen et al (2017, 6, 17) fram dvs globalisering och ökad migration och som en följd av dem mekanismer som medför marginalisering och utanförskap. De anser, att det är viktigt att satsa på en kvalitativ, akademisk grundforskning samt kunskap om förebyggande och hållbara välfärdspolitiska val. Många forskningsrapporter (Hayward & Miller 2014; Meleiskis & Woodhouse 2015; Sparks & Combs & Yu 2019; Ramsey & Boddy 2016) visar att det finns ett behov av att klimatrelaterade frågor ingår i socialarbetarutbildningen.

3 Grönt socialt arbete

Grönt socialt arbete har en stark koppling till det globala perspektivet, miljö rättvisa, mänskliga rättigheter, kritisk granskning av samhällets strukturer, behovet av en ekosocial förändring av samhället, behovet av bred kunskap genom mångprofessionellt och tvärvetenskapligt samarbete och ett brett holistiskt förhållningssätt (jfr Närhi & Matthies 2018). Gray & Coates (2015, 504) är kritiska till begreppet grönt socialt arbete med motiveringarna att ”grönt” kopplas till politiska rörelser och marknadsföring men jag använder begreppet grönt socialt arbete eftersom jag anser, att det är slagkraftigt och används av t.ex. Dominelli (2012). I Finland har begreppet ekosocialt socialt arbete varit trenden hos flera finska författare (Matthies & Närhi 2015, Ranta-Tyrkkö 2017b). Närhi & Matthies (2018) använder ekosocialt perspektiv som ett paraplybegrepp för att granska växelverkan mellan människan och omgivningen och frågor om hållbar utveckling inom socialt arbete. Dominelli (2014) menar, att klimatförändringen kan förvärra befintliga socioekonomiska ojämlikheter, stärka traditionella kulturella metoder och normer och stärka ojämlika könsrelationer. För att bekämpa detta behövs grönt socialt arbete, med kritisk reflektion och alternativa lösningar på den rådande nyliberalistiska ekonomiska modellen. Grönt socialt arbete är både lokalt och globalt arbete. Grönt socialt arbete främjar mer hållbara former av socioekonomisk utveckling i miljöförstörda låginkomstområden. Det här görs genom att mobilisera människor och resurser. Områdena, som är i riskzonen för klimatförändringen, skall tryggas med preventiva åtgärder och utvecklingsmodeller som istället för att utnyttja naturen arbeta tillsammans med naturen. Grönt socialt arbete förespråkar en rättvis fördelning av vår natur till alla i samhället, inte bara en liten procent av samhället som ekonomiskt gör vinst av miljöförstörelsen. Utvecklingen av vind-, vatten- och solenergi kan vara ett sätt att öka sysselsättning för människor och samtidigt skydda miljön och vidareutveckla en hållbar socioekonomisk och miljömässig strategi som grönt socialt arbete arbetar för. (Dominelli 2014.)

Målet för grönt socialt arbete kan beskrivas som ekosocial hållbarhet och inkluderande levnadsförhållanden. Inkluderande levnadsförhållanden berör alla samhällsklasser oberoende av etnicitet, socioekonomisk ställning, kön med mera. Närhi (2015) menar att ekosocial hållbarhet kräver att det sker ett förändrat förhållningssätt till miljön på samhälls- och individnivå. Socialt arbete måste som en del av samhället ta sitt ansvar för samhällets hållbara utveckling. Närhi anser därför att det är problematiskt att välfärdsstatens uppbyggnad inte alltid inkluderar miljön som en del av det sociala arbetet. (Närhi 2004, 2015.) Miljöhänsyn skall vara en del av samhället och gälla inom alla sektorer: sociala, ekonomiska, teknologiska, politiska, strukturella och ekologiska sektorer (Matthies & Närhi 2015, 102).

Figur 1 Den teoretiska och filosofiska utvecklingen av grönt socialt arbete.

Utifrån litteraturen har jag sammanställt figur 1 som visar den teoretiska och filosofiska utvecklingen av grönt socialt arbete.

Filosofiska tankesätt. Längre beaktades människan vara i centrum av universum, den så kallade *antropocentriska världsbilden*. Då människan beaktas vara i centrum av universum, separat från naturen kan vi inte förstå hur människans negativa handlingar mot naturen kommer att påverka oss direkt (Alston 2015 & Besthorn 2012). Ett mer socialt, globalt och holistiskt synsätt kan nås genom en *ekocentrisk världsbild* (Jones 2010, Ramsay 2016 & Shari et al. 2014). Enligt Jones (2010) karaktäriseras idag socialt arbete allt mer av den ekocentriska världsbilden. Enligt den ekocentriska världsbilden är inte människor i toppen av hierarkin utan vi lever i ett ekologiskt nätverk med andra arter och icke-levande element. Vi är en del av naturens symbios, inte separata från den. (Jones 2010, 71.) **Djupekologi** är en annan filosofisk inriktning som är en djupare, icke-antropocentrisk natursyn som utgår från att det inte finns en absolut uppdelning mellan det mänskliga och det icke-mänskliga livet (Næss 1981, 30). Istället för en egocentrisk syn på världen har man en ekocentrisk världssyn med en djup harmoni mellan människan och naturen (Besthorn 2012, 250). De extrema djupekologerna kan också kallas antihumanistiska (Næss 1981).

Teoretiska huvudlinjer inom grönt socialt arbete är ekologisk systemteori och ekokritik. *Den ekologiska systemteorin* delar upp enligt Bronfenbrenner (1996) människans liv i olika nivåer: mikro, meso-, exo-, makro- och kronosystem. Människan är i centrum av modellen, där faktorer som ålder, kön, hälsa och etnicitet påverkar människans liv. Mikrosystemet består av människan och relationen till familjen, skolan, kyrkan och hälsoservice. Mesosystemet är kopplingarna mellan de olika nivåerna. Exosystemet innehåller miljön med grannar, sociala servicen, lokala politik och industri. Makrosystemet är attityder och ideologier om kulturen. Kronosystemet behandlar tid och tidsperioder. (Bronfenbrenner 1996). Den ekologiska systemteorin utvecklad av Urie Bronfenbrenner förklarar människan-i-sin- omgivning, alltså hur viktig omgivningen är för människans utveckling och välmående (Bronfenbrenner 1996, 92). Teorin delar upp människans liv i olika nivåer där individen står i centrum: mikro (relationer med familj, kyrka, skola och hälsosystem), meso (kopplingar mellan olika nivåer), exo (social service, lokal politik, grannar och industrier), makro (attityder och ideologier) och kronosystemet (tid). (Bronfenbrenner 1996.) Matthies och Närhi (2016, 109) anser att grönt socialt arbete kan förklaras enligt Bronfenbrenners nivåer, men teorin har fått kritik inom grönt socialt arbete. Först och främst beaktar inte teorin människan-i-sin-omgivning den *fysiska* livsmiljön och naturen som en del av människans tankevärld eller levnadsvärld. Dominelli (2016) och Miller & Hayward & Shaw (2012) är kritiska till att vi inte har fokuserat tillräckligt på klimatrelaterade frågor. Den andra stora svagheten med systemteori är att den inte ser förhållandet mellan miljö och socialt arbete som en politisk fråga. (Matthies & Närhi 2017, 92–93.) Av samma åsikt är Dominelli (2012), Gray & Coates (2012), Jones (2010) och Besthorn (2012).

Ekokritiskt tänkande har sedan 2000-talet dominerats av diskursen kring ekologiskt socialarbete. Enligt det ekokritiska synsättet är människan en del av naturen och världen är ett holistiskt system (Matthies & Närhi 2015, 303). Det ekokritiska synsättet ifrågasätter målsättningen med en fortgående ekonomisk tillväxt på bekostnad av naturen och med målet om ekonomisk vinst. Enligt ett ekokritiskt tänkande kräver en hållbar utveckling förutom individuella val också en förändring av samhällets strukturer. (Matthies & Närhi 2017, 92.) Också Jones (2010) betonar vid sidan av individuella beslut, beslut på samhällsnivå. Det ekokritiska synsättet är det rådande synsättet inom grönt socialt arbete (Matthies & Närhi 2015, 303). Det ekokritiska perspektivet ser socialarbetets uppgift att uppmärksamma sociala missförhållanden och miljöproblem som en del av utmaningen med det industriella ”moderna projektet”. Uppgiften är att ifrågasätta den västerländska fortgående ekonomiska tillväxten på bekostnad av naturresurser med mål att få vinst. Det räcker inte enbart att jobba med individen utan det krävs också att strukturerna ändras. Det ekosociala perspektivet är kritisk mot mainstream socialt arbete för att det är en del av den tekniskt-ekonomiska och

byråkratiska-tjänstemannaordningen. (Närhi 2015, 323; Matthies & Närhi 2015, 93; Gray & Coates 2012; Dominelli 2012.)

Utgångspunkter för det moderna gröna sociala arbetet är empowerment, mobilisering, ekofeminism, miljö rättvisa och mänskliga rättigheter. *Empowerment och mobilisering* lyfts också fram som viktiga teorier och metoder inom dagens gröna sociala arbete. Genom påverkningsarbete och en mobilisering av människor försöker man lösa strukturella problem. (jfr Dominelli 2012; Närhi 2004.) Norton (2012) för fram *ekofeminism* och empowerment. Grönt socialt arbete har utvecklat en feministisk sida. Ekofeminism har sina rötter i kvinnorörelsen och miljö rörelsen på 1970- och 1980-talet. Enligt ekofeminism kan man inte behandla förtryck av kvinnor utan att behandla miljö rättvisa eftersom kvinnor och barn är de som mest drabbas av klimatrelaterade problem. (Gray & Coates 2012, 242–243.)

Miljö rättvisa är ett viktigt delområde inom grönt socialt arbete det vill säga hur naturresurserna skall fördelas rättvist och hur naturen skall besparas (Matthies & Närhi 2015, 95). Både internationella riktlinjer för socialt arbete som förpliktigar socialarbetare att beakta den naturliga miljön och yrkesmässiga principer om social rättvisa och jämlikhet tvingar socialarbetarna att ta itu med de kriser som är relaterade till klimatet och miljön. Trots det här saknas socialarbetarnas röst i diskussionen om klimatrelaterade frågor. (Ramsey & Boddy 2016; Kemp, 2011.)

Mänskliga rättigheter ger socialt arbete en riktning, berättigande och fungerar som en bro mellan lokala, nationella och globala frågor (Ranta-Tyrkkö 2017b, 294). Inom socialt arbete förs både nationellt och internationellt en diskussion om mänskliga rättigheter (Matthies & Närhi 2017, 95). Ett nytt sätt att se på mänskliga rättigheter och social rättvisa är enligt Närhi (2015, 324) och Ranta-Tyrkkö (2017b, 289) ett tankesätt om ekologisk rättvisa som kritiskt granskar nuvarande levnadsvanor och en rättvis fördelning av naturresurserna. Det här gäller i synnerhet ursprungsbefolkningen och de allra fattigaste befolkningsgrupperna (Matthies & Närhi 2017, 95). Enligt The International Federation of Social Workers (IFSW 2014) värnar socialt arbete om första, andra och tredje generationens mänskliga rättigheter. Den tredje generationens mänskliga rättigheter fokuserar på naturen och rätten till biologisk mångfald av arter samt på jämlikhet och rättvisa i relationer mellan människor. Första och andra generationens mänskliga rättigheter innehåller medborgerliga och politiska rättigheter samt socioekonomiska och kulturella rättigheter. Enligt socialt arbete är förutsättningen för mänskliga rättigheter ett kollektivt ansvarstagande. Individuella

mänskliga rättigheter kan förverkligas i vardagen om människor tar ansvar för varandra och för miljön.

3.1 Green-care

Green-care (grön omsorg) började redan på 1970-talet vid holländska jordbruk. Då användes termen green-farm eller greenfarm gårdar. Gårdarna utnyttjade aktivt jordbruksmiljön och aktiviteter inom de sociala tjänsterna. (Soini et al. 2011, 321.) Begreppet Green-care togs i bruk i Finland år 2008. Begreppet introducerades i Finland på grund av den aktuella internationella debatten, som definierade green-care som användningen av naturen i sociala tjänster, hälsovården och utbildningen. (Soini et al. 2011, 320.)

Green-care är tjänster inom omsorg och rehabilitering. Producenter av green-care skall ha en yrkesutbildning inom social- och hälsovården. En av utbildningarna kan vara socialarbetsutbildning. Social- och hälsovårdslagstiftningen styr tjänster som den offentliga sektorn ansvarar för inom green-care. Den offentliga sektorn kan själv producera tjänsterna eller köpa tjänsterna. Green-care skall göras professionellt, målmedvetet och ansvarfullt. Green-care är en verksamhet som är kopplat till naturen och som främjar kundernas välmående och livskvalitet. Kunderna inom green-care har olika behov av rehabilitering eller omsorg och kan där på något sätt ses som utsatta. (GreenCare Finland 2020.)

Det saknas exempel i vårt land på vad grönt socialt arbete kan betyda i praktiken men inom green-care (grön omsorg) finns däremot många praktiska exempel. Praktiskt grönt socialt arbete kan enligt Ranta-Tyrkkö (2020) bestå av green-care, skogsterapi och att ekologin tas i beaktande då man ordnar service. Hon menar, att grönt socialt arbete i praktiken ser ut på många olika sätt och det är upp till socialarbetaren att vara kreativ. Ranta-Tyrkkö nämner t.ex. hur personer med låginkomst kunde få närproducerad eller ekologisk mat genom ett kollektivjordbruk koordinerad av socialsektorn. Andra möjligheter Ranta-Tyrkkö nämner är ett gemensamt café, bastu eller andelslag. I det rehabiliterande arbetsverksamheten kunde ett ekologiskt perspektiv tas i bruk. Inom barnskyddet kunde man lära ungdomar att vara kritiska till konsumeringskulturen. Om det finns en stor oro för miljöproblem i kommunen kunde man tillsammans med kunderna diskutera saken. Enligt Ranta-Tyrkkö är det fel att anta att låginkomstmedborgarna inte är intresserade av miljöfrågor. Man kan göra gröna val som är billiga, som att äta en vegan baserad kost och använda sig av förnybar energi. (Ranta-Tyrkkö 2020, 8–9.) Inom FPA (Folkpensionsanstalten) finns projekt av bl.a. Helne & Silvasti (2012) om lantbruk

som ger habilitering, djur inom vård och omsorg, kvarterskök, vegetarisk mat, ekonomiska tillväxtens verkan på luften, minskning av materiell konsumtion och ekologisk intelligens.

Det nordiska ministerrådet kom år 2017 ut med en forskningsrapport inom naturbaserad integration. En naturbaserad integration har potential att erbjuda ett effektivt och billigt sätt att positivt integrera invandrare. Fastän människor vistas mindre tid i naturen än förut, är den nordiska kulturella identiteten ännu starkt kopplad till naturen. Det finns också forskning som visar att vistelse i naturen är bra för både vår fysiska, psykiska och sociala hälsa. Att vistas i naturen minskar blodtrycket, minskar stressen, ökar immunsystemet, koncentrationen, mentala sår kan läkas och aktiviteter i naturen kan öka människors sociala umgänge och den sociala gemenskapen. (Pitkänen et al. 2017, 6.)

Forskningen visar att aktivitet i naturen kan förbättra invandrares psykologiska och sociokulturella integration. Naturen kan ge invandrare en känsla av trygghet, säkerhet, en samlingsplats och ett forum för meningsfull aktivitet och interkulturell dialog och samarbete. (Pitkänen et al. 2017, 8.) Praktiska exempel som invandrarna gjort i den nordiska naturen, var att vandra, åka snowboard, vandra med snöskor, åka kajak, fiska, odla i kollektiva trädgårdar, utbildning kring allemansrätten (ätbara bär/svampar/växter), frivillig aktivitet av byggande av fritidsbyggnader och fågelholkar. Inom projekten fick de utbildning om naturens betydelse på människans mentala och fysiska välmående. (Pitkänen et al. 2017, 16–17.)

Invandrarna själva anser att naturen är en nyckel för att få en djupare förståelse för det nordiska samhället, kulturen och människorna. En stor del av invandrarna såg naturen som en social samlingsplats och plattform mellan interaktionen med invandrare och övriga befolkningen. De ansåg, att aktiviteter i naturen kunde vara ett sätt att sammanföra människor och att bygga relationer och vänskapsband mellan människorna. (Pitkänen et al. 2017, 25.). I bl.a. Danmark har socialarbetare samarbetat med olika organisationer för att utveckla olika aktiviteter för invandrarna som bor inom olika socialt stödda boendeformer (Pitkänen et al. 2017, 44).

4 Professionell socialisering

Jag har valt teorin professionell socialisering eftersom en del av socialiseringsprocesserna sker under utbildningen. Miller (2010) och Abrahamsson (1967) använder begreppen yrkessocialisation (professional Socialization) och professionell socialisering och begreppen betyder i princip samma sak. Jag har valt att använda begreppet professionell socialisering. Avhandlingens intresse är att höra studenters och nyligen utexaminerades åsikter om grönt socialt arbete inom utbildningen. Socialiseringsgraden inom grönt socialt arbete beror på hur mycket utbildningens innehåll berör grönt socialt arbete. Man kan tänka sig att studenter som har deltagit i kurser i grönt socialt arbete engagerar sig i ämnet då det kommer ut i arbetslivet. Teorin passar också dem som redan arbetar som socialarbetare, då de kan ha utvecklat en djupare förståelse för att situationsanpassa grönt socialt arbete på arbetsplatsen och deras tankar om utbildningen har mognat efter studierna. Professionell socialisering fungerar som en tolkningsram för vad som händer då studenter söker sig till en utbildning och genomgår utbildningen.

Människans socialisering börjar genast efter födseln. Socialisering är en process då människan får kunskap och färdigheter om sin plats i samhället som en del av gemenskapen. Socialiseringen har två faser: den primära och sekundära socialiseringsprocessen. Faserna är en internalisering av verkligheten. Den primära socialiseringen sker i barndomen och den är svår att ändra på senare i livet. (Miller 2010, 926.) I den primära socialiseringen blir barnet en medlem av samhället, genom en kognitiv inläring och en känslomässig bindning (Berger & Luckmann 1979, 154). Barnet har en känslomässig bindning till de personerna som "övervakar" individens primära socialisering. De personerna, ofta vuxna, kallas för de signifikanta andra. Dessa sociala relationer mellan ett barn och de signifikanta andra som socialiserar barnet är en stor orsak varför socialiseringen fungerar så effektivt. Barnet internaliserar de signifikanta andras attityder och roller. De signifikanta andra presenterar barnets verklighet som den objektiva verkligheten. Barnets egna objektiva verklighet blir också den sociala objektiva verkligheten och en objektiv social värld. Beroende på vilken socioekonomisk ställning ett barn föds till kan det påverka hur hen upplever världen och hur hens signifikanta andras perspektiv på den sociala världen är från t.ex. en lägre socioekonomisk ställning. (Berger & Luckmann 1979, 155). Barnen litar på de signifikanta personernas definitioner av olika situationer (Berger & Luckmann 1979, 160).

Den sekundära socialiseringsprocessen består av vuxen socialisation där människan socialiserar sig i nya områden bl.a. inom arbetslivet. Den sekundära socialiseringen har inte samma känsloladdade

aspekt såsom barndomens primära socialisering (Berger & Luckmann 1979, 166). I denna process blir individer socialiserade till ett yrke och till en roll som professionell. Professionella värden och normer blir en del av den subjektiva självkonceptualiseringen. Socialisering är viktigt för människan för att vi skall kunna förmedla kunskap, förmåga och motivation. (Miller 2010, 926.) Professionell socialisering är en sociologisk teori som går ut på att människor inom ett yrke känner en stark sammanhörighetskänsla. En profession är konstruerad av ideologiska, teoretiska och metodologiska idéer och föreställningar (Abrahamsson 1967, 152). Professionell socialisering har en "gemensam kärna av relativt homogena professionella värden, normer och rolldefinitioner" (Miller 2010, 927). Enligt Bengt Abrahamsson (1967) förstärks professionell socialisation genom tre punkter: 1) professionen utgår ofta från en teoretisk utgångspunkt, 2) professionen följer etikregler i samarbete med både kollegor och klienter och 3) professionen har ett internt kommunikationssystem. Sammanhörigheten i gruppen begränsar också vem som hör till gruppen. Den professionella yrkessocialisationen påverkar också människornas attityder och värderingar som homogeniseras genom tiden. Självselektionsprocessen börjar för den enskilda människan då hen söker till en utbildning. Egenskaper som krävs för olika arbeten är något som de sökande ser i sig själva och som stämmer överens med deras egna förväntningar, värderingar, behov och uppfattning av jaget. Individer som t.ex. vill arbeta med kreativa uppgifter söker sig till konstnärliga yrken, journalistik eller arbetar som forskare, och individer som har som drivkraft att tjäna pengar söker sig till affärsyrken. Motivationen till varför människor söker sig till vissa yrken fungerar alltså som det första momentet i den professionella socialiseringen. Vid antagningsprocessen av studenter till utbildning kan väljas personer som antas lämpliga för kommande yrken. (Abrahamsson 1967, 153.) Den professionella socialisationen fortsätter sedan under studierna, då samhörigheten med gruppen skapas. Utbildningen utgår från professionens ideologiska, teoretiska och metodologiska idéer vars effekter kan ses som är en slags indoktrinering. (Abrahamsson 1967, 152.) Vid den professionella socialiseringen anpassar sig människan både externt och internt till sin nya yrkesprofession. Externt finns det krav på yrkesrollen (etik, ideologi, metodik) och internt ändras självkonceptualiseringen som anpassar sig till yrkesrollen. (Miller 2010, 926.) Följden av professionell socialisering kännetecknas av fyra sammanhängande element, a) kunskap och färdigheter, b) värderingar, c) attityder och d) professionell social arbetsidentitet (Miller 2010, 933).

Professionell socialisering ändras med tiden från motivation till förmåga och kunskap. Fokuset flyttas tillika från värderingar till beteende. Det finns två teoretiska orienteringar inom den professionella socialisationen; strukturfunktionalistiska och den symbolisk interaktionistiska. Den strukturfunktionalistiska teorin definierar socialisering då människan selektivt anammar sig värden,

attityder, intressen, färdigheter och kunskap som gruppen har då hen försöker bli en del av en arbetsgrupp. (Miller 2010, 927.) Den symboliska interaktionistiska teorin är inriktad på studenternas motivation, identitet och engagemang. Det handlar om deras egna subjektiva upplevelser av den omgivning de befinner sig i. Den symboliska interaktionistiska teorin definierar socialiseringen som en interaktiv process. Studenterna lär sig selektivt och situationsanpassar utbildningens värden och normer. Selektiviteten och situationsanpassningen beror på att praxissituationerna förändras och de kräver olika attityder och normer. (Miller 2010, 928.) Man kan använda båda teorierna av den professionella socialiseringen. I avhandlingen närmar jag mig den *symboliska interaktionistiska* teorin, eftersom den utgår från hur studenterna själva uppfattar socialisationsprocessen, allt från deras egna motivation till kunskap och förmåga.

4.1 Socialt arbete och professionell socialisering

Professionell socialisering har enligt Miller (2010) länge beaktats som en del av socialarbetarutbildningen och dess policy. Då socialarbetarutbildningen förstår processerna bakom den professionella socialiseringsprocessen, kan de bättre förstå studenters behov, handlingar och utbildningens utvecklingsmöjligheter. Socialarbetarutbildningen blir då allt mer informerad och effektiv med att utveckla, utbilda och behålla studenterna och arbetskraften och risken för karriärsbyte minskar. (Miller 2010, 996.)

Figur 2 Den professionella socialiseringen. Inspirerad av Miller (2010).

Enligt Miller (2010) är socialiseringsprocessen delad in i tre faser. Den primära socialiseringen är den tidiga socialiseringen (barndom, anticipatorisk socialisation), den sekundära socialiseringen (utbildning, den formella socialiseringen) och den tredje fasen som sker efter den formella socialiseringen (praktiskt socialt arbete, livet efter utbildningen). Abrahamsson (1967) och Miller

(2010) använder begreppen primär och sekundär socialisering. Miller (2010) använder också begreppet tidig socialisering och formell socialisering. Mina forskningsfrågor är uppdelade enligt de tre socialiseringsfaserna. Den professionella socialiseringen börjar före den formella utbildningen börjar och fortsätter genom yrkeskarriären (Miller 2013). De tre socialiseringsfaserna behöver inte vara linjära (Miller 2010, 931). Socialarbetets professionella socialisering innehåller följande aspekter enligt Miller (2010):

- a)** Utvecklingen av det professionella jaget är nödvändigt för utbildning och praktiskt socialt arbete. Man kan tänka sig att det krävs en viss inställning och normer för att arbeta med socialt arbete.
- b)** Socialisering till socialt arbete kräver kontinuerligt engagemang för att utveckla det personliga jaget och det professionella jaget. Inläringen är livslång.
- c)** Socialiseringen har redan börjat vid barndomen och den följs av den anticipatoriska socialiseringen (personerna strävar efter att tillhöra gruppen), den formella utbildningen och professionella socialiseringen fortsätter efter den formella utbildningen (fortbildning, relationer till nyckelfigurer, självreflexion).
- d)** Socialisering är en process med distinkta kunskaper och färdigheter, värderingar, attityd och professionella identitetsdimensioner. Hur mycket man engagerar sig i utbildningsprocessen påverkar sin socialiseringsgrad och varje individs upplevelse av den professionella socialiseringen varierar.
- e)** Socialarbetaren accepterar långt organisationens struktur, värderingar och inställningar.
- f)** Det främsta verktyget för professionell socialisering ligger i förhållandena till nyckelpersonerna. Nyckelpersonerna kan vara fakultet, medstudenter, kollegor och klienter. (Miller 2010, 931–932.)

5 Metodologiska utgångspunkter

Metodkapitlet redogör först för den kvalitativa forskningsmetodiken, sedan det vetenskapliga synsättet, avhandlingens intervjumetod, intervjuguide, urvalsmetod, urvalsprocess, materialinsamling, bearbetning och analys av data, trovärdighet och validitet och till sist de etiska frågeställningarna.

5.1 Kvalitativ forskningsmetodik

För att få svar på mina forskningsfrågor om studenternas inställningar till grönt socialt arbete lämpar sig en kvalitativ forskningsmetod. Under 1960- och 1970-talet blev kvalitativ forskning allt mer utvecklat och ett forskningssätt speciellt passat för social forskning. I dagens läge kännetecknas kvalitativ forskning av empiriskt material (istället för kvantitativ forskning med siffror), forskning inom de sociala konstruktionerna av verkligheten, intresset ligger på deltagarnas subjektiva perspektiv och deltagarnas vardagliga rutiner. Syftet och forskningsfrågorna bör vara lämpliga för kvalitativforskning, med öppna frågeställningar som kan möjliggöra förståelsen för en process eller relation. Kvalitativ forskning har alltså en tolkande inställning till världen. Detta innebär att kvalitativa forskare studerar fenomen i sina naturliga miljöer och försöker förstå eller förklara fenomen i termer av de betydelser som folk ger dem. (Flick 2007, 4.) Den kvalitativa forskningsmetodiken innebär sålunda att man fokuserar på det vardagliga, kulturella och situationsanpassade aspekterna av människans vetande, lärande, tänkande, handlande och deras uppfattning av sig själva som personer. (Kvale & Brinkmann 2014, 28.)

Avhandlingens ontologiska världsbild utgår från att människan inte skiljer sig från resten av naturen och djuren. Människan är ett djur liksom andra djur och en del av det holistiska ekologiska systemet (Aaltola 2020). Studiens vetenskapsteoretiska perspektiv är inspirerad av kvalitativa forskningsintervjuer som utgår från ett fenomenologiskt perspektiv (Kvale & Brinkmann 2014, 41). Fenomenologi betonar subjektivitet, beskrivning, tolkning och medverkan (Denscombe 2016, 143). Det fenomenologiska förhållningssättet är ett intresse av att förstå sociala fenomen ur människornas egna perspektiv och att beskriva världen utgående från deras upplevelse och uppfattande (Kvale & Brinkmann 2014, 44). Enligt Denscombe måste forskaren ”temporärt stänga sina egna övertygelser” då hen skall få en tydlig bild av hur informanterna ser världen (Denscombe 2016, 150). Vid bearbetningen av materialet använder jag mig av min egen förförståelse och är därför inspirerad av ett hermeneutiskt perspektiv. Hermeneutik betyder att tolka, förtydliga och klargöra. Enligt hermeneutiken skapas all tolkning och förståelse i ett sammanhang och all förståelse bygger på någon

typ av förförståelse. Intervjuerna med studenterna behandlar studenternas egna subjektiva upplevelser. Det som bör tas i beaktande är, att de väljer vad de berättar och de kan minnas fel eller glömma vilka kurser som har erbjudits. (Widerberg 2002, 27.)

5.2 Intervjuer

Samtal är ett sätt att få systematisk kunskap. Inom samhällsvetenskapen har intervjuer länge använts som en metod att skaffa kunskap (Kvale & Brinkmann 2014, 23–24). Eftersom jag frågar efter studenters inställningar och erfarenheter är det lämpligt att avhandlingen består av semi-strukturerade intervjuer. Den kunskap man får genom intervjuer har sju centrala drag: den är relationell, producerad, kontextuell, samtalsmässig, språklig, narrativ och pragmatisk. Således både samlar man kunskap eller konstruerar kunskap under intervjun. (Kvale & Brinkmann 2014, 69–71.)

Semi-strukturerade intervjuer

I intervjuer med studenterna använder jag individuella semi-strukturerade intervjuer. Semi-strukturerade intervjuer används ofta i småskalig forskning för att undersöka attityder och frågor i detalj (Denscombe 2016, 265). Tuomi och Sarajärvi (2009, 75) använder begreppet temaintervju för semi-strukturerade intervjuer. Enligt Hirsjärvi & Hurme (2008) finns det ingen enhetlig definition vad en semi-strukturerad intervju är. Temaintervjun är semi-strukturerad (halvstrukturerad) därför att temat är gemensamma för alla informanterna. Semi-strukturerade intervjuer kan också ha samma frågor till alla informanter men ordningsföljden kan vara olika och frågorna kan formuleras om. En temaintervju har inte frågorna strikt färdigt formulerade utan de skapas i intervjusituationen. Det finns inga svarsalternativ utan de intervjuade berättar fritt med sina egna ord. Det finns alltså vissa valda teman, men intervjuaren kan anpassa frågorna enligt intervjusituationen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47.) En negativ aspekt med semi-strukturerade intervjuer är, att man också kan få icke-relevant material, alltså informanterna kan berätta om sådant som inte ingår i forskningens syfte (Hirsjärvi & Hurme 2008, 36).

Datorstödda intervjuer

Datorstödda intervjuer betyder intervjuer som görs via telefon, e-post, dator och internet (Kvale & Brinkmann 2014, 190). Denscombe (2016, 281) använder begreppet internetbaserade intervjuer. Kommunikationen sker utan kroppslig närvaro och tillgång till ickespråklig information. De datorstödda intervjuerna kan göras i realtid och med visuell kontakt (webb-kamera och datorprogram

såsom Skype och Zoom). Då kan intervjun enligt Denscombe (2016, 282) göras likt en intervju som är ansikte mot ansikte.

Fördelen med datorstödda intervjuer är, att det finns en möjlighet att intervjua personer som är geografiskt avlägsna och på grund av distansen kan det kännas lättare för informanterna att öppna sig om mer intima aspekter av deras liv (Kvale & Brinkmann 2014, 190). Datorstödda intervjuer har alltså låga kostnader, det krävs ingen tidsåtgång till att resa eller resekostnader (Denscombe 2016, 282).

Nackdelen med datorstödda intervjuer är, att både forskaren och informanten bör vara bra på att kommunicera skriftligt, den ickespråkliga informationen går miste om och intervjun kan mista detaljerade beskrivningar (Kvale & Brinkmann 2014, 190). En annan nackdel kan vara en tidsfördröjning mellan frågorna och svaren, men Denscombe (2016, 284) påpekar, att detta kan vara en positiv sak. Informanterna får tid att reflektera över saken. Då man gör datorstödda intervjuer är det ytterst viktigt att tänka på säkerheten med den privata korrespondensen. Samtliga säkerhetsåtgärder bör åtas så att meddelandena inte distribueras till andra användare. (Denscombe 2016, 283.)

Eftersom Corona pandemin har förändrat samhällets handlingsmöjligheter, har det också påverkat forskningens materialinsamling. Möjligheten att träffa studenterna har förhindrats, därför ersätts nu intervjuerna med teknologiska lösningar. Informanterna har själv fått välja vilken programvara de har åtkomst till: Skype, Zoom eller per telefon. Sju informatörer använde programmet Skype, varav fem av intervjuerna hade kameran avstängd på grund av dålig ljudkvalitet, en person via telefon, en person via WhatsApp videosamtal (kvaliteten var bättre än Skype), en intervju ansikte-mot-ansikte och slutligen gjordes inga intervjuer via dataprogrammet Zoom. Intervjuerna spelades in både på min personliga lösenordskyddade telefon i Apples programvara Voice Memos, på min personliga dator som är lösenordskyddad i både programmet Garageband och i Skype intervjuerna i Skypes bandnings funktion som försvinner automatiskt efter 30 dagar. Jag valde att banta in intervjuer på två, ibland tre program, för att vara säker på att tekniken fungerade och intervjuerna sparades. Det var tur för att ibland hade intervjuerna inte spelats in eller det var andra tekniska problem. Fastän jag hade en semi-strukturerad intervjuguide höll jag mig ganska mycket till intervjuguiden, speciellt i de intervjuer som hölls på finska då det är mitt andra språk. Hälften av intervjuerna hölls på finska och andra hälften på svenska. Under intervjuernas gång blev jag mer bekväm i intervjuarrollen och kunde mer naturligt ställa följdfrågor och fick en *"flow"*. På grund av tekniska problem med ljudkvaliteten hölls de mesta

intervjuerna med kamerorna avstängda. Det gjorde den ickeverbala kommunikationen svårare. Ibland sa informanterna, att de nickar och ler bakom den avstängda kameran. För mig kändes det mer avslappnande att ha kamerorna stängda. Då kunde jag fokusera mer på informanternas röst samt budskap, mina egna anteckningar och behövde inte tänka på mitt kroppsspråk. Men vid de sista intervjuerna kändes det bättre att ha kamerorna på och jag var säkrare i min forskarroll. Intervjuerna transkriberades sedan på ett skilt dokument som inte kommer att publiceras. Efter att magisteravhandlingen är godkänd raderas intervjumaterialet, vilket informatörerna också informerades om.

5.3 Urvalsprocessen

Avhandlingen består av ett explorativt urval som enligt Denscombe (2016) används i småskaliga forskningsprojekt och kvalitativa data. Det explorativa urvalet används för att undersöka relativt outforskade ämnen, upptäcka nya idéer eller teorier. Forskningen kan producera nya insikter och information. Med det explorativa urvalet får forskaren intressanta, extrema eller ovanliga exempel på ämnet som forskas. På grund av detta behöver inte forskaren få exakta tvärsnitt av populationen. (Denscombe 2016, 63–64.) Icke- sannolika urval betyder, att forskaren har en viss bestämmande rätt i vilka som är med i urvalet. Urvalet kan bestå av socialarbetarstudenter som redan är informerade och kanske intresserade i grönt socialt arbete. Som Denscombe beskriver är ett representativt tvärsnitt av populationen ett urval som väljs utifrån ”deras expertis, erfarenheter eller för att de är ovanliga eller skiljer sig från normen”. Det urvalet som väljs är därför ett icke- sannolikt representativt urval. (Denscombe 2016, 65.)

Kriterierna för att delta i forskningen som informant är att man har i minst ett år studerat socialt arbete vid ett finskt universitet och har intresse för miljöfrågor. För att samla arbetserfarenheter utökades kriteriet till att innesluta också socialarbetare som har utexaminerats inom 1–2 år.

Intervjuerna gjordes med 10 socialarbetsstudenter från olika finländska universitet. Den ursprungliga planen för magisteravhandlingens urval var att intervjua studenter från Tammerfors Universitet. Tammerfors universitet har en organisation som heter Globaali Sosiaalityö Ry som fokuserar på grönt socialt arbete. Studenter där verkade vara engagerade i ämnet och skulle förhoppningsvist ge intressanta svar. Vad som kom fram är, att organisationen Globaali Sosiaalityö Ry består inte bara av studenter från Tammerfors universitet, utan socialarbetarstudenter från olika håll i Finland är intresserade av gruppen och med i organisationens Facebook grupp. Därför är respondenterna relativt

slumpmässigt från olika nationella universitet. Organisationen Globaali Sosiaalityö Jyväskylä Ry valdes för att Jyväskylä universitet har kurser om grönt socialt arbete. E-mail och Facebook kontakten med Helsingfors universitets socialarbetarstudenter valdes att få en lokal kännedom av det egna universitetet och att också få svenskspråkig representation. För att få ett större antal personer med i forskningen utvidgades urvalets kriterier till personer som har avklarat minst ett studieår till att relativt nyligen blivit utexaminerad som socialarbetare. De nya urvalskriterierna gav nya perspektiv eftersom informanter som arbetar som socialarbetare kan se tillbaka på studierna och har arbetserfarenhet. Intervjuerna pågick under tiden 01.10.2020 –15.10.2020.

För att få kontakt med studenter från organisationen Globaali Sosiaalityö Ry skrev jag ett inlägg om mitt informationsbrev (bilaga 2) på Globaali Sosiaalityö Rys Facebook grupp samt kontaktade kontaktpersoner för Globaali Sosiaalityö Ry och frågade efter deras studenternas e-mail adresser. Organisationen delade mitt inlägg på deras Facebook sida men svarade inte på e-mails. Mitt inlägg fick (02.10.2020) sju gilla kommentarer, två kommentarer och tre delningar. En person tog personlig kontakt efteråt. Jag väntade ungefär en månad och sedan insåg jag att mitt urval måste vidgas. Jag skrev samma inlägg på Globaali sosiaalityö Jyväskyläs Facebook sida som fick inga gilla kommentarer, StudOrg (Social och kommunalhögskolans studieorganisations) sida som fick sju gilla kommentarer och Octavia (Social och kommunalhögskolans studentorganisation för socialt arbetar studenter) som fick sex gilla kommentarer. Två personer tog kontakt med mig per telefon. Nästa steg var att personligen skicka ett meddelande på Facebook Messenger åt alla som gav en gill kommentar på mina inlägg. Från Facebook fick jag allt som allt åtta bekräftade informanter. Jag kontaktade också Octavias ordförande per e-mail och frågade om jag skulle kunna få tillgång till deras e-maillistor. Efter att ha fått tillgång skickade jag ut informationsbrevet och fick två informanter som meddelade att de ville delta i forskningen.

Efter att ha tagit kontakt med de studenter som visat intresse för magisteravhandlingen på Facebook skickades ett kort meddelande på den personliga chatten *"Hej, jag såg att du gilla mitt inlägg i Facebook gruppen X om min gradu som behandlar grönt socialt arbete. Skulle du vara intresserad att vara med i forskningen?"*. Därefter skickades också informationsbrevet via Facebook Messenger chatten för att bli påminna om forskningen. Genom Facebook chatten och de studenterna som tog kontakt via e-postkontakten bestämdes tid och datum för intervjuerna och vilket dataprogram som är lättast för informanten att använda vid intervjun, Alternativen var Skype, Zoom eller intervjuer per telefon. Intervjuernas längd varierade, en del varade 20 minuter men de flesta varade närmare 50

minuter. Rekommendationen lyder att telefonintervjuer inte skall ta mer än en halv timme, annars kan intervjupersonen bli trötta (Östberg 2010, 67).

Enligt Kvale & Brinkmann (2014, 156) finns det inte ett gyllene standardiserat antal informanter för olika stora forskningar som krävs till en kvalitativ forskning, utan mängden beror på ”så många personer som behövs för att ta reda på vad du behöver veta”. Om antalet informanter är för litet blir det svårt att göra generaliseringar, och om antalet är för stort blir det svårt att göra mera ingående tolkningar. Antalet informanter beror på forskningens syfte. (Kvale & Brinkmann 2014, 156.) Efter att jag hade intervjuat tio personer märkte jag att samma tema upprepade sig och jag ansåg, att jag hade fått reda på det jag behövde veta.

5.4 Intervjuguide

Forskaren har en intervjuguide med en färdig lista ämnen och frågor som skall behandlas, men forskaren skall vara flexibel med ämnens ordningsföljd och informanten skall få tala fritt om sina idéer (Denscombe 2016, 266). En intervjuguide är ett manus för forskaren att använda i en intervju. En intervjuguide fokuserar på vissa teman och kan innehålla förslag till frågor (Kvale & Brinkmann 2014, 45). Forskaren kan själv välja hur detaljerad intervjuguiden är, den kan endast innehålla de ämnen som skall tas upp eller innehålla detaljerat formulerade frågor. Nya riktningar kan öppna sig då intervjun genomförs. En bra intervjuguide skall ha både tematiska och dynamiska dimensioner. De tematiska dimensionerna svarar på intervjuens ”vad” (kunskapsproduktionen) och den dynamiska på intervjuens ”hur” (mellanmänskliga förhållandet). Goda forskningsfrågor ger både svar på de tematiska teoretiska föreställningarna om forskningsämnet. Dynamiska frågor är lätta att förstå och gör att samtalet flyter och stämningen gör att det är lätt för informanterna att prata öppet om sina upplevelser och känslor. (Kvale & Brinkmann 2014, 172–173.) Forskningsfrågorna skall ”översättas” till intervjufrågor. En forskningsfråga kan göras till t.ex. tre olika intervjufrågor som belyser ämnet från flera olika vinklar. Målet är att få spontana beskrivningar från informanterna (Kvale & Brinkmann 2014, 174–175). Enligt Kvale & Brinkmann (2014, 176) är forskaren sitt eget forskningsverktyg. Forskaren skall vara alert då informanterna kommer med nya intressanta svar som kan diskuteras utöver det som finns med i intervjuguiden.

Jag har använt en semi-strukturerad intervjuguide (se bilaga 1), och har gjort upp en den för att få svar på mina forskningsfrågor. Jag har tagit intryck av teorin om socialisering (Miller 2010), då jag strukturerade intervjufrågorna så, att de behandlade frågor före, under och efter studierna. Målet med

intervjusituationen var att skapa ett samtal där informanterna fritt kunde komma fram med sina åsikter. Ibland ställdes därför inte intervjufrågorna enligt intervjuguiden utan jag lät informanterna styra samtalet. Min uppgift var att se till att alla frågor blev behandlade. Jag har inspirerats av Kvale & Brinkmann (2014, 43) och under intervjuerna lagt tonvikt på informanternas upplevelse av ämnet. Socialarbetarstudenter är behöriga att vikariera som socialarbetare efter sitt andra studieår och därför har många av informanterna arbetat som socialarbetare. De ville därför inleda samtalet med att prata om sina arbetserfarenheter. Enligt teorin professionell socialisering behöver inte heller de tre socialiseringsfaserna vara linjära (Miller 2010, 931) och samtalet rörde sig fritt mellan de olika faserna.

5.5 Kvalitativ innehållsanalys

Materialet från intervjuerna med socialarbetsstudenter och nyligen utexaminerade socialarbetare analyserades med kvalitativ innehållsanalys. Med en kvalitativ innehållsanalys försöker man få en sammanfattning och allmän beskrivning av ett fenomen. Den kvalitativa innehållsanalysen får ofta kritik för att den bara presenterar sitt material som ett resultat utan att göra en analys och dra allmänna slutsatser. (Tuomi och Sarajärvi 2009, 103.) Enligt Tuomi & Sarajärvi (2009, 92) skall en kvalitativ innehållsanalys göras enligt följande steg:

1. Bestäm vad som är intressant i materialet och bestäm dig för vad som är väsentligt (vahva päätös).
2. Gå igenom materialet, plocka fram och välj ut teman som är intressanta. Kodningen sker i detta steget. Kodningen är en anteckning som hjälper forskaren att beskriva texten, vad forskaren tycker att är intressant och koder hjälper forskaren att hitta och kontrollera olika delar av forskningen.
3. Klassificera, samla in till teman och typifiera materialet.
4. Skriv en sammanfattning. (Tuomi och Sarajärvi 2009, 92–93.)

Då jag har bearbetade det empiriska materialet följde jag de olika stegen som Tuomi & Sarajärvi beskriver. Transkriberingen för en intervju tog ungefär fem timmar. Medan jag transkriberade texten lyssnade jag på ljudfilerna flera gånger för att få med varje ord och mening. Under transkriberingen gjorde jag den första kodningen. Kodningen skedde praktiskt med att markera intressanta citat med en gul färg så att de står ut från resten av texten. De markerade citaten överförde jag till ett eget dokument kallad preliminär analys. Jag inledde tematiseringen med att läsa det transkriberade

materialet för att få en helhetsbild. Först tematiserade jag materialet utan stöd av forskningsfrågornas struktur, men tematiseringen blev naturlig under de tre huvudkapitlen: den personliga nivån, utbildningsnivån och den professionella nivån. Då jag samlade citat från de olika informanterna, bildades naturligt kluster av underteman. Dokumentet för transkriberingen blev 64 sidor lång. Då jag renskrev analysen ändrade jag ordningsföljden för underteman så att helheten blev logisk. Efter att jag skrivit resultatdelen, läste jag igenom genom den transkriberade texten med en ny förståelse för att se om materialet gav nya teman.

Den kvalitativa innehållsanalysen kan vara induktiv (från det enskilda till det allmänna), deduktiv (det allmänna till det enskilda) och abduktiv. Jag har utgått från en abduktiv innehållsanalys eftersom teorin om professionell professionalisering ligger som grund för intervjuguiden. En abduktiv innehållsanalys rör sig mellan teori (tidigare modeller) och empiri (material). En abduktiv logik utgår från materialet, men tidigare kunskap påverkar analysen. Det är ändå inte frågan om att testa en hypotes på ett material eller tillämpa en färdig referensram. Jag använder teorin om professionell socialisering och tidigare forskning som en tolkningsram för det empiriska materialet. En styrka med en abduktiv innehållsanalys är att forskningen inte blir lika låst som det kan bli genom den induktiva och deduktiva analysen. (Larsson 2005, 23.) Jag har rört mig fritt mellan det empiriska materialet, tidigare forskning och teorin om social professionalisering

Fokusen i undersökningen är socialarbetarnas inställning till grönt socialt arbete och deras åsikter om grönt socialt arbete som en del av socialarbetarutbildningen. Jag använder teorin om socialisering för att ge en struktur i intervjuguiden och för att fånga upp övergripande teman i det empiriska materialet. Vid formulering av forskningsfrågorna har jag tagit intryck av de tre socialiseringsfaserna enligt Miller (2010). Teorin om socialisering hjälper oss att förstå utbildningens betydelse för yrkesutövande socialarbetare. Kursutbud inom grönt socialt arbete påverkar kommande socialarbetare i sitt arbete. De övergripande och underlydande teman som kom fram vid bearbetningen av materialet har jag sammanställt i nedanstående tabell. Informanterna är anonymiserade och kännetecknas med numren 1–10. Vid rapporteringen av resultaten har jag speglat informanternas uttalande med tidigare forskning och teorin om professionell socialisering.

HUVUDTEMAN I DET EMPIRISKA MATERIALET		
Den personliga nivån F1) Hur resonerar socialarbetsstudenter och nyligen utexaminerade kring klimatförändring?	Utbildningsnivå F2) Hur ser socialarbetsstudenter och nyligen utexaminerade på grönt socialt arbete inom socialarbetarutbildningen?	Tillämpningar av grönt socialt arbete F3) Vilka är socialarbetsstudenters och nyligen utexaminerades erfarenheter av praktiska tillämpningar av grönt socialt arbete?
UNDERTEMAN		
<ul style="list-style-type: none"> - Klimatförändring som vår tids akutaste problem - Klimatångest - Individuella val i vardagen 	<ul style="list-style-type: none"> - Grönt socialt arbete som en del av kursutbudet - Begreppsutredning - Tillämpning av grönt socialt arbete i praktiken - Kritiskt tänkande - Omdefiniering av socialarbetets roll 	<ul style="list-style-type: none"> - Tillämpning av grönt socialt arbete på arbetsplatsen - Bemöta brukarnas klimatångest - Svårigheter att tillämpa grönt socialt arbete - Utmaningar med grönt socialt arbete - Nyliberalism och politik

Tabell 1 Huvudteman och underteman i det empiriska materialet

De olika nivåer i tabell 2 ovan, har delvis bildats utgående från teorin professionell socialisering. *Den personliga nivån* behandlar socialarbetarstudenters personliga tankar om klimatförändringen. *Utbildningsnivån* behandlar socialarbetarstudenternas åsikter om utbildningen och hur grönt socialt arbete kunde ingå i utbildningen. Den tredje delen är *tillämpningar av grönt socialt arbete* som behandlar socialarbetarstudenternas professionella åsikter om ämnet grönt socialt arbete och hur ämnet kunde ingå i arbetet. Jag har tematiserat materialet i huvudteman och underteman så som de framgår i tabellen ovan.

5.6 Trovärdighet och pålitlighet

Vid kvalitativ forskning bör man ställa sig frågor om kunskapens objektivitet, reliabilitet och validitet.

Kvalitativ forskning ställs ofta inför frågan om den kan vara objektiv (Kvale & Brinkmann 2014, 291). Enligt Kvale & Brinkmann (2014, 294) är den kunskap som produceras genom intervjuer en undersökningsform då forskningen tar hänsyn till de olika innebörderna av objektivitet. De centrala innebörderna i objektivitet är: frihet från bias, reflexiv objektivitet, intersubjektiv kunskap, adekvat för det undersökta informanter och informanternas möjlighet att opponera sig (allowing the object to

object). Frihet från bias betyder, att forskningen är fri från personliga fördomar. En objektforskning producerar kunskap som systematiskt kontrolleras och verifieras och görs med en god, saklig och professionell forskning. Reflexiv objektivitet betyder, att man reflekterar över sina egna bidrag till produktionen av kunskap. Man skall sträva efter att vara objektiv i sin egen subjektivitet, ha känslighet för sina egna fördomar. Intersubjektiv kunskap betyder, att forskningen bedöms lika oavsett vem som utför forskning. Att vara adekvat för de undersökta informanter betyder när man producerar objektiv kunskap om den sociala världen skall dess verkliga natur speglas och komma till tals. (Kvale & Brinkmann 2014, 292–293.) Att informanter har möjlighet att opponera sig själv betyder att forskningen också skall tillåta och inkludera röster som motsätter vad forskningen säger om dem. I kvalitativa intervjuer finns det mera möjlighet än i kvantitativ forskning att informanterna opponerar sig mot de antaganden som finns bakom forskningens frågor och tolkningar. (Kvale & Brinkmann 2014, 294.)

Forskarens objektivitet inom kvalitativ forskning är något som bör reflekteras över (Storm 2018, 56). Då jag forskar om klimatförändringen, grönt socialt arbete och socialarbetarutbildningen påverkas forskningen av mina subjektiva värderingar och erfarenheter. Ämnet grönt socialt arbete intresserar mig och jag har engagerat mig i frågor om klimatförändring och därmed gjort gröna val i min vardag. Jag har varit vegan och följt med ”zero-waste” rörelser (tankesätt som strävar efter att skapa så lite avfall som möjligt) i flera år. Jag är själv student i socialt arbete och har blivit professionellt socialiserad till yrket under de senaste fyra åren. Jag har således personliga erfarenheter om forskningsämnet. Såsom Storm (2018, 56) nämner finns det fördelar med att studera det bekanta, men samtidigt påverkar det forskarens tolkningar. Enligt Storm (2018, 56) är kvalitativ forskning alltid en tolkande verksamhet. En fördel är, att jag som student lätt kan ställa frågor om utbildningen och kanske informanterna känner, att vi är på samma ”nivå”. Såsom Storm (2018, 56) dock påpekar betyder det också att jag kan missa viktiga följdfrågor för att min kunskap är på samma nivå som de andra studenter. Enligt Storm (2018, 57) kan man inte ställa sig utanför sin egen förförståelse men jag är medveten om den.

Reliabilitet betyder att forskningsresultaten är konsistenta och tillförlitliga. Forskningen skall kunna reproduceras av andra forskare. I intervjusituationer är det viktigt att inte ställa ledande frågor till informanterna vilket kan påverka deras svar. (Kvale & Brinkmann 2014, 295–296.)

Validitet är synonymt med giltighet, äkthet, sanningen och riktigheten. Validiteten sker under forskningens alla stadier. Forskningens validitet beror på hur väl de teoretiska antagandena och hur

logiskt härledningen har skett från teori till forskningsfrågor. Då man planerar sin forskning skall man tänka på att intervjudesignen och intervjumetoder är lämpliga för forskningens syfte och ämne. Det etiska aspekterna skall producera kunskap som är till nytta för människor och inte åstadkomma skadegörelse. Under intervjustadiet skall man tänka på kvaliteten på intervjuerna och reflektera kring trovärdigheten av informanternas berättelser. Vid utskrift skall transkriberingen från intervjun till det skriftliga språket vara valid. Under analysen kontrolleras validiteten då forskningsfrågorna skrivs till en text och logiken i tolkningarna skall vara hållbar. Efter analysen skall forskningens validitet bedömas som en helhet. Forskningens rapport skall vara en valid redogörelse för forskningens huvudresultat. (Kvale & Brinkmann 2014, 297–298.)

5.7 Etiska frågeställningar

Forskare måste vid kvalitativ forskning vara medvetna om de etiska problemen som är kopplade med forskning. Enligt Codex (2020) finns det fyra huvudsakliga forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. De är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. (Codex 2020, 6.) Enligt dataskyddsförordningen (GDPR) skall personuppgifter i den europeiska unionen skyddas och rätt till privatliv stärkas enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1725. Artikel 8 skyddar behandlingen av personuppgifter. Jag har ändrat personuppgifterna så, att man inte kan identifiera informanterna i enlighet med GDPR (2020). Jag har således följt GDPRs anvisningar i magisteravhandlingen.

Informationskravet går ut på att forskaren skall informera deltagarna om forskningens syfte. Deltagarna skall vara medvetna om deras uppgift i forskningen och de villkor som gäller för deras deltagande. Informationen skall vara beskriven så att det blir klart för deltagarna om hurdan forskning det deltar i, så att forskaren är säker på att ha deras informerade samtycke. Informationen skall också innehålla forskarens namn och institutionens namn. Forskningens syfte och frågeställning visar på vilken ny kunskap forskningen strävar efter. Det kan motivera deltagarnas villighet att delta. Deltagarna skall få information om eventuella risker med deras deltagande, de skall veta var forskningsresultatet publiceras och om eventuella finansierare. Det är särskilt viktigt för informanterna att veta hur deras data kommer att användas. (Codex 2020, 9–10.) Många informanter önskade läsa den färdiga magisteravhandlingen. Informationsbrevet skickas till informanterna innan intervjuerna påbörjas. Informationsbrevet till mina informanter är bifogad som bilaga nummer 2.

Deltagarna har rätt att själva bestämma över deras medverkan. Detta kallas för samtyckeskravet. Deltagarna skall vara medvetna om att deras delaktighet är frivilligt och att de kan avbryta sitt deltagande när de vill. (Codex 2020, 9–10.)

Med konfidentialitetskrav försäkras deltagarnas konfidentialitet och personuppgifternas säkerhet. Forskare som handskas med etiskt känsliga uppgifter om deltagarna skall underteckna en förbindelse om tystnadsplikt och att utomstående inte skall ha åtkomst till uppgifterna. Materialet skall anonymiseras. Materialet för avhandlingen kommer att sparas på min egen dator som är lösenords skyddad och ingen annan har åtkomst till det. Efter att avhandlingen är godkänd raderas materialet. (Codex 2020, 12.) Nyttjandekravet betyder, att det insamlade materialet får användas endast för forskningens ändamål (Codex 2020, 14).

Jag övervägde om intervjuerna krävde ett intervjukontrakt, men på grund av magisteravhandlingens karaktär ansåg jag, att ett muntligt samtycke är tillräckligt. Forskningsfrågorna i min avhandling kan inte räknas som etiskt känsliga. Informanterna är vuxna och intervjuerna behandlar inte känsliga ämnen om informanternas privata liv. Därför gör jag inga skriftliga överenskommelser med informanterna. Jag måste ändå fundera på vilka konsekvenser min magisteravhandling kan ha även om studenterna inte kan anses vara i en utsatt situation. Därför nämner jag inte inom vilken stad informanterna arbetar och översättningen av intervjuerna från finska till svenska gör att materialet ytterligare anonymiseras. I början av intervjuguiden (bilaga 1) informeras för informanterna att intervjuerna görs konfidentiellt och att materialet anonymiseras. Det är frivilligt att delta och man kan avbryta deltagandet när som helst. Intervjuerna bandas in på min lösenordsskyddade dator, och efter att min magisteravhandling är godkänd raderas filerna.

6 Resultat

6.1 Informanternas bakgrund

Det som förenar informanterna är att de är kvinnor som studerar socialt arbete och är intresserade av grönt socialt arbete och miljöfrågor. De är också IT-kunniga då majoriteten kontaktades via sociala medier och datateknik användes som intervjumetod. Det finns en variation hos informanterna, när det gäller deras ålder, boningsort, universitet och arbetserfarenhet. Några har deltagit i kurser om grönt socialt arbete och några saknade kunskap om ämnet.

Bakgrundinformation om de tio informanterna: alla är kvinnor, i åldern 24–44, 1/10 informanter studerar på kandidatnivå, 6/10 informanter studerar på magisternivå, 3/10 informanter har magisterexamen, 1/10 informanter är licentiat i socialt arbete, 5/10 har redan jobbat som socialarbetare på heltid eller deltid (bland annat 3/10 inom barnskyddet, gerontologiskt socialt arbete, 2/10 inom funktionshindersservicen, socialt arbete för unga och hälsosocialarbete), 2/10 jobbar i en chefsposition, 2/10 informanter har bestämt att göra yrkesbyte från socialt arbete till annat närliggande yrke och 2/10 informanter har gjort yrkesbyte från annat yrke till socialarbete. Informanterna är från Östra Finlands Universitet, Jyväskyläs Universitet, Helsingfors universitets finska statsvetenskapliga fakultet (Valtiotieteellinen Tiedekunta) och svenskspråkiga fakulteten vid Svenska Social- och Kommunalhögskolan.

Jag vill påpeka att magisteravhandlingens resultat inte kan tolkas som att det representerar finländska socialarbetarstudenters inställning gentemot grönt socialt arbete, utan de visar på subjektiva inställningar och ger en fördjupad förståelse för ämnet.

6.2 Personliga tankar om klimatförändring

Vid tematisering av materialet har jag funnit följande underteman: klimatförändringen är vår tids akutaste problem, klimatångest och individuella val i vardagen. Tillsammans ger de svar på forskningsfrågan: Hur resonerar socialarbetsstudenter och nyligen utexaminerade kring klimatförändring?

Klimatförändringen är vår tids mest akuta problem

Informanterna beskriver hur klimatförändringen är vår tids största problem och att klimatförändring hotar det holistiska symbiotiska systemet mellan människan, djuren och naturen. Klimatförändringen väcker ångest och oro hos informanterna. De anser, att det krävs politiska och samhälleliga

förändringar men att också människorna borde göra mera ekomedvetna val i sin vardag. Informant 1 är intresserad av klimatfrågor för att det är trendigt och för att det har diskuterats i gymnasiet och i samhällsdebatten. Hon anser, att klimatförändringen är det viktigaste problemet i världen, miljövärderingar går i enlighet med hennes egna värderingar och hon anser, att hennes yrke som socialarbetare skulle vara viktigare om de inkluderade miljöfrågor.

” Jag anser att det är ett av de absolut största problemen vi har på det här jordklotet. Det är nånting som borde till allra högsta grad borde vara i prioritet inom politiken och samhällsdebatten men också i folks personliga val.” #1

”Klimatförändringen är av den högsta prioriteten och att vi har en miljö som behålls är det viktigaste som man borde investera i, och allt annat kommer efter det.” #2

Informanterna tar upp hur vi människor inte är en separat del av den naturliga miljön, utan vi är en del av ett holistiskt ekosystem mellan människor, djuren och naturen. Deras syn är samma som Jones (2010, 71) filosofiska tankesätt ekokritism som förklarar, att vi människor är en del av naturens symbios. Vi är en del av naturen, inte separata från den.

”Jag själv som människa uppskattar jättemycket naturen och förstår hur vi människor är kopplade till naturen fast vi vill lite glömma det, om de bara är möjligt att kunna sammangjuta naturen med socialt arbete. Så kunde man göra mera på alla arbetsplatser. Vi har bara en natur och vi får gärna göra allt för att hålla den bra, sköta om den.” #6

Informanterna anser att frågor om klimatförändringen är akuta och det är frågor som de följer med i samhällsdebatten. Informanterna utgår från ett holistiskt tänkande: att människan-i-sin-omgivning också inkluderar den fysiska miljön som en viktig del av människans välfärd.

Klimatångest

En av informanterna lyfter fram rapporten från Förenta Nationernas klimatpanel (IPCC) från 2018 och berättar att efter hon läste rapporten blivit ännu mera orolig för klimatförändringen. Hon önskar en politisk styrning och stöd från samhället så att invånare kan bli mera miljömedvetna. Hon anser att det sätts för mycket ansvar på den enskilda individen att ta reda på miljövänliga val i vardagen.

”Att på något sätt bli det en emellan ogild börda på en enskild individ att måsta ta reda på allt, alla kan inte ta reda på allt, alla kan inte på grund av olika orsaker ekonomiska leva så miljömedvetet dom skulle vilja att det absolut skulle kunna finnas stöd från högre håll.” #7

Informant 7 känner sig hjälplös då hon tänker för mycket på konsekvenserna av klimatförändring. Hon reflekterar mycket över sina egna konsumtionsvanor och hur hon kan bidra till en förändring.

"Det orsakar en ganska stor ångest ibland att om man tänker för mycket på såna här frågor, för man känner sig så hjälplös då." #7

En informant är oroad över klimatförändringen och anser att vi är i en situation där klimatförändringen redan nu påverkar vårt samhälle. Hon anser, att klimatförändringen har avancerat för långt men hon är ändå hoppfull och ser att det finns möjligheter att påverka.

Jag är mycket oroad för klimatförändring. Jag tror att klimatförändringen redan nu har kommit så långt och att det finns många saker som kommer att med våld förändras eftersom klimatförändringen har avancerat och definitivt kommer att avancera, men, naturligtvis, min önskan är att på något sätt behålla hoppet att det fortfarande är möjligt att påverka på saker." #4

Informanterna uttrycker en oro över ansvaret över klimatförändringen. En informant känner, att det är vårt gemensamma ansvar att påverka och bromsa klimatförändringen. Hon känner, att man på individnivå kan påverka en liten del, men för ett förändringsarbete på högre nivå krävs det politiska beslut och internationellt samarbete. Det känns ändå positivt för informanten att nuförtiden i medierna lyfts klimatförändringen fram så mycket och att människor har vaknat upp i frågan. Men hon anser att det ännu inte görs tillräckligt. Hon känner också en stor klimatångest. Som privat person gör hon påverkningsarbete genom att skriva under kampanjer emot miljöorättvisor och delar information inom hennes närmaste nätverk. En av kampanjerna är emot insektsgift, som dödar bin och getingar.

"Klimatförändringen oroar mig jättemycket och hur den kommer nu att påverka naturen och vilda djur och hela ekosystemet under de närmaste decennierna, men också hur det kommer att påverka mänskligt välbefinnande, speciellt allt rent dricksvatten och sånt är ett verkligt bekymmer och oroar mig i själva verket jättemycket." #8

Informanterna reagerar på klimatförändringen med ångest men också med att agera och delta i kampanjer. De är medvetna om att förändringar kräver politiska beslut. Vanliga sätt att reagera på klimatförändringen är enligt Ranta-Tyrkkö (2017a, 125) att förneka den, reagera med ångest och rädsla eller med en tro på att det finns teknologiska lösningar. Panu Pihkala (2018) är av samma åsikt att det finns behov att förneka klimatförändringen eller så medför den melankoli. De flesta människor försöker leva med ångesten och oron. Enligt Pihkala kan det vara svårt att beskriva sina känslor kring klimatångest. Han tar upp begreppen green-blue (grön-melankoli), miljöstress och eko-ångest (Pihkala 2018, 23). Pihkala anser, att det är lättare att reagera på lokala och individuella miljöproblem och det är svårt att ta till sig stora globala avlägsna problem. Det kan dessutom vara svårt för det mänskliga sinnet att tänka på och begripa globala hot. Vi har lättare att möta hot som vi upplever nära oss. (Pihkala 2018, 26–27.) Också Pihkala såsom Ranta-Tyrkkö (2017a) menar, att ett vanligt sätt att reagera på miljöproblemen är att tro på teknologiska lösningar. Man kan lindra klimatångest genom att förlita sig på att teknologin löser problemen (Pihkala 2018, 107).

Pihkala (2018) menar, att green-care är ett sätt att behandla klimatångest. Genom att vi vistas i naturen påminns vi om allt som ännu finns kvar och allt som ännu kan räddas (Pihkala 2018, 188). Pihkala tar fram copingstrategier för att lindra klimatångest: förbereda sig, altruism (att ta hand om varandra), kreativa problemlösningar tillsammans med andra, humor och en sund skeptisk och kritisk omdömningsförmåga (Pihkala 2018, 219–220).

Individuella val i vardagen

Det kom fram i intervjuerna att många av informanterna gör personliga gröna val i sitt privatliv. De äter en vegetarisk diet, eller har minskat på köttkonsumtionen, kör inte bil eller använder bilen med måtta och väljer medvetet att åka med kollektivtrafik. De deltar i diskussioner om klimatet eller pratar om klimathotet med nära människor. De uppskattar naturen och vistas ofta i naturen, de använder helst grön energi och elektricitet med måtta. De är konsumtionskritiska och köper miljövänligt tvättmedel, återvinner och prioriterar second-hand inköp. Informanterna påpekade ändå att de inte är perfekta och det är mycket som de ännu kan göra. De känner ofta ångest när de flyger, använder bil och gör andra icke-ekologiska beslut. Informanterna 10 & 2 ger exempel på hur de blivit mer konsumentkritiska.

”(---) Många tänker ju att man inte kan påverka med sina egna val, men jag tänker att man röstar genom vad man köper. (---) Hur jag städar mitt hem, till vad jag har på mig för kläder, välja kläder som inte är från snabbmodekedjor och utan välja såna kläder som jag kan tänka mig ha på länge och ta hand om dom, de är inte bara om kläder, men de jag äger försöker jag välja att inte köpa allt som jag skulle vilja ha, men se till att jag har de som jag behöver och försöka ta hand om det jag har. Jag äger ingen bil, har valt hur jag bor och såna saker.”
#10

”Nå, jag tycker att jag har blivit mycket mer ekomedveten under universitetstiden och nu efteråt sett så lägger jag mycket mer uppmärksamhet på mina egna val, konsumtionsvanor, praktiska vardagssaker och jag uppskattar och tycker mycket om naturen.” #2

Informanterna reflekterar över sina egna val. Dominelli (2012, 84–104) och Jones (2010, 72–77) anser, att vi alla som medborgare har ett individuellt ansvar för våra val och hur vi behandlar naturen. De anser, att vi skall kritisk reflektera över våra egna val, beteenden och värdesättningar. Holbrook et al. (2019) föreslår att studenterna uppmuntrar varandra att förändra sina beteenden så att de är mer hållbara tex. övergång till en växtbaserad diet, mindre användning av bil och minskad användning av engångsplastpåsar. Ranta-Tyrkkö (2017a, 132) hänvisar till Urry (2013) som påstår att för att åstadkomma en förändring är det viktigt att nu då materiella tillgångar har för många blivit självklara så borde man träna på att minska sin konsumtion. En stor del av mänskorna söker fortfarande lycka

genom att konsumera. Också Pihkala (2018) lyfter fram konsumtion som ett sätt att söka lycka. Konsumtion sammankopplas med status och identitet och genom att konsumera kan man få en grupptillhörighet. Man vill vara som andra. Vid onödig konsumtion förbrukas naturens resurser. Men Pihkala anser, att för att förändra konsumtionsvanor behövs en styrning från samhället (Pihkala 2018, 112).

Många informanter nämnde att de redan i barndomen lärde sig av sina föräldrar att sortera och att ta miljön i beaktande. Informant 6 nämner, att hon lärde sig av sina föräldrar att sopsortera och att använda vatten och elektricitet sparsamt. Det kan ses som att de redan i sin primära socialisation socialiserades till att internalisera föräldrarnas attityder till att vara ekomedvetna. Enligt teorin socialisering påverkar de vuxnas attityder och roller barnens egna åsikter under den primära fasen under barndomen. (Berger & Luckmann 1979, 155.)

”Hemifrån har jag fått ganska mycket sånt där att man ska inte slösa vatten och inte ha lamporna på om man inte är i rummet. Såna där små saker att sortera skräp och såna vardagsgrejer man kan göra som kan påverka.” #6

Informanterna lyfter fram vikten av att göra egna individuella val i vardagen men tar också fram risken med att hela ansvaret får inte läggas på de enskilda medborgarna utan det behövs politiska beslut och samarbete globalt. Många författare är av samma åsikt som informanterna. Dominelli (2012, 84–104) anser, att det också krävs regelverk och policyn från myndigheter så att vi kan ändra på våra vanor. Jones (2010, 72–77) är av samma åsikt och menar att förutom individuella val behövs politiska-, samhälls- och utbildningsreformer. Åtgärder för hållbar utveckling skall ske förutom på individuell nivå också lokalt, nationellt och internationellt (Matthies & Närhi 2017, 92). På internationella nivå lyfter Dominelli (2012, 84–104) fram program för hållbar utveckling som utvecklas av Förenta Nationerna.

Människor har en *”pool of worry”* (pool av bekymmer) som till största del fylls av vardagliga bekymmer. Globala nyheter om klimatförändring kan leda till att den kapaciteten fylls snabbt. Det kan leda till att vi undviker att lyssna på nyheter. Vi har också svårt att ändra vår privilegierade livstil och medge, att vi måste ändra på våra livsvanor. Den privilegierade ställningen begränsar också hur vi ser på världen. (Pihkala 2018, 26–27.) Informanterna uttryckte sig att fastän de gör ekologiska val, känner de skam när de gör icke-ekologiska val. Pihkala (2018) beskriver klimatskuld (ecoguilt) då man upplever att man gör något som är dåligt. En del skuld kan vara positivt, som ändrar beteendet till att bli miljövänligare. Pihkala påminner att 2/3 av det globala klimatutsläppet orsakas av endast 90 företag, vilket betyder att våra personliga val har begränsad betydelse. (Pihkala 2018, 52–54.)

6.3 Grönt socialt arbete inom utbildningen

Kapitlet svarar på forskningsfrågan: Hur ser socialarbetsstudenter på grönt socialarbete och dess betydelse inom socialarbetarutbildningen? Vid tematiseringen av materialet har jag funnit följande underteman: grönt socialt arbete i kursutbudet, behov av begreppsutredning, tillämpningar i praktiken, kritiskt tänkande och omdefinition av socialarbetets roll.

Grönt socialt arbete som en del av kursutbudet

Informanterna känner, att de inte är förberedda att handskas med miljöfrågor. Informant 8 önskar en förberedelse, verktyg och ett inlärt tankesätt för att kunna arbeta med miljöfrågor i framtiden.

”Jag tycker att man kan förbereda studenterna mer i studierna , att det skulle finnas verktyg eller tankesätt att hur man klarar av såna här situationer (miljöfrågor) när allt i arbetslivet inte går som enligt läroböckerna.” #8

Sparks, Comb och Yu (2019) har i sin undersökning kommit till liknande slutsats. Socialarbetare i deras studie upplever, att de inte är förberedda att möta klimatflyktingar eller andra konsekvenser av klimatförändringen och miljöorättvisa. Deras resultat visar, att utbildningen för socialarbetsstudenter kring de här frågorna är bristfällig.

Det kom fram i intervjuerna att grönt socialt arbete saknas i kursutbudet och intresse för ämnet finns. Informanterna är överens om att det behövs kurser i ämnet och föreslår en obligatorisk kurs i kandidatskedet, som innehåller introduktion till grönt socialt arbete och utredning av begrepp. Om grönt socialt arbete tas upp i kandidatskedet kan det ”fånga upp” studenternas intresse och de kan i ett senare skede välja fördjupade kurser inom ämnet. Studenterna skulle på så sätt socialiseras till ämnet grönt socialt arbete i början av studierna. Alla informanter skulle ha tagit kurser om grönt socialt arbete om det hade erbjudits. Informanterna hoppas, att man kan inte skulle behöva söka kurser om t.ex. hållbar utveckling utanför sitt eget fakultet eller huvudämne. Det var många informanter som hade sökt kurser om hållbarhet i deras kurskataloger och googlat om det finns valbara nätkurser i andra finska universitet som de kunde räkna till godo i deras egna universitet. Informanterna är alla överens om att grönt socialt arbete är nutid och en del av socialarbetets framtid. Miller (2010, 932) påstår att socialiseringsgraden beror på hur mycket man engagerar sig i utbildningsprocessen. Personerna kan acceptera eller avvisa delar av utbildningens innehåll. Det är möjligt vara att informanterna inte minns, att vissa begrepp har nämnts eller att relevanta kurser har erbjudits.

"Jag tycker att grönt socialt arbete borde introduceras redan i kandidatskedet i grundkurserna. (---) Det kan leda till att det sätter ett frö i någons huvud att den kanske blir intresserad. Det skulle vara bra att i magisterskedet erbjudas åtminstone en valbar kurs i grönt socialt arbete, då känner man redan igen det från kandidatnivån och kan fördjupa sig i det. Så här att man inte själv skulle måste söka det från ett annat fakultet." #7

En informant nämner att det kan vara svårt för den enskilda socialarbetaren att senare i arbetslivet ta itu med gröna frågor i ett yrke som redan är ett väldigt överbelastat. Det är ett tema som beskrivs mera om senare i den professionella nivån. Enligt teorin om professionell socialisering blir de professionella värden och normer en del av den subjektiva självkonceptualiseringen. Då vi förmedlar kunskap, förmåga och motivation sker en socialisering (Miller 2010, 926.) En informant uttrycker utbildningens roll som "att så ett frö" och en annan "genomsyra tankesätt". För att socialarbetarna skall känna motivation att göra grönt socialt arbete i arbetslivet krävs, att grönt socialt arbete kommer fram redan i utbildningen. Enligt (Teixeira & Krings 2015) är det en större sannolikhet att socialarbetare vill arbeta med miljö rättvisor och miljöfrågor, om det inkluderas i utbildningen (Teixeira & Krings 2015, 524).

"Det borde bara komma mer in liksom i studierna för jag tror inte att det på samma sätt sen när man kommer in till arbetslivet och arbetsmängden är så pass stor på alla ställen att sen en enskild socialarbetare sätter sig in på de här grejerna. Så jag tycker definitivt att det redan i studierna borde komma in där och genomsyra ett tankesätt kanske." #9

En informant var på utbyte i Sverige, där hon introducerades till grönt socialt arbete och det väckte hennes intresse för att fördjupa sig i ämnet. Hon studerade i ett universitet som hade kurser om hållbar utveckling och socialt arbete. Det kom inte fram i vilket universitet hon studerade, men t.ex. i Gävle Universitet har de en kurs som heter "Social Work and Sustainable Development", som utgår från Förenta Nationernas mål för hållbar utveckling. Kursen uppmanar socialarbetare att analysera breda sociala och kulturella aspekter av människornas liv. Kursen behandlar ekologisk rättvisa, utredning om begrepp relaterade till ämnet grönt socialt arbete och ger teoretiska och praktiska exempel för hur socialarbetare kan tillämpa hållbar utveckling på både mikro-, meso- och makronivå. (Gävle universitet 2020.) Informanten önskar, att liknande kurser skulle erbjudas i Finland eftersom det är aktuellt för socialt arbete att delta i arbetet kring klimatförändring på grund av de sociala problem som det medför och som påverkar oss alla.

"Jag var på utbyte i Sverige där var hållbar utveckling mer aktuell och utbredd också i socialarbetarstudierna och det blev en helt ny grej för mig." #2

Enligt Melekis & Woodhouse (2015) måste läroplanen för socialt arbete reformeras för att främja hållbarhet. De anser, att socialt arbete måste ta ställning till klimatkrisen och att

socialarbetsutbildningen måste inkludera frågor om hållbarhet så att studenterna kan förberedas på att möta klimatflyktingar och den globala miljökrisen. Av samma åsikt är Närhi (2015) som reflekterar hur socialt arbete måste, som en del av samhället, ta sitt ansvar för samhällets hållbara utveckling (Närhi 2004, 2015).

En informant anser, att det är viktigt att socialarbetare tillsammans funderar och diskuterar hur klimatförändringen syns i vårt arbete och hur socialt arbete borde ta mer hänsyn till klimatfrågor. Hon anser också att det är viktigt att utbilda ekomedvetna socialarbetare så att de skall kunna vara proaktiva. Hon anser, att det är en tidsfråga när socialt arbete inte kan väljas utan det står inför nödvändigheten att inkludera miljöfrågor i socialt arbete.

”I och med klimatförändringen kommer vi säkert att få nya frågor att besvara och det är bra att vi är medvetna om dem för att inte bli helt överraskade. Vi kan komma till en punkt då vi inte längre kan välja om vi är intresserade eller inte. Jag vill gärna redan nu vara förberedd och förute i det här skede när man inte hela tiden diskuterar om klimatförändringen, jag vill fundera på vad som skulle kunna ändras.” #4

Informanterna önskar kurser om grönt socialt arbete som inkluderar hållbar utveckling, klimatförändring och andra miljöfrågor. Informanterna känner att de är inte förbereda att handskas med miljöfrågor. Informanterna önskar kurser på kandidatnivån som kan ”så ett frö” hos studenterna som senare kan leda till ett intresse att delta i kurser på magisternivå.

Begreppsutredning

Många informanter kände, att det är svårt att veta skillnader och likheter mellan de närliggande begreppen ekosocialt arbete (Matthies & Närhi 2015), djupekologiskt socialt arbete (Besthorn 2012), environmental social work (Ramsay & Boddy 2016), grönt socialt arbete (Dominelli 2012), ekologiskt socialt arbete (Coates & Gray 2012; Jones 2010) och holistiskt socialt arbete (Katisko 2019). Speciellt informanter med finska som modersmål reflekterade över skillnaden mellan grönt socialt arbete och ekosocialt socialt arbete. Det kan bero på, att finska forskare använder begreppet ekosocialt arbete (ekososiaalinen sosiaalityö). Enligt tidigare forskning har grönt socialt arbete många benämningar beroende på vilken filosofisk inriktning författarna har, beroende på geografiska läget och tidsperioden. Alla begrepp som nämns ovan har ändå gemensamma mål och behandlar hur de sociala, ekonomiska, och ekologiska processerna påverkar varandra och vilken betydelse de har för människans mående och välfärd.

” Grönt socialt arbete/ ekosocialt socialt arbete är som begrepp så brett och jag tycker att många författare ser på begreppet i den finska och internationella litteraturen på många olika sätt och den har många grenar.” #2

Eftersom klimatrelaterade frågor inom socialt arbete ännu är reellt nya så förekommer det begreppsförvirring. Mitt exempel från universitetet i Gävle visar, att begreppsutredning ingår i deras kurs. Då jag granskade kursutbud i Finland tog jag med kurser som tangerade grönt socialt arbete bl.a. internationellt arbete. Enligt Ramsey och Boddy (2016) är en orsak till bristen på utbildning inom klimatfrågor svårigheten att definiera vad ‘environmental social work’ innehåller och olika tolkningar av närliggande begrepp.

Information om tillämpningar av grönt socialt arbete i praktiken

Det som informanterna mest reflekterade över är vad grönt socialt arbete innebär i praktiken. Fastän vissa informanter hade en större bakgrundskunskap om ämnet var intresset stort att ta fram praktiska tillämpningar. Informant 2 säger, att hennes kollegor är intresserade av ämnet men den praktiska länken till arbetet saknas. Informant 8 har svårt att veta hur hon i sitt dagliga arbete kan göra grönt socialt arbete.

”Den praktiska länken saknas till hur grönt socialt arbete är knutet till just det här jobbet. Det känns oklart för mig själv och särskilt för andra. Ämnet grönt socialt arbete är inte normen för en kaffebordsdiskussion men människor är intresserade.” #2

”Jag kommer inte på hur jag kan göra grönt socialt arbete i mitt vardagliga arbete.” #8

Informant 3 önskar, att man skulle få praktiska exempel på hur grönt socialt arbete har lyckats i olika kommuner.

”Jag skulle hemskt gärna få veta hur man kan använda praktikteorin på själva praktiken, få konkreta exempel från arbetslivet, hej, så här gjorde vi i kommun X och så här har de funkat, de är hemskt svårt att börja själv på något sätt försöka komma på att hitta fram att hur kunde de här användas i praktiken.” #3

Informant 5 tycker, att grönt socialt arbete är viktigt och hon är intresserad men att det är svårt att förstå vad det kan betyda i praktiken i olika arbetsgemenskaper. Hon önskar praxis, metoder och modeller.

”För tillfället är det lite svårt för mig att begripa vad grönt socialt arbete är i praktiken, hur det är möjligt att praktiskt i olika arbetssammanhang förverkliga. Vad det finns för metoder och modeller i praktiken. Jag är naturligtvis intresserad, jag tycker att det är viktigt.” #5

En informant ser det som en positiv sak att ämnet grönt socialt arbete har ett så brett område och hon förstår, att det därför kan vara svårt att veta hur arbetet praktiskt kan se ut. Enligt henne möjliggör det att socialarbetaren fördjupar sig i det område som hen är intresserad av. Informant 8 & 9 önskar en kurs där socialarbetarstudenterna presenterade sina egna fritt formerade arbeten så att man får veta vad de andra är intresserade av. På så sätt kunde man själv få idéer hur man kan utföra grönt socialt arbete. Men hon önskar också praktiska exempel från utbildningen.

”Det skulle kanske vara bra för att grönt socialt arbete är ett så brett ämne att studenterna själva kunde fördjupa sig i ett område som de är intresserade av. Det skulle vara en kurs i friform i den meningen att studenterna under kursen presenterar för andra sitt arbete så att man också kan höra vad som andra är intresserade av för ämnen och lär sig samtidigt vad det finns för delområden. Men det skulle också vara bra att få från föreläsaren praktiska exempel på grönt socialt arbete. På så sätt skulle man få exempel på praktisk användning av teorin som man senare kan implementera i arbetslivet.” #8

”Praktiskt är det ordet som borde genomsyra alla socialarbets kurser. Liksom jo, teorin hör till dom de går hand i hand med praktiken, men ändå, att man faktiskt får verktyg att arbeta med... inom grönt socialt arbete för att det är så pass flummigt kunde man få praktiska exempel, eller vara med i projekt där man kan smaka på vad det är. Jag tycker alltid om sånt där att man själv som elev kan göra något praktiskt och göra nåt litet projekt.” #9

Ett annat tema som kom fram från informanterna är att de saknat ett praktisk perspektiv inom utbildningen, inte bara under kurser inom området grönt socialt arbete. Många känner att innan de börjar studera socialt arbete inte vet inom vilka sektorer man kan arbeta. De anser, att det skulle vara lärorikt att under studierna få mer information om olika arbetsplatser för socialarbetare. De informanter som är utexaminerade socialarbetare kände samma sak. Det kom önskemål om en kurs inom socialt arbete som listar alla delområden, vad arbetet praktiskt innebär, vilka fördjupade kurser rekommenderas om man har intresse i framtiden att arbeta inom ett visst område. Man önskade också lära sig hantera den stress som många socialarbetare rapporterar att de känner.

“Alltså, absolut jag tycker att Social- och kommunalhögskolan borde också vidga de här kursutbudet i just såna här olika specifika områden. Det borde finnas kurser att kunna välja och introducera sig i något redan på kandidskedet. Jag tycker att när de har marknadsfört att man skall välja olika frukter i sin korg, (---) men de finns definitivt en lucka där som skulle kunna fyllas.” #9

”(---) Jag tycker socarb själva arbetet är nu inte negativt.. men man jobbar jätte hårt, och får hemskt sällan tack och man drunknar i arbete och det känns att jag tycker ändå att ett arbete skall kännas kiva att fara på jobb.” #9

Informant 9 har beslutat att byta till ett annat närliggande yrke och känner, att det är mycket som utbildningen skulle kunna ha gjort för att förhindra hennes beslut. Hon känner, att om det skulle

erbjudas flera kurser om specifika områden inom socialt arbete skulle studenterna få mera verktyg att arbeta inom områden de är intresserade av. Hon känner att man behöver mycket mer kunskap om rättsvetenskap, då socialt arbete utgår från lagstiftningen. Enligt Miller (2010) kan yrkesbyte minimeras då socialarbetsutbildningen förstår processerna bakom den professionella socialiseringsprocessen. Då förstår socialarbetarutbildningens bättre studenters behov, deras handlingar och socialarbetarutbildningens utvecklingsmöjligheter. (Miller 2010, 996.)

”(---) Men det känns att man får hemskt lite om den praktiska grejen, bara om man råkar fara på praktik just dit eller hälsar på en arbetsplats. Jag tycker det är nästan pinsamt. Det här väcker känslor haha.” #9

Men informant 7, som har arbetat flera år som socialarbetare, är nöjd med att utbildningen är så teoretisk fastän det till först kändes svårt att börja arbeta som socialarbetare. Hon känner, att man fått en bra grund att arbeta som socialarbetare. I början av kandidatskedet förstod hon inte varför allt var så teoretiskt, hon började arbeta efter andra studieåret och kände sig överrumplad för det kändes som hon inte hade en grund för att sköta arbetet. Men enligt henne lär man sig det praktiska arbetet genom arbetserfarenhet. Hon är tacksam att universitetet har gett en stark teoretisk grund. Hon känner att i det praktiska arbetet kan hon med stöd av teorin göra säkrare beslut. Den teoretiska grunden ger färdigheter att närma sig problem, förstå hur samhället fungerar och mer ”abstrakta” företeelser.

”Nu har jag börja inse hur viktigt de är att känna till olika teoretiska ansatser hur man kan närma sig problem, hur samhället fungerar, mera såna här abstrakta grejer. Dom är jätte bra att i det här skedet ha med nu när man kan grunden om sitt jobb kan man tillämpa såna här djupare frågor i det, men de gör ju också att man är säkrare på de beslut man tar.” #7

Universitetsstudierna har bidragit till ett kritiskt tänkande som ger redskap och kompetens att göra grönt socialt arbete.

Kritiskt tänkande

Fastän många informanter ger många utvecklingsförslag till studierna och har saknat kurser inom ämnet grönt socialt arbete kan de se många andra positiva aspekter på vad en universitetsutbildning kan bidra med. Universitetet har utvecklat förmågan att tänka kritiskt. Informanterna känner att utbildningen har bidragit till en utveckling av deras kunskapsförmåga, vetenskapligt- och kritiskt tänkande, fått access till artiklar och bibliotek, utbildningen har gett färdigheter att läsa forskningsrapporter och vara källkritisk. Enligt Dominelli (2016) och Närhi (2015) behövs en sådan kompetens för att göra påverknings- och förändringsarbete.

"Universitet har möjliggjort att jag fått ta del av en massa bra material, böcker och artiklar, vi har fått hela biblioteket till mitt förfogande." #10

"Det utvecklar och utvidgar tänkandet." #2

Enligt Jones (2010) och Philip & Reisch (2015) kan socialarbetarstudenternas kritiska reflektion utvecklas genom en *teori transformativt lärande*. Enligt teorin utvecklas studenternas sätt att se och förklara världen genom att revidera problematiska referensramar, fasta antaganden och förväntningar. Teorin gör studenterna mer kritiska, reflekterande och i slutändan öppna för alternativa sätt att tänka. För att uppmuntra studenterna att omvärdera sitt förhållande till den ickemänskliga världen krävs det att utbildare ifrågasätter och problematiserar den rådande paradigmen av socialt arbete som inte inkluderar miljöfrågor. Studenterna kan uppmanas att kritiskt reflektera över deras egna kunskaper och den ickemänskliga världen, kulturella värden och de större ekonomiska processerna i en global kontext. (Philip & Reisch 2015.) Dessa utbildningsverktyg möjliggör socialarbetarutbildare att använda ekoorienterade modeller i socialt arbete och uppmuntra socialarbetarstudenter att kritiskt undersöka hur större ekonomiska och politiska krafter formar värderingar som bidrar till pågående ekologiska kriser. (Philip & Reisch 2015.) Dessutom kan socialarbetarutbildare se hur ett globalt perspektiv kan integreras i undervisningen (Miller & Hayward, & Shaw, 2012). Jones (2010) ger exempel på att studenterna skall skriva en självbiografisk essä om hur moderniteten påverkar deras förhållande till den naturliga världen. Studenterna kan ges möjligheter att besöka offentliga trädgårdar, lokala avfallsförbränningsanläggningar eller förorenade vattenvägar för att förstå effekterna av mänskligt beteende i naturen.

En informant poängterar också att utbildningen har gett henne en större förståelse för vilka hinder det finns för att bekämpa klimatförändringen. Hon nämner t.ex. politiska hinder.

"Jag har antagligen fått en större förståelse för att kunna kritiskt förstå vad som sägs i medierna och att kunna läsa forskningsrapporter som har att göra med klimatet. Antagligen också en större förståelse vad som hindrar oss, tex politiska hinder för att skrida till verket så att säga." #1

Informanterna påpekar att själva universitetsmiljön och samverkan med andra studenter i det samhällsvetenskapliga fakulteten har lärt dem mer om klimatförändringen. Enligt Miller (2010, 931) är förhållanden till nyckelpersoner det främsta verktyget för en lyckad professionell socialisering. Nyckelpersonerna är i det här fallet fakultet, medstudenter och kollegor.

"(---) Samhällsvetenskapliga fakulteten kryllar av människor som är insatta i samhället, som följer med politik och det som är aktuellt. Så där finns många som är hemskt medvetna om vad som händer. Jag har varit aktiv i

studentorganisationen. Där finns också saker som helt praktiskt tar tag i klimatförändringen, med tanke på att föreningen har en miljöplan.” #9

”Man lär sig vetenskapligt tänkande, kritiskt tänkande, lär sig att ta reda på saker, sätta sig in i saker, och ifrågasätta verkligheten och fundera på saker från på många håll. (---) Jag har lärt känna och blivit vän med människor som är mera insatta i klimatfrågor än jag, och på de viset också lärt mig mera och det är nog tack vare universitetet egentligen. Jag vet inte hur utvecklingen skulle ha gått om jag inte skulle ha kommit till universitet, det har nog haft en positiv påverkan.” #7

Universitetsmiljön har gett tillgång till nya professionella nätverk där klimatförändring diskuteras. Två av informanterna hade deltagit i en workshop som behandlade ämnet grönt socialt arbete under socialarbetarforskningsdagarna organiserade av Föreningen för forskning i socialt arbete. Enligt informanterna gav workshopen dem en ny förståelse för vad grönt socialt arbete kan vara och hjälpte dem se helheten och hur brett område grönt socialt arbete är.

”Jag har själv valt att läsa en hel del artiklar och sökt mig till andra professionella nätverk i Finland där socialarbetare som är intresserade av de här frågorna samlas och diskuterar.” #10

Enligt informanterna har universitetsutbildningen bidragit till en utveckling av deras kunskapsförmåga, vetenskapligt- och kritiskt tänkande, tillgång till litteratur, färdigheter att läsa forskningsrapporter och att granska material på medierna. Informanterna känner att de har fått en färdighet att förstå och kritiskt reflektera över frågor om klimatförändringen.

Omdefiniering av socialarbetets roll

Citatet nedan beskriver socialarbetets roll inom gröna frågor både på individnivå och inom strukturellt arbete.

“Det handlar om vad man ser socialt arbete som... T.ex. det finns en flod och så märker man att människor som dricker vattnet från den floden blir sjuka. Om man bara jobbar med familjen eller med dem som blir sjuka så kan man hålla på med det så länge som helst och fler blir sjuka. Men sen kan man se att socialt arbete har en roll, att inte bara hjälpa dem som är sjuka, utan att gå upp längst med floden och titta att finns det något som man kan göra åt saken. Kolla vattnet, är det gift eller något annat. Det kan vara en fabrik från ett multinationellt företag som släpper ut något som gör människor sjuka t.ex. då kan socialarbetarna vara med där och påverka miljön så att människorna inte mera blir sjuka. Frågan är hur man ser på socialt arbete och socialarbetets roll. Kan man jobba med strukturerna där omkring eller socialrättvisa?” #10

Informanten beskriver grönt socialt arbete som en flod, som är förgiftad. Människorna runtom floden blir förgiftade och sjuka. Då socialarbetaren bara fokuserar på att hjälpa de sjuka människorna blir fler och fler människor sjuka för att grunden till problemet inte löses. Inom perspektivet grönt socialt arbete är socialarbetarens roll också att ifrågasätta, varför floden är förgiftad, och vad som kan

åtgärdas. För informanten blev det tydligt att hållbar utveckling hänger ihop med både sociala, ekonomiska- och miljömässiga aspekter. Det blev också klart för henne hur de mest utsatta globalt är de som först påverkas av miljöförstöring. Pihkala (2018) tar som exempel på ekorasism då fabriker som förorenar är nära bostadsområden där befolkningen inte kan tillräckligt högljutt få sin röst hörd i beslutsprocesser och domstolssalar. Personer med ekonomiska resurser kan flytta på grund av miljöproblem eller bygga höga murar runt sitt hus om miljöproblem orsaker oroligheter. De har också resurser att köpa terapitjänster. (Pihkala 2018, 226–227.)

Informant 7 är av samma åsikt om grönt socialt arbete och socialarbets roll inom klimatförändringsarbetet. Hon tycker också att då samhället blir mer klimatvänligt får inte de utsatta grupperna bli mer utsatta. De skall vara med i processen, dra nytta av det och ha samma möjligheter att kunna leva ett klimatvänligt liv som alla andra i samhället.

”Tror jag att de kommer att bli mera aktuellt och vår uppgift som socialarbetare är ju ändå att alltid stå på mera utsatta samhällsgruppers sida (---). När samhället anpassas till mera klimatvänliga sätt då är de också vår uppgift att se till att utsatta grupper inte lider av de här, att de också drar nytta av det, hänger med och har också möjlighet att leva ett mera klimatvänligt liv.” #7

Flera författare tar upp frågan om att klimatförändringen medför att de som redan är i en utsatt position bli ännu mer utsatta, bland dem Dominelli (2014). Det är socialarbetarnas roll att försvara de utsatta i samhället. Inom klimatfrågor kan det vara socialarbetarnas roll att de utsatta har möjlighet att leva ett klimatvänligt liv, är informerade och att de också får de positiva konsekvenserna av det. Enligt Dominelli (2016) är de utsatta i samhället mest påverkade av klimatförändringen. Klimatförändringen kan förvärra befintliga socioekonomiska ojämlikheter, stärka traditionella kulturella metoder och normer och stärka ojämlika könsrelationer. Enligt Dominelli (2014) förespråkar grönt socialt arbete en rättvis fördelning av vår natur till alla i samhället (Dominelli 2014.) Också Matthies & Närhi (2015) tar upp att inkluderande levnadsförhållanden berör alla samhällsklasser oberoende socioekonomisk ställning (Matthies & Närhi 2015,102).

Den röda tråden som kommer fram genom alla intervjuer och genom litteraturen är att socialarbetets roll inom klimatförändringfrågor är att försvara de utsatta i samhället. Socialt arbete består av värderingar och egenskaper som redan nu starkt är kopplade till miljörättsvisa, socialrättsvisa och strukturellt arbete. Men enligt forskarna Dominelli (2016) och Miller & Hayward & Shaw (2012) har inte socialt arbete fokuserat tillräckligt på klimatrelaterade frågor fastän uppdraget för socialt arbete är att inrikta sig på behovet hos utsatta grupper.

Enligt en informant måste alla socialarbetare kunna acceptera att mänskliga rättigheter hör till alla människor. Enligt informanten borde socialarbetare föra fler diskussioner om värdefrågor, eftersom det är inte självklart att alla socialarbetare delar samma värden.

"Det förblir lite så, att vi tänker att alla socialarbetare delar samma värden, men det är inte nödvändigtvis inte så." #4

Informant 2 instämmer att socialarbetare skall försvara människovärden men också miljövärden.

"En viktig egenskap för socialarbetare är att arbeta enligt sina värderingar fastän det är ett tungt och utmanande arbete måste man vara förberedd att försvara människovärden och till en del också miljövärderingar." #2

Enligt informant 2 hör miljövärderingar till socialt arbete och det skulle vara bra att socialarbetare uppskattade den miljö vi lever i. Då kan man se den större helheten, inte bara sin egen arbetsplats eller egna kommunens kunder men också hela världen. Hon medger att det kan låta som en allt för stor uppgift för den enkilda människan att åstadkomma. Men hon poängterar att socialt arbete är påverkningsarbete, det börjar från det lilla men strävar efter det stora. Målet kan därför vara globalt eftersom de värderingar som är viktiga för socialt arbete är mänskliga rättigheter men också miljö rättigheter. Utan miljön finns inte människor. För informant 2 är det självklart att om vi inte har rent vatten eller ren luft hjälper det inte om vi endast fokuserar på att stöda varandra, vi måste påverka faktorerna till varför vår livskvalitet har försämrats. Våra grundläggande villkor för att leva hotas av klimatförändring.

"(---) Utan naturen finns det inga människor, jag anser att de är starkt samankopplade. För mig är det självklart att om vi inte har rent vatten eller luft så hjälper det inte om vi bara stöder varandra om det inte finns de grundläggande villkoren som hotas av klimatförändringen." #2

Informant 8 hoppas att det traditionella sociala arbetet och utbildningen skulle ge ett mer holistik synsätt på människan som en del av naturen. Det sociala arbetet kunde tänka bredare, inte endast på vad som är viktigt för människornas välmående utan också på naturens och djurens välmående. Det handlar om det holistiska ekosystemet.

"För dem som bara tänker på människans välbefinnande, att människor ska vara i centrum, kan man motivera det faktum att i slutändan är vi alla beroende av vad som händer i naturen. Om vi förbrukar alla resurser i vår natur så kan det leda till att djurarter dör och när naturen blir förorenad har vi slutligen inte längre villkoren för att leva och få de resurser från naturen som vi behöver för att leva. På det sättet så är vi beroende av naturen, vi människor. Och därför tycker jag att grönt socialt arbete är en verklig berättigat." #8

Informant 8 beskriver, hur hon under en grundkursföreläsning tog upp kopplingen mellan djurens rättigheter och socialt arbete. Hundar har alltid varit väldigt viktiga under hennes uppväxt och hon har intresse, att i framtiden som socialarbetare idka djurbaserad green-care med hund. Under föreläsningen diskuterades socialarbetets grunduppgifter och hur socialt arbete försvarar de mest utsatta i samhället. Informanten konstaterade att djurens rättigheter är underlägsna människors rättigheter. Hon undrade, om man kunde tänka sig att socialarbetarna skulle också försvara djurens välmående. Föreläsaren reagerade negativt på informantens resonemang. Enligt informanten uppmuntras man inte i början av studierna till ett ekosocialt tänkande.

” Jag har alltid själv tänkt att... vi har haft sällskapsdjur i familjen, djur har varit viktiga för mig och jag har alltid tänkt att djurens rättigheter är ganska dåliga jämfört med människans rättigheter i samhället. Det perspektivet tog jag upp på en föreläsning, att kan man på något sätt tänka att eftersom socialarbetare försvarar de svagare i samhället, kan vi också försvara djurens rättigheter.” #8

Man kan sätta informantens resonemang in i en teoretisk diskussion om grönt socialt arbete. Jones (2010) och Ramsey & Boddy (2016) står för en ekocentrisk världsbild, där människan inte längre är i toppen på hierarkin utan lever i ett ekologiskt nätverk med andra arter. Informanten uttalar sig om det holistiska synsättet, att människan är en del av naturen. Närhi (2015) menar, att välfärdsstatens uppbyggnad inkluderar miljön som en del av det sociala arbetet. Informantens uttalande kan också kopplas till en diskussion om tvärvetenskapligt samarbete. Socialt arbete kan inte ha kompetens inom t.ex. ekonomiska, teknologiska och ekologiska sektorer och behöver därför samarbete. Tvärvetenskapligt samarbete mellan olika discipliner är enligt Närhi centralt i grönt socialt arbete. Många andra forskningsresultat av Dominelli (2016), Melekis & Woodhouses (2015), Gray & Coates (2012) och Kemp (2011) stöder betydelsen av tvärvetenskapligt samarbete inom grönt socialt arbete. Informanterna tar inte direkt upp frågan om tvärvetenskapligt arbete, men en informant tangerar frågan. Informanten har under hembesök mött husdjur, som hon misstänker far illa, men hon har inte kompetensen att avgöra det. Djuren har en viktig terapeutisk funktion för barnen men familjen saknar resurser att ta hand om husdjuren. Det krävs ett samarbete mellan olika vetenskapsområden och yrkesgrupper för att skaffa sig en så bred kunskap som möjligt.

6.4 Tillämpningar av grönt socialt arbete

Kapitlet ger svar på forskningsfrågan: Vilka är socialarbetarstudenters och nyligen utexaminerades erfarenheter av praktiska tillämpningar av grönt socialt arbete? De teman som kom fram i intervjuerna om den professionella nivån är hur informanterna kan göra praktiskt grönt socialt arbete på sin arbetsplats och hur man kan bemöta brukarnas klimatångest. De reflekterade över utmaningarna med grönt socialt arbete och tog upp frågor kring nyliberalismen och politik. De flesta informanter anser, att det behövs beredskap och intresse från deras chefer och kollegor för att kunna göra grönt socialt arbete på arbetsplatserna.

Praktiskt grönt socialt arbete på arbetsplatsen

Intervjuerna visar, att på arbetsplatsen har COVID-19 pandemin påverkat det sociala arbetet och klientarbetet har blivit ”grönare” i och med att en del av klientmötena flyttades utomhus på våren år 2020. Informant 4 har tillsammans med sina kollegor diskuterat på vilka andra sätt man kan stöda och styrka barn och familjer som bor i förorter inom kontexten för grönt socialt arbete. Hon reflekterar att de redan gör grönt socialt arbete då familjernas hundar är med i samtalsstöden med barnen. Då den egna hunden är med i mötet, kan barnet känna sig tryggare. Ranta-Tyrkkö (2020) uppmuntrar socialarbetaren att vara kreativ, då hen ordnar grön socialservice. Praktiskt grönt socialt arbete kan se ut på många olika sätt.

”Vi pratade ganska mycket på våren att i och med Corona har många klientmöten flyttats utomhus, en form av grönt socialt arbete.” #4

Informant 6 nämner, att det skulle vara bra för alla socialarbetare att ha verktyg i bagaget oavsett inom vilket delområde inom socialt arbete man arbetar.

” (---) Jag tänker nog att det (kunskaper om klimatförändring) är bra att ha i bagaget på alla arbetsplatser som socialarbetare. Man hoppas ju nog att det inte skulle bli en större katastrof och så, men nog kan de ju vara bra att ha i bagaget.”

#6

Majoriteten av alla informanter kände dock att de inte vet hur de kan göra praktiskt grönt socialt arbete. Informant 2 beskriver, att det känns som att allt ansvar sätts på den enskilda socialarbetaren att driva dessa frågor framåt. Många informanter arbetar inom kommuner och de känner att det är ett svårt ”dubbelarbete” att driva frågan framåt. Efter att informant 2 fördjupat sig i grönt socialt arbete under sina studier och började arbeta som socialarbetare på en socialbyrå kände hon, att det inte fanns möjligheter att göra grönt socialt arbete. Men efter att ha arbetat i några år har hon utvecklat sitt tankesätt om grönt socialarbete och har en vision om hur ”vanliga” socialarbetare kan göra grönt socialt arbete. Idag känner hon, att man kan påverka så att arbetsplatsen blir mer klimatvänlig, och

det gäller inte enbart sopsortering. Fastän man inte använder metoder såsom skogsterapi eller hästterapi så kan man påverka på annat sätt. Hon anser, att man kan påverka den service socialkontoret erbjuder genom att bestämma vilka aktiviteter hennes brukare använder, t.ex. sysselsättningstjänster, vilka arbeten de stöder, vilken städnings- och flytttjänster kontoret använder och andra köptjänster som socialarbetaren får bestämma om. Enligt henne är det fråga om en helhet.

"Först hade jag en sån tanke här på socialbyrån kan man inte på något sätt göra någonting, men sen utvecklades mitt tankesätt, och jag tänker att det självklart måste finnas överallt, och det kan vara ett förhållningssätt också fastän man inte har fina metoder som skogsterapi eller hästgrejer eller såna här praktiska saker." #2

Informanten anser, att det inte behövs någon etikett att "här hos oss gör vi grönt socialt arbete" eller metoder för green-care på arbetsplatsen. Grönt socialt arbete är däremot en ansats som kan göras var som helst och i hurudan form som helst. På grund av att grönt arbete är ett brett område och ett abstrakt begrepp så kan det vara svårt att omfatta och förstå det. Informant 2 påpekar, att konsekvenser av klimatförändring såsom fattigdom och flyktingar kommer sist och slutligen att beröra alla sociala sektorer. Hon ser behovet att agera för att förhindra klimatförändring.

"De här sociala problemen som så småningom orsakas av klimatförändringen såsom fattigdom och flyktingskap kommer slutligen att påverka alla våra sociala sektorer om inget görs åt det." #2

Informanterna saknar kunskap om hur man kan tillämpa grönt socialt arbete i praktiken.

Bemöta brukarnas klimatångest

En informant beskriver hur hon på sin arbetsplats har diskuterat med sina kollegor om grönt socialt arbete och hur det redan nu har kommit frågor från brukarna om klimatförändring. Hon beskriver hur diskussionen är lättare med brukare som redan har funderat på klimatförändringen.

"Det har varit en del brukare som har funderat mycket över klimatförändringen. ...då är diskussionerna lättare." #4

Ranta (2017a, 132) är av samma åsikt att socialt arbete skall hjälpa brukare med klimatångest. Inom rådgivningen har det kommit fram samma frågor från familjerna till de professionella. I Lahtis pågår ett experiment inom rådgivningen där man försöker öka på miljömedvetenheten och utveckla modeller för hållbar utveckling i klientarbetet. Ett av målen är att aktivt arbeta med föräldrarnas klimatångest. Med i utvecklingsprojektet är Läkarens sociala ansvar rf:s miljö- och klimatutskott och experter inom hållbarhet från Kudelma-nätverket vid Helsingfors universitet (Kokonaisvaltaisen ja kestävän systemisen muutoksen verkosto). (Sariola 2020.) Sariola intervjuade läkaren Mikaela Grotenfelt- Enegren om klimatångest hos familjerna på rådgivningsbyrån. Enligt Grotenfelt-Enegren

är familjer mer upplysta idag om klimatförändring än förut. De väljer klimativänliga alternativ i sin vardag och äter en mer växtbaserad kost. Det kommer önskemål från klinterna att rådgivningen skulle delta i miljödiskussionen. Grotenfelt- Enegren anser, att läkarna måste ta upp med familjerna hälsorisker som har samband med klimatförändringen. Rött kött och mjölkprodukter borde skäras ner på grund av hälso- och klimatorsaker. På rådgivningen förs diskussioner om övervikt vid ökad bilanvändning, överkonsumtion av medicin, vad livskvalitet innebär och om materiell konsumtion. Ranta-Tyrkkö föreslår, att liknande diskussioner förs inom barnskyddet. Professionella kan lära ungdomar att vara kritiska till konsumtionkulturen (Ranta- Tyrkkö 2020, 8–9). Holbrook et al. (2019) är av samma åsikt, att socialarbetare kan rekommendera brukarna en växtbaserad diet och uppmuntra till en reflektion av bilanvändning (Holbrook et al. 2019). På samma sätt som man inom rådgivningsverksamheten tar hänsyn till miljön, borde välfärdsstatens uppbyggnad alltid inkludera miljön som en del av det sociala arbetet (Närhi 2004, 2015).

Socialt arbete kan också ge medel att hjälpa människor i det känslolära arbete som förändringar kräver eftersom bearbetning av motstridiga känslor gentemot framtiden kräver tid och rum. Det här rummet kan socialt arbete erbjuda. Det hör ju till kompetensområdet för socialt arbete att behandla besvärliga frågor och att agera för konkret förändringsarbete i människornas vardag. Att ta miljöångest och skuld-känslor kring ekologiska frågor på allvar både hos kunderna och hos socialarbetarna och att behandla dem, kan vara ett konkret steg och en ny praxis hos socialt arbete. Det är samtidigt ett första steg att riva ner de verksamhetsmodeller som är skadliga för naturen och för mänskligheten. Ranta-Tyrkkö ger förslag att göra empowerment stärkande arbete med enskilda och med grupper. Klimatförändringen kräver en förändring och förändringen kräver nya hoppfulla berättelser och socialt arbete kan vara med i skapandet av de här berättelserna. För att vi skall orka behandla en hotfull framtid så måste vi ha verktyg att förhålla oss hoppfullt. (Ranta -Tyrkkö 2017a, 132.) För att kunna bemöta klimatångest måste man enligt Pihkala (2018) först vara medveten om sina egna känslor. Man måste välja rätt tid, plats och försäkra sig om att personer man möter är i rätt sinnesstämning och har tid. Man måste ta i beaktande egenskaper hos personer eller i gruppen och respektera andras åsikter, aktivt lyssna, ge medkänsla, använda sin egna erfarenhet, vara beredd också på motstånd, gå djupare in på argumenten och ta hand om sig själv. (Pihkala 2018, 240.)

Utmaningar med grönt socialt arbete

Informanterna anser att utmaningar med grönt socialt arbete är att socialarbetare inte har tid och resurser i ett redan överbelastat arbete att arbeta med grönt socialt arbete. De lyfter upp frågor om att

ansvaret sätts på de enskilda individerna. Det nyliberala samhället och frågan om grönt socialt arbete är alldeles för politiskt.

Informant 3 beskriver, att det är viktigt att de ekologiska aspekterna tas med i vardagen men det finns en risk, att man sätter för mycket ansvar på individer medan ansvaret borde ligga på fabriker och bolag som är de största förorenarna.

“Det finns en risk att man lägger över ansvar till individer medan ansvaret borde ligga på typ större fabriker och bolag och sånt, så det är tudelat, på ett sätt verkar det (tillämpning av grönt socialt arbete) jättebra och har potential men på ett sätt ser jag också att de är en risk att de inte blir så bra.” #3

Informant 3 skulle själv vilja göra grönt socialt arbete, t.ex. att gå ut på promenad med klienter men hon känner, att i hennes arbete idag finns det inte en möjlighet till det. Hon beskriver hur socialt arbete redan nu är överbelastat. Socialarbetare kämpar för att göra ett etiskt hållbart socialarbete. Man vill erbjuda brukarna socialt arbete av hög kvalité men det är svårt. Det är också svårt att få tillräckligt många socialarbetartjänster och att erbjuda tjänster på svenska. Att ännu uppfylla ekologiska värderingar blir alltför svårt enligt informanten.

”Det känns att det hela tiden görs svårare och svårare att jobba på det sättet som man vill, det känns att nää det är en kamp som inte alls just nu kan uppnås.” #3

Men informanten är ändå positivt inställd till grönt socialt arbete men, det får inte göras på bekostnad av klienter och socialarbetarna. Det får inte heller ses som en ny möjlighet att spara pengar från kommunens och arbetsgivarnas sida.

”Det får inte ses som en möjlighet att spara pengar att” hej nu får ni inte printa ut papper för vi är EKO nuförtiden”. Ganska många behöver papper i sitt vardagliga arbete och vissa brukare behöver se klart framför sig på papper, så att på det sättet funkar det inte.” #3

Som yrkesutövande socialarbetare tar några informanter åter upp temat om att de utsatta i samhället inte får bli mer utsatta då en ekologisk transformation av samhället görs. Enligt informant 7 måste de utsatta grupperna tas i beaktande då samhället anpassas att bli mer klimatvänligt.

“I och med klimatförändringen måste socialt arbete se till att inte utsatta grupper blir lidande...man kan inte göra reformer som gör att utsatta grupper blir ännu mer utsatta.” #7

Informant 7 har arbetat inom den offentliga sektorn och enligt henne är strukturerna i organisationen stela. Hon upplever att socialarbetare har tidspress och att man just och just kan uppfylla sina lagligt stadgade plikter. Hon vet inte hur hon kan göra grönt socialt arbete vid sidan om allt annat. Hon känner också att det måste komma direktiv från en organisatorisk nivå för att det skall lyckas. Den

enskilda socialarbetaren har inte möjligheter att påverka. Det skall ske en ändring på en politisk nivå, via regeringsprogram som sedan tillämpas i samhället och på en organisatorisk nivå. Majoriteten av informanterna är skeptiska till att anställa gröna-konsulter på arbetsplatsen. Informant 7 ser en risk med att det kan leda till greenwashing. Green-washing är den engelska termen för att ge ett falskt intryck eller ge vilseledande information om hur ett företags produkter eller tjänster är ekovänliga.

”Det måste komma till en organisatorisk nivå för att det, tror jag, skulle kunna lyckas. Det kan inte sättas på en enskild socialarbetare. Vi har inte såna möjligheter att påverka.” #7

Informant 2 tycker, att i framtiden räcker det inte att socialarbetare bara kan de finska ”spelreglerna” utan socialt arbete kommer att ha en allt större global dimension.

”I framtiden kanske det inte längre räcker att socialarbetare känner till det finländska välfärdssamhällets regler, och kanske borde det finnas en mer global syn på saker, och jag tycker att det är bra att man forskar i detta.” #2

Informanterna som redan har arbetserfarenhet som socialarbetare ser att tids- och resursbrist gör det utmanande att lyckas med grönt socialt arbete i deras vardagliga arbete. Många har diskuterat grönt socialt arbete på sin arbetsplats.

Nyliberalism och politik

Informant 2 påpekar, att fast tyngden på socialt arbete sätts på att socialarbete är de utsattas försvarare är socialt arbete mer än det. Socialt arbete är inte en separat del av samhället som stöder de utsatta utan socialt arbete är ett förändringsarbete. Informanten skulle vilja att förändrings- och påverkningsarbetet skulle lyftas mer fram i utbildningen. Enligt informanten finns det alltid en ekonomisk aspekt kopplat till en ekosocial transformation av samhället. I det nuvarande neoliberal kapitalistiska samhället är det pengarna som avgör då socialtjänsterna konkurrensutsätts och nedskärningar av service görs. Informanten hoppas, att utbildningen hos studenterna skulle väcka tankesättet om den holistiska helheten. En annan informant (3) tar också upp den rådande nyliberala värld vi lever i och hon tror inte att det är många som skulle vara beredda att värdera ekologin och arbetstagarnas välmående framom ekonomin.

”I den ekosociala transformationen av samhället finns det alltid en ekonomisk aspekt. Pengar bara avgör allting... det känns som att pengar är avgörande också i de sociala tjänsterna. Tjänsterna konkurrensutsätts och man försöker skära ner och spara pengar med allting. Det här är allt kopplat till det kapitalistiska samhället och jag önskar att man skulle ta det här upp mer i utbildningen... att hej nu förstår vi väl alla att vi är en del av den här helheten och systemet.” #2

Det är samma tankar som Dominelli (2016) och Matthies & Närhi (2017) för fram om kritiken mot det nyliberala samhället, där den ekonomiska tillväxten prioriteras framför människornas, naturens

och djurens välmående. Enligt Dominelli (2016) har kapitalismens nyliberalism lett till överkonsumtion och exploatering av naturen och naturens tillgångar. Västvärlden drar ekonomisk nytta av exploateringen och utvecklingsländerna lämnas med oren luft, förgiftat vatten och osunda levnadsförhållanden. Den kapitalistiska nyliberalismen borde utmanas att utveckla hållbara ekonomiska modeller som skapar ekologiskt hållbara samhällen (Dominelli 2012, 150). Enligt det ekokritiska synsättet ifrågasätts målsättningen med en fortgående ekonomisk tillväxt på bekostnad av naturen och med målet ekonomisk vinst. Enligt ett ekokritiskt tänkande kräver en hållbar utveckling förutom individuella val också en förändring av samhällets strukturer. (Matthies & Närhi 2017, 92.)

Informant 2 menar, att en viktig del av socialt arbete är strukturellt socialt arbete. Samma åsikt är The International Federation of Social Workers (IFSW) och International Association of Schools of Social Work (IASSW) som år 2014 definierade att socialt arbete skall utmana och förändra de strukturella förhållanden som bidrar till marginalisering, social utslagning och förtryck. Social förändring skall främja mänskliga rättigheter och ekonomisk, ekologisk och social rättvisa. (IFSW.) Jones (2010) betonar individuella beslut samt beslut på samhällsnivå.

Det finns motsatta åsikter, som tycker att grönt socialt arbete har en risk att bli allt för politiskt. Informant 10 bland annat påpekar, att många kan anse att grönt socialt arbete är allt för politiskt riktad mot ett håll. Informant 10 förstår, att det finns kritik mot bristande personalresurser, tid och ansträngd kommunalekonomi. Men hon anser, att allt som man tar sig an, tar i början extra resurser och energi. Det är mer frågan om en omställning. I det långa loppet tror hon inte att grönt socialt arbete skulle behöva vara dyrare. Det kan också vara billigare och spara på resurser på andra håll.

”Jag tror att jag skulle kritisera att det är inte t.ex. det kommunala sociala arbetets roll och plats att, och en del skulle tycka att det är för politiskt åt ett visst håll.” #10

Men enligt författarna Dominelli (2012), Gray & Coates (2012), Jones (2010) och Besthorn (2012), (Matthies & Närhi 2017) är förhållandet mellan miljön och socialarbete en politisk fråga. Ranta-Tyrkkö (2017a, 128) menar, att för att få en förändring krävs ett uppsving av demokratin, i synnerhet när det gäller en politisering av människornas vardag och beslutsfattandet på samhällsnivå.

Informant 4 har diskuterat i en bokträff tillsammans med andra socialarbetare hur man kan uppmuntra ekologiska val och lösningar i klientarbete. Det kom fram i diskussionen, att man som socialarbetare redan arbetar med utslagna människor i samhället, vars brist på ekonomiska resurser har påverkat deras liv på många sätt. Som socialarbetare har man en stor makt jämfört med dem och man måste

vara försiktig att moralisera eller kritisera deras livsval eftersom deras konsumtionsval kan vara det enda möjliga alternativet de har. Det kan också vara det enda val som de orkar göra. I bokträffsdiskussionerna kom socialarbetarna fram till, att det är bra att man kritiskt reflekterar över brukarnas livssituation men också över sina egna värderingar.

”Det är ibland också svårt att kritisera andras livsval, själv har man sina konsumtionsval, för någon kan vissa konsumtionsval vara det enda alternativet eller det enda alternativet de har krafter att göra.” #4

Informanten visar, att det är viktigt att som socialarbetare kritiskt reflektera över sina egna konsumtionsval.

Resultaten från min forskning är i många fall liknande de resultat som Crawford et al. (2015) fann i Australien. De fann en svårighet med att förstå det komplexa begreppet ”grönt socialt arbete”. Socialarbetarstudenterna hade intresse att lära mera och iver för att ta itu med grönt socialt arbete, det fanns svårigheter att göra praktiskt grönt socialt arbete och förstå hur det kan ingå i det ”normala” socialarbetet (t.ex. inom barnskyddet och sjukhus). Studenterna i Crawfords et al studie upplevde en brist på utbildning och kännedom om grönt socialt arbete och att det var svårt att förstå kopplingen mellan socialt arbete och miljöfrågor. En del av fälthandledarna kände, att grönt socialt arbete inte hörde till socialarbetarnas arbete. Studenterna vill ha standardiserade praktiska exempel som kan tillämpas på flera olika sociala områden. De upplevde, att de ”fastnade” vid frågor såsom återvinning på arbetsplatsen, att släcka lamporna och liknande.

7 Diskussion

Målet med magisteravhandlingen är att undersöka vad socialarbetarstudenterna och de nyligen utexaminerade tänker om grönt socialt arbete som en del av socialarbetarutbildningen. Informanterna var måna om att deras åsikter kommer fram, eftersom de upplever att klimatförändringen är viktig. Frågor som berör klimatförändring, grönt socialt arbete och utbildning är breda och komplexa. Jag har i avhandlingen fokuserat på studenternas åsikter och erfarenheter. Förhoppningen är att bidra till en diskussion om hur grönt socialt arbete kunde ingå i socialarbetarutbildningen.

7.1 Resultat sammanfattning

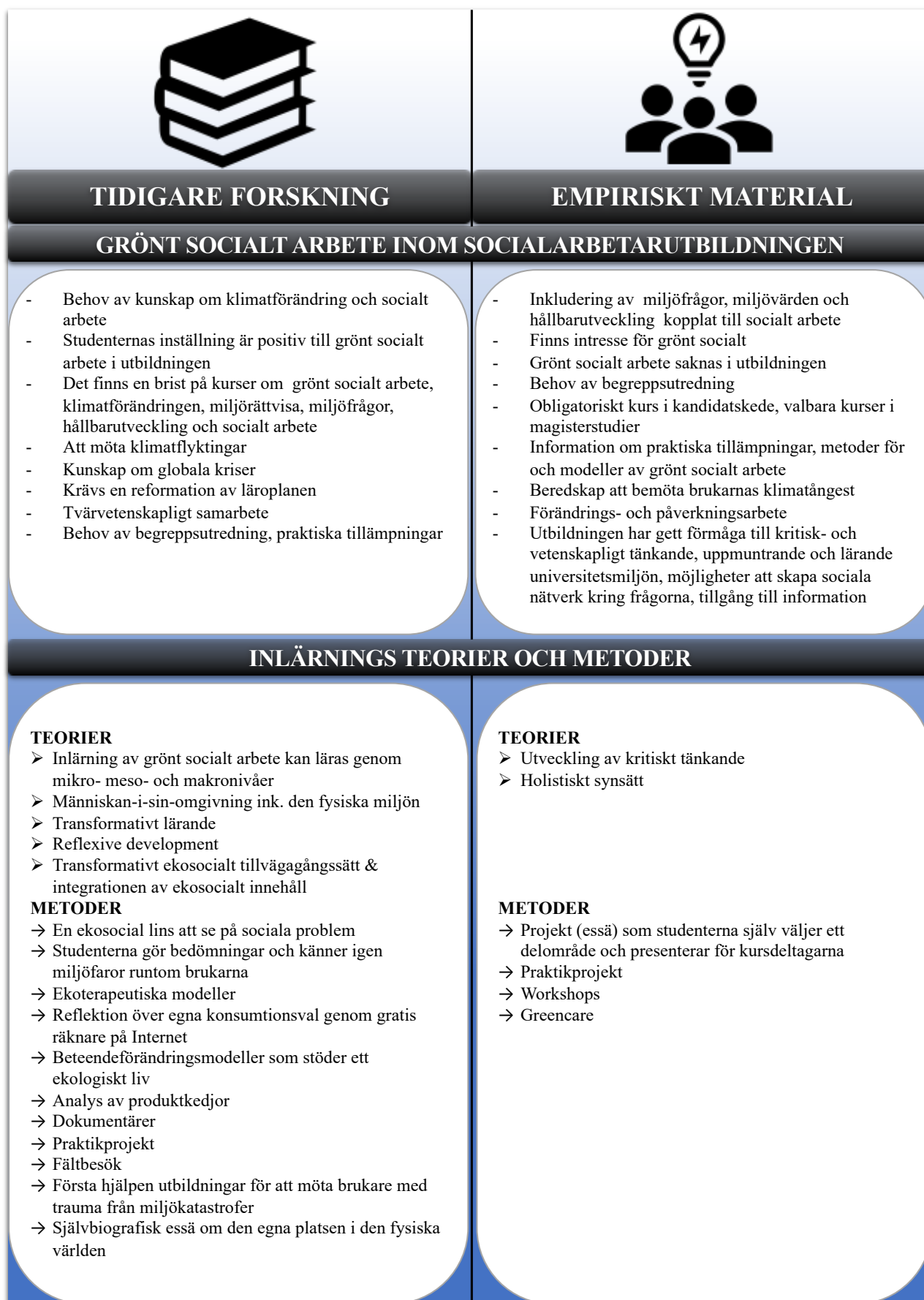
Som svar på första forskningsfrågan hur socialarbetsstudenter och nyutexaminerade resonerar kring klimatförändring, har jag kommit fram till följande. Informanterna upplever att klimatförändringen är vårt mest akuta problem. Alla informanter gör ekologiska val i sina personliga liv och upplever att naturen är viktig för dem. Informanternas synsätt på världen liknar teorin om det holistiska ekosystemet. Människan är en del av den holistiska helheten med djuren och naturen. Informanterna reflekterar över att vi har endast ett jordklot och att mänsklig aktivitet förstör naturen och på så sätt hotas våra grundläggande förutsättningar att leva på jorden. Frågor om hur klimatförändring påverkar livet på jorden i framtiden skapar ångest hos informanterna. Informanterna reflekterar över sina egna konsumtionsval men tycker att det framför allt krävs politiska beslut och politisk styrning och internationellt samarbete för att kunna bekämpa klimatförändringen.

Svaren på den andra forskningsfrågan hur socialarbetsstudenter och nyligen utexaminerade ser på grönt socialt arbete inom socialarbetarutbildningen, har jag sammanställt i figur 3. Figuren sammanfattar både resultaten från tidigare forskning och resultaten från det empiriska materialet. Informanterna är positivt inställda till grönt socialt arbete som en del av socialarbetarutbildningen. Många hade på egen hand sökt kurser som behandlar miljöfrågor och grönt socialt arbete inom det egna universitets kursutbud, men hittade inga. Några informanter tog initiativ till att gå med i bokklubbar som diskuterar gröna frågor, besöka forskningsdagar för socialarbetare, gå med i Facebook-grupper, gå med i internationella e-post informationsbrevslistor och söka sig till workshoppar och seminarier som behandlar grönt socialt arbete. Det finns ett intresse och man söker efter forum för att få kunskap. Informanterna upplever att kursutbudet borde utvidgas. Informanterna som arbetade i en chefsposition önskar att de också skulle få fortutbildning om miljöfrågor. Det har kommit fram önskemål att grönt socialt arbete skulle nämnas redan i socialarbetets introduktionskurser, som en obligatorisk kurs vid kandidatstudierna och som en valbar kurs på

magisternivån. Begreppen grönt socialt arbete/ ekosocialt social arbete/ green-care behöver en begreppsutredning. Informanterna önskar praktiska tillämpningar, de önskar fördjupa sig i ämnet via deltagande i projekt, inom praktikforskning och workshops.

Informanterna har till största delen varit nöjda med universitetsutbildningen. De har skapat sociala nätverk med andra medstudenter som är intresserade av gröna frågor. Informanterna anser, att universitetsstudierna har utvecklat deras kunskapsförmåga, förmåga till ett kritiskt- och vetenskapligt tänkande, de har lärt sig att tolka forskningsrapporter, bli källkritiska och fått tillgång till information. Ett kritiskt- och vetenskapligt tänkande ger en beredskap att ta sig an de utmaningar grönt socialt arbete och klimatförändring medför. Socialarbetarna möter brukare som uttrycker klimatångest och de känner, att de inte har tillräcklig beredskap att bemöta brukarnas klimatångest. För att socialarbetarna skall kunna svara på brukarnas klimatångest måste socialarbetarutbildningen förbereda studenterna inför de här frågorna. Studenterna saknar exempel på vad grönt socialt arbete innebär i praktiken och de anser, att det är viktigt att förhålla sig öppen till olika metoder och modeller inom grönt socialt arbete.

Utmaningen med grönt socialt arbete är enligt informanterna, att det inte kan vara de enskilda social arbetares ansvar att tillämpa grönt socialt arbete. Ansvaret måste förankras på en högre nivå inom organisationen och i samhället. Det måste finnas stöd av ledningen, tid, resurser och som ett klart formulerat mål i deras arbete. Förändrings- och påverkningsarbetet borde lyftas mer fram i utbildningen. En av informanterna hade bytt huvudämne från psykologi till socialt arbete just för att hon ville kunna göra påverkningsarbete. Socialarbetarna ser sin roll att stöda personer som lever i utsatta situationer och de är medvetna om att klimatförändringen drabbar mest den här gruppen. Om utbildningen också skulle innehålla miljörättvisa skulle socialisering till socialarbetare insatta i ekologiska frågor öka. Det blir en utmaning att ändra socialarbetes rådande paradigm till ett mer holistiskt arbetssätt, där socialt arbete fokuserar på det ömsesidiga beroendet mellan människor och mellan människan och flora och fauna samt kopplingen mellan socioekonomiska strukturer och miljökriser.

Figur 3 Grönt socialt arbete inom socialarbetarutbildningen

Figur 3 illustrerar resultaten från den tidigare forskningen och det empiriska materialet. Gemensamt för den tidigare forskningen och det empiriska materialet är, att det finns intresse för ämnet grönt socialt arbete/ miljöfrågor i utbildningen, studenter önskar kurser om grönt socialt arbete och en begreppsutredning och exempel på praktiska tillämpningar. Båda utgår från det holistiska synsättet där människa-i-sin-omgivning inkluderar den fysiska miljön. Båda föreslår, att man inom socialarbetarutbildningen inkluderar grönt socialt arbete genom praktikprojekt och reflekterande essäer. I figuren 3 ingår sådana inlärningsteorier och metoder som nämns inom tidigare forskning och som är ett resultat av det empiriska materialet. Utbildning inom socialt arbete berör människan i samhället. Socialt arbete har en holistisk syn på människans välfärd och som informanterna säger, utbildningen hjälper dem att tänka kritiskt. Det är av de här orsakerna naturligt att frågor om klimatförändring ligger nära socialt arbete.

Som svar på den tredje forskningsfrågan om vilka socialarbetsstudenters och nyligen utexaminerades erfarenheter är av praktiska tillämpningar av grönt socialt har jag kommit fram till följande resultat. Det finns en stor kunskapslucka om det gröna socialarbetets praxis. De flesta informanterna vill göra grönt socialt arbete med vet inte hur och är osäkra om deras redan nu knappa resurser räcker till att också ta i beaktande ekologiska värderingar. Informanterna känner, att de behöver kunskap att bemöta brukarnas klimatångest. Det finns redan brukare som har frågat socialarbetare om klimatförändringen och tillsammans med socialarbetaren funderat på ekologiska val i vardagen. En del av informanterna ser utmaningar med att tillämpa grönt socialt arbete: strukturerna i organisationer är stela för förändring, de utsatta grupperna måste tas i beaktande och inkluderas då samhället anpassas till att bli mer klimatvänligt, socialt arbete är redan ett överbelastat arbete och informanterna är kritiska mot det rådande nyliberala samhället. Det finns också en risk med det så kallade "green-washing" som företag och organisationer gör för att få en grön image och certifikat, men i praktiken sker det ingen förändring.

7.2 Resultatdiskussion

Jag vill påpeka att socialt arbete har från början inkluderat gröna frågor och tagit den fysiska miljön i beaktande genom Jane Adams och Chicagos Hullhouse ekomedvetna verksamhet. Sedan 1980-talet förekommer grönt socialt arbete inom akademisk forskning. Ämnet är aktuellt än någonsin förut. Det är viktigt att också socialt arbete tar i beaktande klimatförändring i utbildningen och praxis. Klimatförändringen påverkar oss alla och säkerligen måste i framtiden alla yrken reflektera över deras egna position, bidrag, ansvar och bekämpning av klimatförändring.

Två exempel på miljöfrågor i vårt land är gruvan i Talvivaara och samernas renskötsel. Miljöföreningen omkring gruvan Talvivaara i Sotkamo kommun i Kajanaland påverkar människorna negativt som bor i området. Samernas traditionella renskötselnäring blir hotad av den planerade järnvägen genom Lappland till ishavet. Sametinget har motsatt sig järnvägsbygget. Men det är inte enbart direkt miljörelaterade frågor i vårt land som har betydelse för det praktiska gröna sociala arbetet utan också den globala klimatförändringar som påverkar antalet flyktingar i vårt land.

En annan aspekt av grönt socialt arbete är den omstridda diskussionen om hur djuruppfödningsindustrin driver virus från djurens livsmiljöer till människan, nu senast i form av COVID-19 pandemin. COVID-19 har också visat att trots att vi lever i en globaliserad värld som bortser från nationella gränser, så har betydelsen av nationalstaten ökat i och med att länder har infört sina egna restriktioner och begränsat den sociala rörligheten. Pandemin åstadkommer en socioekologisk förändring av människornas vardag, beteende och av olika sociala system i samhället. (Dominelli 2020, Dominelli et al. 2020.) COVID-19 pandemin har visat, att invånare med utländsk bakgrund är de som drabbats hårdast av viruset, bland dem finns en utspridd smitta. Det kan bero på ekosocioekonomiska orsaker, de har lägre utbildning, de kan inte distansarbета, har språkproblem och de bor tätare. Enligt Risto Willamo är COVID-19 pandemin en del av klimatförändringen. Pandemin är ett komplext problem och ett resultat av flera hundra års systematiska missbruk och förorening av naturområden och naturresurser, inskränkning av djurens levnadsutrymmen, en intensiv industriell produktion och minskning av biodiversitet. Han anser, att vi befinner oss i den största krisen i människans historia och teknologiska lösningar kan inte rädda världen, utan vi måste ändra hela vårt tankesätt och agerande och en förändring måste ske på en global nivå. (Willamo 2020.)

Socialvårdslagen (1301/ 2014) ger social arbetare rättigheter att arbeta med strukturella frågor, men det är också viktigt att socialarbetarna ges rätta verktyg och metoder för att kunna praktisera grönt socialt arbete. I alla delområden inom socialarbetet kan man göra grönt socialt arbete. Det är inte frågan om vad den enskilda socialarbetaren kan göra utan det krävs en kollektiv insats. På individ-, mikro-, meso- och makronivåer måste det ske initiativ och ett förändringsarbete. Det finns en iver och nyfikenhet hos informanterna som intervjuades. De vill i framtiden göra grönt socialt arbete men vet inte hur. Den här bristen kan utbildningen svara på, ge praktiska råd och ge en kunskapsgrund som kan tas med till arbetslivet. Socialarbetarstudenterna socialiseras på så sätt till klimatupplysta socialarbetare. I den finska socialarbetarutbildningen finns en bra början på kurser som innehåller grönt socialt arbete. I Jyväskylä universitet finns kurser om ekosocialt arbete och vid andra universitet ingår litteratur om grönt socialt arbete som kurslitteratur i kurser i socialt arbete. En

universitetsutbildning ger också andra färdigheter att handskas med miljöfrågor. Vad som saknas i den finska socialarbetsutbildningen är god praxis om grönt socialt arbete. Det behövs en samlad kunskap både nationellt och internationellt. Den samlade kunskapen kunde sedan fungera som en kunskapsbank för socialarbetare. Det finns en efterfråga på praktiska tillämpningar inom socialarbetets olika delområden såsom barnskydd, vuxen socialarbete och funktionshinderområdet. Ett första steg för att erbjuda alla finska socialarbetarstudenter kurser om grönt socialt arbete är nätkurser. Kurser kan skapas av finska forskare eller utarbetas i samarbete med internationella föreläsare. Min studie visar att det finns en efterfrågan på att grönt socialt arbete introduceras redan som en obligatorisk kurs på kandidatnivå. I Australien finns ett nationellt forum (AASW) för grönt socialt arbete som ordnar seminarier, skriver artiklar, gör politiskt förändringsarbete, främjar hållbara levnadsvanor, förespråkar behovet av att integrera hållbarhet i läroplanen för socialt arbete och kritiserar nyliberalismen (AASW 2020). Det finns ett liknande behov i Finland. Globaali Sosiaalityö Ry kunde delvis fungera som ett likadant forum som AASW. Tvärvetenskapligt samarbete kunde göras med Kudelma-nätverket vid Helsingfors universitet samt universitets Helsinki One Health (HOH) nätverksorganisation, som uppmuntrar olika yrken att arbeta tillsammans för att lösa nya hälsoproblem som berör djur- och människopopulationer. Grönt socialt arbete kunde använda sig av de erfarenheter som finns inom green-care och socialarbetare kunde samarbeta med olika verksamheter inom green-care. Grönt socialt arbete medför sannolikt i framtiden nya och oförutsedda arbetsplatser och möjligheter för socialarbetare.

7.3 Metoddiskussion

Kritik mot metoden i avhandlingen är, att de resultat jag fått är förväntade. Mina resultat har påverkats av att de personer som ville bli informanter var från tidigare intresserade av miljöfrågor. Om mitt urval skulle ha varit slumpmässigt utvalda socialarbetarstudenter skulle resultaten ha varit annorlunda. Jag har reflekterat över, om jag har varit objektiv då mina egna åsikter långt har påverkat val av forskningsämne och jag har reflekterat över om mina åsikter styrt bearbetningen av materialet. I intervjusituationen försökte jag ställa följdfrågor och lyssna utan att komma med egna tankar. I vissa intervjuer frågade informanterna mig om skillnaden mellan grönt socialt arbete och ekosocialt arbete. De ville också ha praktiska tillämpningar på grönt socialt arbete. Jag försökte undvika, att direkt svara på deras frågor och på så sätt försäkra mig om att jag inte påverkade deras svar.

Jag har använt teorin professionell socialisering och den har fungerat för att få en helhetsbild över utbildningens roll vid socialiseringen till socialarbetare. Den har fungerat bra för att skilja åt de olika

skedena på väg att bli socialarbetare. Intervjuguiden innehåller därför frågor om tiden innan studierna, under studierna och efter studierna. Teorin professionell socialisering har på så sätt fungerat som ett stöd för intervjuguiden. Då jag bearbetade materialet gav teorin mig en förförståelse för vilken betydelse utbildningen har för studenter, då de kommer ut i arbetslivet. Såsom Miller (2010) säger sker inte socialisering enbart inom utbildningen utan också genom själva universitetsmiljön och via sociala nätverk. Mina resultat visar samma sak, informanterna söker sig vid sidan om studierna till olika nätverk, där de får mera kunskap om grönt socialt arbete.

Jag frågade inte i bakgrundsfrågorna i intervjun vilken könsidentitet informanterna identifierar sig med. Jag ansåg, då jag skrev intervjuguiden att min forskning inte behandlar frågor om kön och att könstillhörighet inte är relevant då man forskar om klimatförändring och om grönt socialt arbete i utbildningen. På grund av att min studie är småskalig (N=10) och kvalitativ kan man inte heller göra statistiska kopplingar mellan resultat och kön. Jag ansåg, att informanternas könstillhörighet kan vara ett känsligt ämne och för många en privat aspekt i deras liv. Men senare har jag ifrågasatt mitt beslut. I analysen antog jag att alla är kvinnor, på grund av tilltalsnamn (namnet de presenterade sig själva som, användarnamn på Facebook och e-post), röst, utseende och andra ”*gendercues*” (traditionella tecken och sociala antagandet om könsroller och uttryck). Faktorer som inte bestämmer till vilket kön man identifierar sig med. Genom texten har informanterna beskrivits med pronomen ”hon” och ”hennes”. Jag har reflekterat över dilemmat och har kommit fram till att jag har utgått från ett normativt tankesätt.

7.4 Förslag till fortsatt forskning

Min magisteravhandling för fram socialarbetarstudenters åsikter om grönt socialt arbete inom socialarbetarutbildningen i den finska kontexten. Studien visar att det finns en stor kunskapslucka om praktisk tillämpning av grönt socialt arbete. Det finns behov av fortsatt forskning kring hur man kan inkorporera ämnet grönt socialt arbete i läroplanen för socialt arbete och kring praktiska tillämpningar av grönt socialt arbete.

8 Källförteckning

Aaltola, Elisa (2020). Eläinetiikkaa zoonoosien näkökulmasta. Ingår i seminariet Taudit ilman rajoja 03.11.2020 av One Health Finland. Hämtad den 04.01.2021. <https://tiedekulmamedia.helsinki.fi/player/webcast?playerId=38521893&eventId=70558783>.

AASW (2020). Australian Association of Social Workers. Green Social Work Network. Hämtad den 29.12.20. <https://www.aasw.asn.au/victoria/green-social-work-network>.

Abrahamsson, Bengt (1967). Attityder och professionell socialisering. Sociologisk Forskning 4(3), 152–163. Hämtad den 28.03.2020. www.jstor.org/stable/20851356.

Alston, Margaret (2015). Social work, climate change and global cooperation, International Social Work 58(3), 355–363. DOI: 10.1177/0020872814556824. Burlington, Vermont. <https://helka.finna.fi/Record/helka.3103425>.

Androff, David & Fike, Chris & Rorke, John (2017). Greening Social Work Education: Teaching Environmental Rights and Sustainability in Community Practice. Journal of Social Work Education 53(3), 399–413. <https://doi.org/10.1080/10437797.2016.1266976>.

Aro, Iina (2018). Ilmastonmuutos sosiaalityön kysymyksenä. Jäsennys ilmastonmuutoksesta sosiaalityön tutkimuskirjallisuuden ja suomalaisten sosiaalityön toimijoiden näkökulmasta. Pro gradu -avhandling, Sosiaalityö Yhteiskuntatieteiden laitos, Östra Finlands universitet.

Australian Government Bureau of Meteorology (2020). State of the Climate 2020. Hämtad den 06.02.2020. <http://www.bom.gov.au/state-of-the-climate/>.

Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1979). Kunskapssociologi: Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Besthorn, Fred (2012). Deep Ecology's contributions to social work: A ten-year retrospective". International Journal of Social Welfare 21 (3), 248–259. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2011.00850.x> DOI: 10.1111/j.1468-2397.2011.00850.x.

Bexell, Sarah & Bhadra, Subhasis & Des Marais, Eric (2016). Reflexive Development: A Model for Helping Social Workers Contribute to a Sustainable Global Future. *Social Work Education* 35(1), 100–112.

Bronfenbrenner, Urie (1996). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Chonody, Jill & Sultzman, Vickey & Hippie, Jennifer (2020). Are Social Work Students Concerned About the Environment?: The Role of Personal Beliefs. *Journal of Social Work Education* 56(4), 809–824. DOI: 10.1080/10437797.2019.1661907.

Coates, John & Gray, Mel (2012). The environment and social work: An overview and introduction. *International Journal of Social Welfare* 21 (3), 230–238. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2011.00851.x> DOI: 10.1111/j.1468-2397.2011.00851.x.

Codex (2020). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Utgivare: Vetenskapsrådet. Tryck: Elander Gotab. Hämtad den 06.04.2020. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>.

Crawford, Fran & Agustine, Savana & Sabine, Earle & Leah, Kuyini-Abubakar & Ahmed Bawa & Luxford, Yoni & Babacan, Hurriyet (2015). Environmental Sustainability and Social Work: A Rural Australian Evaluation of Incorporating Eco-Social Work in Field Education. *Social Work Education* 34(5), 586–599. DOI: 10.1080/02615479.2015.1074673.

Datainspektionen (2020). *Dataskyddsförordningens syfte och tillämpningsområde*. Hämtad den 28.12.2020. <https://www.datainspektionen.se/lagar--regler/dataskyddsförordningen/dataskyddsförordningens-syfte-och-tillämpningsområde/>.

Denscombe, Martyn (2016). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (Tredje upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Dominelli, Lena (2012). *Green Social Work. From Enviromental Crisis to Enviromental Justice*. Cambridge: Polity Press.

Dominelli, Lena (2014). Promoting environmental justice through green social work practice: A key challenge for practitioners and educators. *International Social Work* 57(4), 338–345. <https://doi.org/10.1177/0020872814524968>.

Dominelli, Lena & Harrikari, Timo & Mooney, Joseph & Leskošek, Vesna & Kennedy, Erin Tsunoda (2020). Covid-19 and social work: a collection of country reports. Contributors are members of the COVID-19 Social Work Research Forum July 2020.

Eskola, Marjatta (2003). Suomalaisen yhteiskunnan sosiaalityön kuva. Helsingfors universitet. Opiskelijakirjaston verkkojulkaisu 2003. Förlag Tammerfors: Tammerfors universitet, 1981 Sosiaalihuollon näköaloja / (redaktionsråd: Urpo Kuotola...et al.) Acta Universitatis Tamperensis. Ser. A, vol. 127, 23–52.

Flick, Urie (2007). What is qualitative research? Ingår i Flick, U. Qualitative Research kit: Designing qualitative research (2–15). London: SAGE Publications, Ltd DOI: 10.4135/9781849208826.

Gävle Universitet (2020). Social Work and Sustainable Development 7.5 cr. Hämtad den 29.12.2020. <https://www.hig.se/CourseDescription.html?identifier=SAA023>.

Gray, Mel & Coates, John (2012). Environmental ethics for social work: Social work's responsibility to the non-human world. *International Journal of Social Welfare* 21 (3), 239–247. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2011.00852.x> DOI: 10.1111/j.1468-2397.2011.00852.x.

Gray, Mel & Coates, John (2015). Changing Gears: Shifting to an Environmental Perspective in Social Work Education. *Social Work Education* 34 (5), 502–512.

GreenCare Finland (2020). Green care i Finland. Hämtad den 27.05.2020. <https://www.gcfinland.fi/pa-svenska/>.

Helne, Tuula & ja Silvasti, Tiina (2012). Yhteyksien kirja- Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Helsingfors universitet (2020). Guidens Magisterprogrammet i samhällsvetenskaper, socialt arbete, 2019–2020 uppgifter. Hämtad den 28.12.2020. https://weboodi.helsinki.fi/hy/vl_kehys.jsp?MD5avain=&Kieli=1&Opas=6961&Org=116716442&vl_tila=1&AukAikMaar=1.

Hirsjärvi, Sirka & Hurme, Helena (2008). Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Holbrook, Amber & Akbar, Ginneh & Eastwood, Julia (2019). Meeting the challenge of human-induced climate change: reshaping social work education. *Social Work Education* 38(8), 955–967. DOI: 10.1080/02615479.2019.1597040.

Hudson, Jon (2019). Nature and social work pedagogy: How U.S. social work educators are integrating issues of the natural environment into their teaching. *Journal of Community Practice* 27(3–4), 487–502. <https://doi.org/10.1080/10705422.2019.1660750>.

IFSW (2014). International Federation of Social Workers. Hämtad den 31.04.2020. https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/ifsw-cdn/assets/ifsw_124418-5.pdf.

IPCC (2018). Annex I: Ordlista (Matthews, J.B.R. (red.). Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty (Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds.). I Press. Hämtad den 01.01.2021 https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/06/SR15_Full_Report_Low_Res.pdf.

Jones, Peter (2010). Responding to the ecological crisis: transformative pathways for social work education. *Journal of Social Work Education* 46 (1), 67–84. DOI: 10.5175/JSWE.2010.2008000.

Jyväskylän yliopisto (2020). Sosiaalityön kandidaatti- ja maisterikoulutus. Hämtad den 10.07.2020. <https://opinto-opas.jyu.fi/2020/fi/koulutus/stokandimaisterikou/>.

Katisko, Marja (2019). Ekososiaalisen jälleenrakennuksen aika. Blogginlägg på Globaali sosiaalityö. Hämtad den 28.12.2020. <https://www.globaalisosiaalityo.org/ekososiaalisen-jalleenrakennuksen-aika/>.

Katisko, Marja (2020). Abstraktihaku: Hyvinvoinnin muuttuvat ulottuvuudet paikallisesti ja globaalisti. Blogginlägg på Globaali sosiaalityö. Hämtad den 28.12.2020. <http://www.globaalisosiaalityo.org/tag/marja-katisko/>.

Kemp, Susan (2011). Recentring Environment in Social Work Practice: Necessity, Opportunity, Challenge", *The British Journal of Social Work*, 41 (6), 1198–1210. Hämtad den 25.01.2019. <https://dx.doi.org/10.1093/bjsw/bcr119> DOI: 10.1093/bjsw/bcr119.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend & Torhell, Sven-Erik (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3. (rev.) uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.

Lähteinen, Sanna & Raitakari, Suvi & Hänninen, Kaija & Kaittila, Anniina & Kekoni, Taru & Krok, Suvi & Skaffari, Pia (2017). Sosiaalityön koulutuksen tuottama osaaminen. Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet. Hämtad den 16.07.2020. <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=d922c5f8-38f2-4627-86aa-08ce5b22e838>.

Larsson, Sam (2005). Teori, metod och empiri. Ingår i *Forskningsmetoder i socialt arbete* Larsson, Sam & Lilja, John & Mannheimer, Katarina (red.). 19–38. Lund: Studentlitteratur.

Matthies, Aila-Leena & Närhi, Kati (2015). Ekososiaalinen lähestymistapa rakenteellisen sosiaalityön viitekehyksenä. Ingår i Pohjola, Anneli, Laitinen, Merja. & Seppänen, Marjaana. *Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014*. 2 upplagan. Kuopio:UNIpress. 87–116.

Matthies, Aila-Leena & Närhi, Kati (2017). *The ecosocial transition of societies: the contribution of social work and social policy* / redaktör Aila-Leena Matthies, Kati Närhi, Routledge, London; New York. <https://helka.finna.fi/Record/helka.3007289>.

McKinley, Irma (2004). *Social work and sustainable development: An exploratory study*. Doktorsavhandling, University of Pretoria.

Meeuwisse, Anna & Sunesson, Sune & Swärd, Hans (2006). *Socialt arbete: en grundbok* (2. utg., 1. tr.). Natur och Kultur.

Melekis, Kelly & Woodhouse, Valerie (2015). Transforming Social Work Curricula: Institutional Supports for Promoting Sustainability. *Social Work Education* 34(5), 573–585. DOI: 10.1080/02615479.2015.1066325.

Miljöförvaltningens gemensamma webbtjänst (2016). Klimatförändringen påverkar naturen och människornas levnadsmiljö. Hämtad den 07.04.2020.

https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Klimat_och_luft/Klimatforandringens_effekter.

Miller, Shari (2010). A Conceptual Framework for the Professional Socialization of Social Workers. *Journal of Human Behavior in the Social Environment* 20(7), 924–938. DOI: 10.1080/10911351003751934.

Miller, Shari (2013). Professional Socialization: A Bridge Between the Explicit and Implicit Curricula. *Journal of Social Work Education* 49(3), 368–386. DOI: 10.1080/10437797.2013.796773.

Miller, Shari & Hayward, Anna (2014). Social Work Education's Role in Addressing People and a Planet at Risk. *Social Work Education* 33(3), 280–295. DOI: 10.1080/02615479.2013.805192.

Miller, Shari & Hayward, Anna & Shaw, Terry (2012). Environmental shifts for social work: A principles approach. *International Journal of Social Welfare* 21(3), 270–277. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2011.00848.x>.

Næss, Arne (1981). *Ekologi, samhälle och livsstil: utkast till en ekosofi*. Stockholm: LTs förlag.

Närhi, Kati (2004). *The eco-social approach in social work and the challenges to the expertise of social work*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Närhi, Kati (2015). Ekososiaalinen viitekehys sosiaalityössä. *Janus, Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 23(3). Hämtad den 28.12.2020. <https://journal.fi/janus/article/view/53002>.

Närhi, Kati & Matthies, Aila-Leena (2018). The ecosocial approach in social work as a framework for structural social work. *International Social Work* 61(4), 490–502. https://helka.finna.fi/PrimoRecord/pci.sage_s10_1177_0020872816644663.

Nesmith, Ande & Smyth, Nora (2015). Environmental Justice and Social Work Education: Social Workers' Professional Perspectives. *Social Work Education* 34(5), 484–501. DOI: 10.1080/02615479.2015.1063600.

Norton, Christine Lynn (2012). Social work and the environment: An ecosocial approach. *International Journal of Social Welfare* 21(3), 299–308. <https://helka.finna.fi/PrimoRecord/pci.wj10.1111%2Fj.1468-2397.2011.00853.x>.

Philip, Dawn & Reisch, Michael (2015). Rethinking Social Work's Interpretation of 'Environmental Justice': From Local to Global. *Social Work Education* 34(5), 471–483. DOI: 10.1080/02615479.2015.1063602.

Pihkala, Panu (2018). Päin helvettiä? Ympäristöahdistus ja toivo. Helsinki: Kirjapaja.

Pitkänen, Kati & Oratuomi, Joose & Hellgren, Daniela & Furman, Eeva & Gentin, Sandra & Sandberg, Eva & Øian, Hogne & Krange, Olve (2017). Nature-based integration. Nordic experiences and examples. Nordiska ministerrådet.

Pohjola, Anneli (2010). Rakenteellisen sosiaalityön aika. Ingår i Pohjola, Anneli & Särkelä, Riitta (toim.) *Sosiaalisesti kestävä kehitys*. Helsinki: Sosiaali ja terveysturvan keskusliitto, 207–224.

Powers, Meredith & Schmitz, Cathryne & Moritz, Beckwith Micalagh (2019). Preparing social workers for ecosocial work practice and community building. *Journal of Community Practice* 27(3–4), 446–459. DOI: 10.1080/10705422.2019.1657217.

Ramsay, Sylvia & Boddy, Jennifer (2016). *Environmental Social Work: A Concept Analysis*, Oxford University Press. <https://academic.oup.com/bjsw/article/47/1/68/2622336>.

Ranta-Tyrkkö, Satu (2020). Elämän suojelia. Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf 3/2020. Intervjuad av Minna Hotokka.

Ranta-Tyrkkö, Satu (2017a). Sosiaalityön tulevaisuuden etiikka epävarmuuden ja ympäristökriisien maailmassa. Ingår i R. Enroos, M. Mäntysaari, & S. Ranta-Tyrkkö (Eds.), *Mielekäs tutkimus: näkökulmia sosiaalityön tutkimuksen missioihin* (s. 113–138). Tampere, Finland: Tampere University Press. Hämtad den 28.12.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0606-9>.

Ranta-Tyrkkö, Satu (2017b). Ihmisoikeudet ja sosiaalityöglobaalien kriisien maailmassa. Ingår i Jäppinen, Maija, Metteri, Anna & Ranta-Tyrkkö, Satu & Rauhal, Pirkko-Liisa. Kansainvälinen sosiaalityö. Käsitteitä, käytäntöjä ja kehityskulkua. Sosiaalityön vuosikirja 2016. Andra upplagan. 273–296.

Sariola, Suvi (2010). Lääkärilehti 45, 6.11.2020. Hämtad den 29.12.2020. <https://www.laakarilehti.fi/ajassa/ajankohtaista/ilmastohuoli-tulee-neuvolaankin/>.

Satka, Mirja (1994). Sosiaalinen peräänkatsoja- miehistä hoivayrittäjiksi (1994). Ingår i Jaakkola, Jouko, Panu Pulma, Mirja Satka, ja Kyösti Urponen (1994). Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva: Suomalaisten sosiaalisen turvan historia, 261–340. (Jyväskylä): (Jyväskylän yliopisto). Sosiaaliturvan kirjallisuus. Sarja sosiaalipolitiikka, sosiaaliturva I Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto.

Schmitz, Cathryne & Matyók, Tom & Sloan, Lacey & James, Chanelle (2012). The relationship between social work and environmental sustainability: Implications for interdisciplinary practice. International Journal of Social Welfare 21(3), 278–286. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2011.00855.x>

Shafer Lundblad, Karen (1995). Jane Addams and Social Reform: A Role Model for the 1990s. Social Work (New York) 40(5), 661–669. <https://doi.org/10.1093/sw/40.5.661>.

Shaw, Terry (2013). Is social work a green profession? An examination of environmental beliefs. Journal of Social Work : JSW 13(1), 3–29. <https://doi.org/10.1177/1468017311407555>.

Soini, Katariina & Ilmarinen, Katja & Yli-Viikari, Anja & Kirveennummi, Anna (2011). Green care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka 76(3), 320–331. https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/mita/Soini_Yhteiskuntapolitiikka.pdf.

Sosnet (2020). Sosiaalityön koulutuksen lainsäädännöllinen perusta. Yliopistoverkosto. Hämtad den 08.07.2020. <https://www.sosnet.fi/Suomeksi/Koulutus/Peruskoulutus/Koulutuksen-lainsaadannollinen-perusta#>.

Sparks Decker, Jessica & Combs, Massey Katie & Yu, Jennifer (2019). Social work students perspective on environmental justice: Gaps and challenges for preparing students. *Journal of Community Practice* 27(3–4), 476–486. DOI: 10.1080/10705422.2019.1655124.

Storm, Palle (2018). Betydelsen av kön och hudfärg i äldreboendets vardag under olika organisatoriska villkor. Doktorsavhandling. Stockholms universitet. Institutionen för socialt arbete - Socialhögskolan.

Tammerfors universitet (2020). Socialt arbete kandidatprogrammet. Hämtad den 10.07.2020. <https://www.tuni.fi/opiskelijanopas/opintotiedot/tutkinto-ohjelmat/otm-36b9896c-2e3b-4f89-bbf3-983e168ca644?year=2020>.

Teixeira, Samantha & Krings, Amy (2015). Sustainable Social Work: An Environmental Justice Framework for Social Work Education. *Social Work Education* 34(59), 513–527. DOI: 10.1080/02615479.2015.1063601.

Thompson, John & Spano, Richard & Koenig, Terry (2019). Back to Addams and Richmond: Was Social Work Really a Divided House in the Beginning? Sociologists Jane Addams and Mary Richmond. *Journal of Sociology and Social Welfare* 3, 46(2).

Tuomi, Jouni. & Sarajärvi, Anneli (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5., uud. laitos. Helsinki: Tammi.

UN Environment programme (2020). Ten impacts of the Australian bushfires. Hämtad den 06.02.2020. <https://www.unenvironment.org/news-and-stories/story/ten-impacts-australian-bushfires>.

Urry, John (2013). Ilmastomuutos ja yhteiskunta. Englannin- kielisestä alkuteoksesta *Climate Change and Society* (Polity Press 2011) översatt av Jyrki Vainonen. Tampere: Vastapaino.

Valvira (2020). Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. Ansökningsanvisningar för socialarbetare. Hämtad den 08.07.2020. <https://www.valvira.fi/web/sv/socialvard/yrkesrattigheter-inom-socialvarden/ansokningsanvisning-for-socialarbetare>.

Widerberg, Karin (2002). Kvalitativ forskning i praktiken. Lund: Studentlitteratur.

Willamo, Risto (2020). Uudet tartunataudit: itse aiheuttettu ongelma, jonka ratkaiseminen vaatii maailmankuvan muutoksia. Ingår i seminariet Taudit ilman rajoja 3.11.2020 av One Health Finland. Hämtad den 04.01.2021. <https://tiedekulmamedia.helsinki.fi/player/webcast?playerId=38521893&eventId=70558783>.

Zechner, Ninna & Rinne, Päivi (2018). Social Education in Finland. Ingår i Nieto-Morales C. & Monica Solange De Martino Bermúdez Eds. Social work in XXI Century St.: Challenges for academic and professional training. Madrid: Dykinson ebook, S.L. DOI:10.2307/j.ctv6hp39z. 147–168.

Åbo universitet (2020). Sosiaalityö, valtiotieteiden maisteri, 2020–2022. Hämtad den 10.07.2020. <https://opas.peppi.utu.fi/fi/ohjelma/16488?period=2020-2022>.

Östberg, Francesca (2010). Bedömningar och beslut, från anmälan till insats i den sociala barnvården. Rapport i socialt arbete nr 134. Stockholms universitet. Doktorsavhandling Institutionen för socialt arbete.

Östra Finlands universitet (2020). Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunnan opinto-opas 2019–2020. Hämtad den 10.07.2020. <https://kamu.uef.fi/student-book/yhteiskuntatieteiden-ja-kauppatieteiden-tiedekunnan-opinto-opas-2019-2020/>.

8.1 Lagstiftning

Europaparlamentets och rådets förordning 1725/2018

Lag om yrkesutbildade personer inom socialvården 817/2015

Lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården 272/2005

Miljöskyddslag 527/2014

Socialvårdslagen 1301/ 2014

Statsrådets förordning om universitetsexamina 794/2004

Undervisningsministeriets förordning om precisering av universitetens utbildningsansvar, universitetens utbildningsprogram och specialutbildningar 568/2005

8.2 E-post kommunikation

Dominelli, Lena (2020). Professor i University of Sterling. E-postkonversation den 24 juli 2020. I författarens ägo.

8.3 Figurer och tabeller

Figur 1 Den teoretiska och filosofiska utvecklingen av grönt socialt arbete.	19
Figur 2 Den professionella socialiseringen. Inspirerad av Miller (2010).	26
Figur 3 Grönt socialt arbete inom socialarbetarutbildningen.....	65
Tabell 1 Huvudteman och underteman i det empiriska materialet	36

9 Bilagor

Bilaga 1. Intervjuguide för studenter

Intervjuguide för studenter

Laura Yltävä, Magisteravhandling

SVENSKA

- Tack för att du är med i intervjun
- Är du färdig att börja?

Jag berättar lite före om intervjun...

- Jag heter Laura Yltävä och studerar socialt arbete vid Helsingfors Universitet. Jag skriver i min magisteravhandling om socialarbetarstudenters inställning till grönt socialt arbete och hur det skulle kunna ingå i utbildningen.
- Med grönt socialt arbete menas enligt Lena Dominelli (2012) ett holistiskt arbetssätt som fokuserar på det ömsesidiga beroendet mellan människor och mellan människan och naturen. Grönt socialt arbete tar i beaktande klimatförändringar, ekologiska kriser, hållbar utveckling och människorättsfrågor.
- Intervjuerna görs konfidentiellt och materialet anonymiseras. Det är frivilligt att delta och man kan avbryta deltagandet när som helst.
- Jag bandar in intervjuen på min lösenordsskyddade dator och efter att min gradu är färdigt raderas filerna
- Det här är en halvstrukturerad intervju, så jag frågar frågorna enligt en färdig intervjuguide men vi kan prata fritt om du kommer på nya teman eller områden får du gärna ta upp dem
- Intervjun består ungefär av 20 frågor allt som allt, som är uppställda i 3 delar: före, under och efter studierna.

Jag frågar till först lite bakgrundsinformation om dig...

- I vilket universitet studerar du eller har du studerat?
- I hur många år har du studerat?
- I vilket fakultet?
- Hur gammal är du?

- Om du redan jobbar/har jobbat som socialt arbete, i vilket område inom socialt arbete har du jobbat?

FÖRE studierna: *F1) Hur resonerar socialarbetsstudenter och nyligen utexaminerade kring klimatförändring ?*

1. Varför valde du att börja studera socialt arbete?
2. Visste du före du började studera, att det fanns ett ämne inom socialt arbete som grönt socialt arbete?
3. Har du varit intresserad/engagerad av klimatfrågor redan innan du började studera?
 - a. På vilket sätt?
 - b. Gör du personliga ”gröna” val i din vardag som tar i beaktan klimatförändringen?
4. Vad är din inställning just nu till klimatförändringen?
5. Har studierna ändrat på det?

UNDER studierna: *F2) Hur ser socialarbetsstudenter och nyligen utexaminerade på grönt socialarbete inom socialarbetarutbildningen?*

6. Vilka värderingar/egenskaper tycker du är viktiga att ha som socialarbetare?
7. Vad tänker du på då du hör begreppen grönt socialt arbete/ekosocialt/ekologiskt socialt arbete?
8. Har du under din utbildning haft kurser om grönt socialt arbete? I så fall vilka kurser har innehållit ämnet grönt socialt arbete?
9. Har utbildningen visat på vad grönt socialt arbete kan betyda i det praktiska sociala arbetet?
10. Tycker du att grönt socialt arbete är relevant för dig som socialarbetare?
11. Vid **Jyväskylän universitet** finns det två dedikerade kurser om grönt socialt arbete: ”Ekososiaalinen sosiaalityö” (ekosocialt socialt arbete) och ”Sosiaalityö ekososiaalisessa siirtymässä” (Det sociala arbetet i en ekosocial transformation). Är det något du skulle vara intresserad av att ha i ditt universitet?
12. Hur skulle du vilja att dessa kurser skulle se ut/innehålla? Vad vill du få svar på under kurser?
13. Vad är din inställning i gentemot grönt socialt arbete?
 13. Mikä on suhtautumisesi vihreään sosiaalityöhön?
14. Har du hört om begreppet green-care?
15. Har du egna ideer på green-care som du skulle vilja göra?

EFTER studier: F3) Vilka är socialarbetsstudenters och nyligen utexaminerades erfarenheter av praktiska tillämpningar av grönt socialt arbete?

16. A) Efter att du har studerat socialt arbete, vad vill du jobba med i framtiden?

B) När du nu jobbar som socialarbetare, kan du se din sektor göra grönt socialt arbete?

- Hur tror du att initiativ av grönt socialt arbete skulle mötas i din arbetsplats av kollegor och chefer?

- Hur tror du att grönt socialt arbete skulle kunna bäst introduceras/ tillämpas på din arbetsplats?

17. För att jobba med det som du är intresserad av, känner du att utbildningen gett dig de kunskaper som behövs? Om inte vad har du saknat?

18. Tycker du att grönt socialt arbete har en betydelse för ditt personliga framtida jobb som socialarbetare? Skulle du vilja göra grönt socialt arbete. Varför/ varför inte?

19. Har du kritik för grönt socialt arbete?

Vad skulle du ha frågat i denna intervju? Vad missade jag? Vad gick rätt?

Tack igen för att du var med i intervjun!

Bilaga 2. Informationsbrev till informanter

Hej du som studerar till socialarbetare!

Är du intresserad av miljöfrågor? Har du tänkt på att som socialarbetare kunna jobba för hållbar utveckling? Har du tänkt på vad det skulle kunna innebära i praktiken? Har du i din utbildning deltagit i kurser om ekosocialt arbete/ grönt socialt arbete?

Jag heter Laura Yltävä och styderar vid Helsingfors Universitet. Jag skriver i min magisteravhandling om socialarbetarstudenters inställning till grönt socialt arbete. Med grönt socialt arbete menas enligt Lena Dominelli (2012) ett holistiskt arbetssätt som fokuserar på det ömsesidiga beroendet mellan människor och mellan mänskan och naturen. Grönt socialt arbete tar i beaktande klimatförändringar, ekologiska kriser, hållbar utveckling och människorättsfrågor.

Ställ gärna upp som informant! Du behöver inte ha kunskap eller erfarenhet av ämnet för att ställa upp i intervjun. Syftet med forskningen är att undersöka finska socialarbetarstudenters inställning till grönt socialt arbete och hur det skulle kunna ingå i utbildningen. Intervjuerna görs konfidentiellt och materialet anonymiseras. Det är frivilligt att delta och man kan avbryta deltagandet när som helst.

Intervjuerna görs online (Skype, Zoom eller per telefon), de tar 45 minuter men intervjutiderna är flexibla. Jag vill fråga om dina tankar om klimatförändring, ditt förhållande till naturen och om du deltagit i kurser som berör ekosocialt arbet/grönt socialt arbete.

Jag är tacksam om du ställer upp för en intervju. Tillsammans kan vi påverka socialarbetarutbildningen!

Om forskningen låter intressant, kontakta mig per email: laura.yltava@XXXXX.fi , eller tel: +358 XXXXXXX. Du kan också svara på detta inlägg så tar jag kontakt eller skicka ett meddelande åt mig direkt på Facebook messenger. 😊

Med vänliga hälsningar,

Laura Yltävä

Socialarbetasstudent vid Helsingfors Universitet